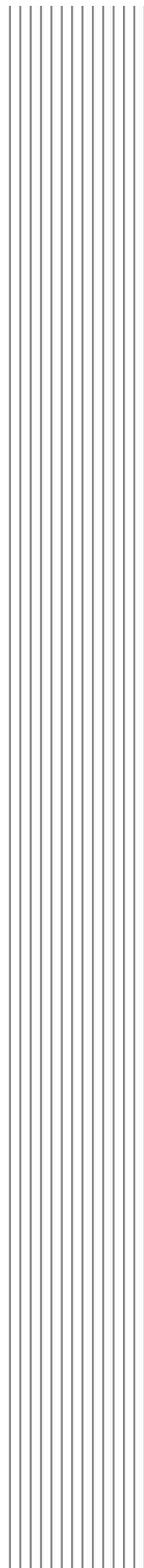

Förslag till tilläggsbudget
till statsbudgeten för
budgetåret 1997

6 Förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1997

6.1 Inledning

Enligt 9 kap. 5 § regeringsformen kan riksdagen för löpande budgetår på tilläggsbudget göra en ny beräkning av statsinkomster samt ändra och anvisa nya anslag. Från och med budgetåret 1995/96 redovisar regeringen i samband med den ekonomiska vårpropositionen förslag till tilläggsbudget. De medelsbehov utöver gällande statsbudget som nu kan överblickas och andra frågor som regeringen anser bör tas upp redovisas i denna proposition. Om ytterligare framställningar om anslag för innevarande budgetår skulle visa sig ofrånkomliga, kommer de att föreläggas riksdagen i samband med budgetpropositionen hösten 1997.

Nettot av de utgiftsökningar- och utgiftsminskningar som föreslås på tilläggsbudget för budgetåret 1997 uppgår till 8 806 miljoner kronor (se specifikation i avsnitt 2).

Utgiftsökningen finansieras delvis med engångsindragningar av anslagsbehållningar motsvarande ca 3 800 miljoner kronor för budgetåret 1997. I avsnitt 5 i denna proposition ger regeringen, i samband med utgifts- och inkomstprognoserna för innevarande budgetår, en närmare beskrivning av nämnda engångsindragningar. Vidare sker inkomstförstärkningar motsvarande ca 800 miljoner kronor, varav ca 700 miljoner kronor utgörs av en ökad tobaksskatt (se avsnitt 7) och ca 107 miljoner kronor i ökade inkomster från EU.

Utgiftsökningarna år 1997 är till största delen hänförliga till ökade anslag för bidrag för arbetslöshetsersättning och ökade anslag till kommunsektorn. Mot bakgrund av den höga arbetslösheten ser regeringen ingen möjlighet att helt finansiera de ökade utgifterna för arbetslöshetsersättningen inom utgiftsområdet. De totala statliga utgifterna för 1997 beräknas bli ca 2 600 miljoner kronor högre än tidigare budgeterat. Samtidigt beräknas statens inkomster ligga 3 700 miljoner kronor högre än vad som be-

räknades i budgetpropositionen. Underskottet är därmed 1 100 miljoner kronor lägre.

Av avsnitt 5 framgår dessutom att det budgetpolitiska målet för år 1997 nås med god marginal. Underskottet i det offentliga finanserna beräknas till 2,1 procent av BNP att jämföras med målet om högst 3 procent.

6.2 Avräkning av anslag och inkomsttitlar

Av 10 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten följer att inkomster av skatter och utgifter för transferringar skall avräknas mot inkomsttitlar respektive anslag då betalning sker, dvs. avräkningen skall ske på kassamässig grund. Andra inkomster och utgifter på statsbudgeten skall avräknas det budgetår till vilket de hänförs, dvs. avräkningen skall ske på inkomst- respektive utgiftsmässig grund. Enligt fjärde stycket i angivet lagrum har riksdagen möjlighet att för ett anslag eller en inkomsttitel besluta att avräkning skall göras på någon annan grund.

Vid utformningen av verkställighetsföreskrifter till budgetlagen har kunnat konstateras att det för en del anslag sedan tidigare har tillämpats en avräkningsgrund som varken är kassamässig eller utgiftsmässig. För en del andra anslag och inkomsttitlar tillämpas kassamässig avräkning när det enligt lagbestämmelserna rätteligen borde vara utgifts- respektive inkomstsmässig avräkning.

I flera fall har regeringen tidigare inhämtat riksdagens bemyndigande att använda det aktuella avräkningsförfarandet. I anslutning till att riksdagen antog budgetlagen, beslutade riksdagen dock att tidigare givna bemyndiganden och andra beslut skulle upphöra att gälla i de avseenden som lagen reglerar. Äldre bemyndiganden eller beslut om särskilda avräkningsgrunder får därför numera anses upphäva.

Enligt regeringens uppfattning bör de avräkningsförfaranden som avviker från huvudreglerna i lagen och som i sak är lämpliga ges förnyad giltighet.

Regeringen anser att riksdagens godkännande behövs i följande avseenden.

- Universitet och högskolor tilldelas anslag för grundutbildning på grundval av fastställda ersättningsbelopp för helårsprestationer och helårsstudenter. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1992/93:169, bet. 1992/93:UbU14, rskr. 1992/93:363) avräknas anslaget preliminärt när medel månatligen tillförs respektive myndighets räntekonto i Riksgäldskontoret. I samband med bokslutet görs en slutlig avräkning grundad på antalet utförda prestationer. Detta är ett avräkningsförfarande som varken är kassa- eller utgiftsmässigt. Avräkningsgrunden tillämpas för en rad anslag främst inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, t.ex. B1. Uppsala universitet: Grundutbildning.

- När det gäller forskning och forskarutbildning m.m. avräknas anslagen definitivt när medel månatligen tillförs respektive myndighets räntekonto i Riksgäldskontoret. Avräkningen är varken kassa- eller utgiftsmässig. Förfarandet, som grundas på statsmakternas beslut (prop. 1992/93:170, bet. 1992/93:UbU15, rskr. 1992/93:388), tillämpas för en rad anslag främst inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, t.ex. B8. Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning.

- Ett motsvarande avräkningsförfarande tillämpas också i fråga om anslag för bidrag till statliga myndigheter som i övrigt bedriver avgiftsfinansierad verksamhet. Exempel på detta är utgiftsområde 22 Kommunikationer anslag E5. Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

- Statsinkomster som inte är skatter i vid mening skall enligt bestämmelser i budgetlagen avräknas mot inkomstitlar på inkomstmässig grund. I en del fall tillämpas dock sedan tidigare av praktiska skäl en kassamässig avräkning. Detta görs t.ex. i fråga om vissa offentligrättsliga avgifter, återbetalningar av lån och ränteinkomster på studielån.

- I prop. 1994/95:40 om budgeteffekter av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen behandlades principer för budgetering och redovisning av medel som Sverige betalar till respektive tar emot från EU. För att nå tydlighet och fullständighet i den ekonomiska redovisningen på statsbudgeten föreslog regeringen att bruttoredovisning skall tillämpas av såväl utgifterna som inkomsterna. Riksdagen anslöt sig till detta förslag (bet. 1994/95:FiU5, rskr. 1994/95:67). Denna ordning innebär att grundprincipen om bruttoredovisning i 17 § budgetlagen tillämpas när det i en del fall även vore möjligt med nettoredovisning på anslag eller i en del andra fall möjligt med redovisning utanför statsbudgeten.

- Bidrag m.m. från EU tillförs en rad inkomstitlar. Exempel på detta är inkomstitel 6111 Arealbidrag och trädesersättning, 6211 Bidrag från EG:s fiske-

fond och 6411 Bidrag från EG:s socialfond. Dessa inkomster kan knappast sägas utgöra skatteinkomster ens i vid mening. Ändå är det naturligt att de avräknas mot inkomstitlar på kassamässig grund, bl.a. eftersom avgiften till EU enligt de generella reglerna skall avräknas kassamässigt.

- Bidrag från EU grundas i stor utsträckning på ett kassamässigt redovisat underlag. Detta kan göra det praktiskt för staten att för olika verksamheter som erhåller stöd från EU kunna använda kassamässig redovisning även om en utgiftsmässig redovisning i något fall kan anses följa av bestämmelser i budgetlagen.

Med hänsyn till att äldre bemyndiganden att tillämpa vissa förfaranden är upphävda bör riksdagen på nytt bemyndiga regeringen att även i fortsättningen tillämpa de särskilda avräkningsgrunder för bl.a. anslag till främst universitet och högskolor som riksdagen tidigare beslutat om och som angetts i det föregående. Vidare bör den budgetmässiga hanteringen av EU-relaterade inkomster och utgifter även i fortsättningen ske enligt de grunder som riksdagen tidigare beslutat om och som angetts i det föregående. Dessutom bör riksdagen bemyndiga regeringen att besluta om sådana praktiskt motiverade avvikelser från de avräkningsgrunder som anges i 10 § budgetlagen och som angetts i det föregående.

Regeringen föreslår således att riksdagen med stöd av 10 § fjärde stycket lagen om statsbudgeten godkänner ett antal redan etablerade avräkningsförfaranden m.m. När regeringen i fortsättningen anser att en särskild eller avvikande avräkningsgrund bör tillämpas på något område, avser regeringen att ta upp detta i anslutning till förslag om anslag eller inkomstitlar.

6.3 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

E. Mediefrågor

E 2. Presstöd

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 541 miljoner kronor.

Enligt den prognos som Presstödsnämnden gjort för anslaget E 2. Presstöd anslagsposten Driftsstöd till dagspressen kommer anslaget inte att utnyttjas helt under år 1997. Regeringen föreslår därför att anslaget minskas med 20 miljoner kronor.

6.4 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

A. Centrala myndigheter och nämnder

A 15. Kostnader för vissa nämnder

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett obetecknat anslag på 1 552 000 kronor.

Från anslaget betalas främst arvoden till ledamöter och ersättare m.m. Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna är hur arbetsbelastningen påverkar antalet sammanträden i nämnderna eftersom de flesta arvoden utgår per sammanträde. Det är även svårt att förutsäga när på året utbetalningen på inkomna arvodesräkningar effektueras.

Mot bakgrund av vad som anges ovan anser regeringen att ramanslag är en mer ändamålsenlig anslagsform för nämnda utgifter.

Statens ägande i Värdepapperscentralen VPC AB

Ärendet och dess beredning

I januari 1992 förordnades justitierådet Johan Munck som särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av clearing samt betalning och leverans på värdepappersmarknaden (Fi 91:10). I utredningens uppdrag ingick bl.a. att pröva om staten även i fortsättningen bör uppträda som ägare i ett system för kontoföring av aktier och andra fondpapper, dvs. Värdepapperscentralen VPC AB (VPC).

I januari 1994 avlämnade Clearingutredningen betänkandet Konto, clearing och avveckling (SOU 1993:114). Utredningen förordade att staten åtminstone på sikt borde avyttra sitt aktieinnehav i VPC. Betänkandet har remissbehandlats och en sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Finansdepartementet (dnr Fi 284/94).

På uppdrag av Finansdepartementet har vice riksbankschefen Stefan Ingves undersökt hur en effektiv och konkurrenskraftig framtida infrastruktur på den svenska finansmarknaden lämpligen kan se ut. Uppdraget har redovisats i en rapport som överlämnats till Finansdepartementet den 10 mars 1997 (dnr Fi 97/900). I rapporten behandlas bl.a. statens ägande av VPC.

Bakgrund

VPC bildades år 1971 i samband med att lagstiftningen om förenklad aktiehantering trädde i

kraft. Inledningsvis anförtroddes bolaget förhållandevis begränsade uppgifter i fråga om aktiehanteringen. Införandet av ett kontobaserat system för registrering av aktier och vissa finansiella instrument har medfört att VPC:s uppgifter har ökat väsentligt. I dag bedriver VPC verksamhet huvudsakligen inom två områden, nämligen registerföring enligt aktiekontolagen (1989:827) och clearingverksamhet med stöd av tillstånd enligt lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet.

Registerföringen är VPC skyldigt att tillhandahålla och bolaget har legalmonopol på verksamheten. Efter riksdagsbeslut hösten 1989 har det successivt införts ett papperslöst, kontobaserat system för registrering av aktier och ensidiga skuldförbindelser avsedda för allmän omsättning på den svenska värdepappersmarknaden. År 1994 utvidgades lagstiftningen till att omfatta vissa andra finansiella instrument. Lagstiftningen innebär att de rättsverkningar som annars är förknippade med innehavet av fysiska värdepapper såsom aktiebrev och obligationer har knutits till registrering av rättigheten på konto hos VPC. Registreringsåtgärderna utförs huvudsakligen av kontoförande institut som har fått tillstånd av VPC.

Bolagets clearingverksamhet avser sådana aktier och andra finansiella instrument som är registrerade i VPC:s kontosystem. Denna verksamhet bedrivs i konkurrens med andra clearingorganisationer.

Ursprungligen ägdes VPC av staten och fondhandeln i lika delar. Ägarkretsen utökades i samband med övergången till det kontobaserade systemet. För närvarande äger staten 50 procent, fondhandeln 25 procent samt emittenterna genom Industriförbundet och Stockholms Handelskammare tillsammans 25 procent av aktierna i VPC. Förhållandena mellan ägarna regleras förutom i bolagsordningen, vilken bl.a. innehåller en s.k. hembudsbestämmelse, även i ett konsortialavtal mellan de tre ägargrupperna.

VPC:s aktiekapital uppgår till 60 miljoner kronor. Det egna kapitalet uppgick vid utgången av år 1995 till knappt 90 miljoner kronor. Därutöver har ägarna ställt ut garantier till VPC om 200 miljoner kronor, varav statens andel utgör 100 miljoner kronor. Bolagets nettovinst år 1995 var omkring 16 miljoner kronor.

Avyttring av statens aktier i Värdepapperscentralen VPC AB

Regeringens förslag:

Regeringen bemyndigas att sälja, byta eller på annat sätt helt eller delvis avyttra statens aktieinnehav i Värdepapperscentralen VPC AB. Vidare bemyndigas regeringen att disponera ersättningen

från en avyttring till förvärv av aktier i eller bildande av bolag som direkt eller indirekt driver verksamhet enligt lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet eller aktiekontolagen (1989:827).

Clearingutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Frågan om statens ägarroll i VPC har diskuterats vid skilda tillfällen alltsedan VPC:s tillkomst. Fondbörsutredningen, vars betänkande (SOU 1968:59) Förenklad aktiehantering låg till grund för inrättandet av VPC, ansåg att det saknades anledning att rekommendera en statlig medverkan i en värdepapperscentral i form av direkt medverkan i dess verksamhet. Utredningen menade att säkerhets- och kontrollsynpunkter kunde tillgodoses genom auktorisation och tillsyn. Efter viss remisskritik kom riksdagsbeslutet att innebära att staten trädde in som hälftenägare i VPC. Föredragande statsrådet framhöll som skäl för detta ställningstagande att VPC skulle komma att få en mycket stark ställning på den svenska värdepappersmarknaden och karaktären av ett monopolföretag. Vidare framhölls att staten kunde komma att bli en stor kund hos VPC. Även andra skäl åberopades, såsom det allmännas inflytande över börsverksamheten liksom statens fiskala intressen (prop. 1970:99 s. 76 f.). I samband med att emittenterna genom en nyemission gavs möjlighet att bli delägare i VPC diskuterades på nytt statens ägande (prop. 1987/88:108 s. 41 och 1988/89:152 s. 164 f.). Det uttalades därvid att staten borde behålla sin hälftendel av aktiekapitalet åtminstone under kontosystemets uppbyggnadsskede.

Clearingutredningen anser i sitt betänkande att staten åtminstone på sikt bör avyttra sitt aktieinnehav i VPC. Ett visst statligt ägande i VPC som svarar mot statens intresse som emittent kan enligt utredningen motiveras utifrån VPC:s hantering av penningmarknadsinstrument, men synes inte nödvändigt. Enligt utredningen bör regeringen inhämta ett bemyndigande av riksdagen att sälja statens aktier i VPC.

Beträffande statens ägande av VPC uttalar Stefan Ingves i sin rapport att det framstår som klart att säkerhets- och kontrollsynpunkter kan tillgodoses genom tillsyn och inte kräver statligt ägande. Ett eventuellt statligt ägande i VPC bör enligt hans uppfattning ske genom ett statligt institut som har ett direkt intresse av VPC:s verksamhet, i första hand Riksgäldskontoret.

Förändringarna på den svenska finansmarknaden har under de senaste 10-20 åren varit stora och genomgripande. Några av de viktigaste kännetecknen är framstegen inom data- och informationsteknolo-

gin, avregleringarna av finansmarknaden, finansiella innovationer och en intensifierad internationell konkurrens. Under denna period har den svenska finansmarknaden blivit en integrerad del av den internationella finansmarknaden.

Det är mot denna bakgrund som de förändringar av den svenska finansmarknadens infrastruktur som har genomförts eller diskuteras skall ses. Under år 1995 träffade OM Gruppen AB ett samarbetsavtal med Oslobörsen och förra året ingicks ett liknande avtal med börsen i Helsingfors. Under hösten 1996 informerade Stockholms Fondbörs AB (Fondbörsen) och OM Gruppen, som äger derivatbörsen OM Stockholm AB, om att företagen sedan våren samma år fört diskussioner om samarbete och en eventuell sammanslagning av de två börserna. Diskussionerna har sin utgångspunkt i en gemensam omvärldsanalys som går ut på att den internationella konkurrensen om likviditet kommer att öka och att det i framtiden endast kommer att finnas utrymme för ett begränsat antal finansiella centra i Europa. Diskussioner pågår också mellan Fondbörsen och VPC om ett tekniskt samarbete. I debatten har även åsikten att VPC bör integreras i ett framtida samarbete mellan Fondbörsen och OM Gruppen förts fram. Det kan tilläggas att de nordiska fondbörserna under en längre tid fört diskussioner om ett samarbete. De pågående diskussionerna och de åtgärder som redan har vidtagits syftar bl.a. till att stärka marknadsplatsernas ställning i den ökade internationella konkurrensen. Sådana samarbetstendenser är inte något unikt för Sverige eller Norden. En liknande utveckling kan ses i bl.a. Tyskland, Schweiz och Holland.

Statens ägande av VPC har med all sannolikhet spelat en betydande roll vid övergången från ett pappersbaserat till ett papperslöst system. Att staten genom sitt ägande har legitimerat och garanterat det papperslösa systemet har säkert bidragit till att det vunnit allmän acceptans, särskilt bland mindre placerare. I dag är en institution för kontoföring av aktier och finansiella instrument en självklar och nödvändig del av Sveriges finansiella infrastruktur. Detta medför att det finns särskilda säkerhets- och kontrollintressen att ta hänsyn till. Regeringen anser emellertid att dessa intressen kan och bör tillgodoses genom tillsyn och inte genom statligt ägande. En sådan ordning stämmer överens med vad som gäller för andra institut inom den finansiella infrastrukturen, såsom banker, börser och clearingorganisationer m.m. Enligt regeringens mening gäller inte längre de skäl som tidigare anförts för ett statligt ägande.

Ett ägarengagemang från statens sida i VPC skulle kunna motiveras utifrån bolagets hantering av statsskuldsinstrument. Staten har som betydande emittent ett särskilt intresse av en väl fungerande penningmarknad inbegripet kontohållningen och clearingens av statspapper. Det bör därför övervägas om inte staten bör behålla ett visst ägande i det institut som ansvarar för kontohållningen av statspapper.

Ett sådant ägande bör dock inte vara större än vad som svarar mot statens intresse som emittent. Det är emellertid för tidigt att nu ta ställning till om behov föreligger av ett framtida statligt ägarengagemang och hur stort det i så fall bör vara. Det finns dock anledning att förmoda att ett sådant engagemang bör vara mindre än för närvarande. Det kan tilläggas att staten som betydande kund hos VPC naturligtvis kan utöva inflytande på verksamheten utan att vara delägare.

Regeringen har den 13 mars 1997 beslutat att staten bör inleda förhandlingar med övriga ägare av VPC rörande bolagets framtida verksamhet och ägande. En förändring av statens ägande i VPC förutsätter riksdagens godkännande. För att möjliggöra för staten att genomföra förhandlingarna och att ingå de överenskommelser som dessa kan resultera i föreslås riksdagen bemyndiga regeringen att sälja eller på annat sätt avveckla hela eller delar av statens aktieinnehav i VPC. Det är i nuläget inte möjligt att bedöma vad förhandlingarna kan komma att leda till. Mot den ovan beskrivna bakgrunden kan det inte uteslutas att VPC kan komma att ingå i en koncern där även andra verksamheter, t.ex. börsverksamhet, bedrivs. Bemyndigandet bör därför vara flexibelt och även omfatta en möjlighet för regeringen att tillvarata statens intressen vid en sådan utveckling. Regeringen bör exempelvis kunna byta aktierna i VPC mot aktier i ett annat bolag eller använda ersättningen från en försäljning av aktierna i VPC till förvärv av aktier i ett annat bolag. En förutsättning bör emellertid vara att aktierna direkt eller indirekt förvärvas i ett bolag som har en central roll inom den svenska finansiella infrastrukturen. Det bör vara förvärv av aktier i en börs- eller en clearingorganisation eller i ett holdingbolag som äger aktier i ett företag som driver sådan verksamhet. Det bör också vara möjligt att byta eller på annat sätt förvärva aktier i ett eventuellt holdingbolag till VPC.

Tidsbegränsade åtaganden

B 6. Värdering m.m. av aktier i Värdepapperscentralen VPC AB

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i statsbudgeten för innevarande år.

Anslaget är avsett att användas till kostnader som uppkommer vid förberedelser för en eventuell försäljning av statens aktier i Värdepapperscentralen VPC AB. Anslaget omfattar även åtgärder för förvärv av aktier i bolag som direkt eller indirekt driver börs- eller clearingverksamhet. Med indirekt ägande förstås därvid att staten förvärvar aktier i ett holdingbolag eller liknande som äger aktier i VPC, en börs eller en clearingorganisation.

Regeringens förslag:

10 miljoner kronor anvisas som ett ramanslag för kostnader som uppkommer i samband med värdering och försäljningsåtgärder som syftar till en avyttring av statens aktieinnehav i Värdepapperscentralen VPC AB. Anslaget omfattar även kostnader vid förberedelse och genomförande av direkta eller indirekta förvärv för statens räkning av aktier i en börs eller clearingorganisation eller i samband med att ett särskilt bolag bildas eller förvärvas för detta ändamål.

Regeringen föreslår i denna proposition att regeringen bemyndigas att sälja, byta eller på annat sätt avyttra statens innehav av aktier i VPC. Vidare föreslår regeringen att ersättningen från en sådan försäljning får användas för förvärv av aktier i vissa typer av bolag. För värdering och försäljningsåtgärder som inleds eller genomförs under år 1997 med stöd av bemyndigandet budgeteras 10 miljoner kronor. Regeringen avser att återkomma i 1998 års budgetproposition om medel behöver tas i anspråk även det året eller därefter.

Riksdagen beslutade i 1997 års statsbudget om 60 miljoner kronor som ett ramanslag för kostnader i samband med försäljningen av statens aktier i Stadshypotek AB (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:FiU1, rskr. 1996/97:53). Aktierna såldes under år 1996 och kostnaderna för försäljningen understeg vad som anvisats för försäljningen. Av den del av ramanslaget som inte tagits i anspråk kan 10 miljoner kronor användas för värdering och andra försäljningsåtgärder som syftar till en avyttring av statens aktier i VPC. I den mån kostnaderna vid en försäljning understiger detta belopp kan återstoden tas i anspråk i samband med att staten direkt eller indirekt förvärvar aktier i en börs eller clearingorganisation eller i ett holdingbolag eller liknande till VPC.

B 7. Investeringar i infrastrukturen på den svenska finansmarknaden

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i statsbudgeten för innevarande år.

Regeringens förslag:

500 miljoner kronor anvisas för investeringar i företag som har en central roll inom den svenska finansiella infrastrukturen.

I tidigare behandlas frågan om en avyttring eller minskning av statens engagemang i Värdepapperscentralen VPC AB. Av beskrivningen i det avsnittet framgår att en omstrukturering av den svenska finansiella infrastrukturen kan ske inom den närmaste tiden. Det är emellertid inte möjligt att för närvaran-

de bedöma vad denna process kommer att leda till eller vilken roll staten bör ha i den framtida svenska finansiella infrastrukturen. De förslag som lämnats i nämnda avsnitt syftar till att regeringen på ett flexibelt sätt skall kunna ta tillvara statens intressen oavsett hur utvecklingen blir.

Som tidigare anförts bör staten på sikt reducera sitt ägande i VPC. Utvecklingen kan emellertid leda till att staten på annat sätt bör ha ett ägarintresse i någon av de centrala verksamheterna inom den svenska finansiella sektorn. Av det skälet har tidigare föreslagits att ersättningen från en eventuell avyttring av statens aktieinnehav i VPC får användas för förvärv av aktier i ett annat företag som bedriver betydelsefull verksamhet inom nu aktuellt område. För att regeringen skall ha ett tillfredsställande förhandlingsutrymme bör regeringen emellertid kunna förvärva så stor andel i ett sådant företag att staten får ett påtagligt ägarinflytande. Därmed ges staten möjlighet att även i framtiden ha ett ägarinflytande på den svenska finansmarknaden. Det är givetvis svårt att med exakthet bedöma om ytterligare medel behövs för att staten skall få ett sådant inflytande. För att ge regeringen erforderligt förhandlingsutrymme bedömer regeringen att ett ramanslag om 500 miljoner kronor behövs.

Det är inte säkert att de förhandlingar som nu avses kan slutföras under år 1997. Regeringen avser därför att återkomma i 1998 års budgetproposition om medel behöver tas i anspråk även det året eller därefter.

I kommande avsnitt behandlas frågan om Securum AB:s slutliga avveckling. Regeringen har där bedömt att den utdelning staten kan förväntas få från Securum AB kommer att uppgå till 6–7 miljarder kronor för år 1997. En del av detta belopp kan sägas användas för finansiering av nu avsedda investeringar.

Vissa bolags- och fastighetsfrågor

Bakgrund

Utveckling av vissa försvarsfastigheter samt Securum AB:s slutliga avveckling m.m.

Riksdagen godkände regeringens förslag (prop. 1996/97:4, bet. 1996/97:FöU1, rskr. 1996/97:109) att vissa organisationsenheter inom Försvarsmakten läggs ner före den 1 januari 1999 med alla avvecklingsåtgärder genomförda före den 1 januari 2000.

Enligt regeringens förslag skall genomförandet av avvecklingen påbörjas direkt efter riksdagens beslut och slutföras så snabbt som möjligt. Regeringen avsåg att lämna närmare anvisningar om genomförandet till Försvarsmakten.

Följande organisationsenheter skall läggas ned enligt riksdagsbeslutet.

- Nedre Norra arméfördelningen i Östersund
- Västra arméfördelningen i Skövde
- Mellersta arméfördelningen i Linköping
- Försvarsområdesstaberna i Ystad, Växjö, Kalmar, Gävle, Borås, Linköping, Västerås, Östersund, Kiruna och Kalix
- Livgrenadjärbrigaden i Linköping
- Älvsborgsbrigaden i Borås
- Lapplandsbrigaden i Umeå
- Svea artilleriregemente i Linköping
- Norrlands artilleriregemente i Östersund
- Skånska luftvärnskåren i Ystad
- Svea ingenjörkår i Södertälje
- Svea trängkår i Linköping
- Hälsinge flygflottilj i Söderhamn
- Krigsflygskolan i Ljungbyhed.

Byggnadernas kvadratmeteryta uppgår till ca 775 000, medan marken består av ca 9 315 hektar.

Därutöver kan det finnas vissa fastigheter som inte är sålda eller avvecklade enligt tidigare riksdagsbeslut.

Utveckling av vissa försvarsfastigheter

Regeringens förslag:

Ett aktiebolag bildas för att utveckla försvarsfastigheter som avvecklas genom 1996 års försvarsbeslut.

Regeringen avser att skapa förutsättningar för en utveckling av nämnda etablissemangs fastighetsbestånd, byggnader och mark. Erfarenheterna visar att det finns möjligheter att med rätt kompetens och resurser utveckla och anpassa de avvecklingsbara etablissemangen till andra affärsmässigt bärkraftiga enheter. I många fall kan värdet på fastigheterna öka mer än de kostnader som är förknippade med att utveckla fastighetsbeståndet. Det finns sannolikt hela eller delar av nämnda etablissemang som inte lämpar sig att utveckla i bolagets regi och som därför inte kommer att överföras. Samtidigt kan det finnas andra enstaka försvarsfastigheter som försvarsmakten har lämnat och som bör kunna överföras till bolaget. Satsningar kan ske inom exempelvis utbildningsområdet, affärscentra, kontorskomplex eller studentbostäder. Det viktigaste är att en professionell organisation för fastighetsutveckling ges finansiell uthållighet och affärsmässiga incitament för en utveckling av fastigheterna.

Regeringen föreslår att ett aktiebolag bildas med syfte att äga fastigheterna eller tillfälligt inneha dessa. Andamålet för bolaget skall vara att i samarbete med kommuner och lokalt näringsliv utveckla och förädla

fastigheterna för att slutligen sälja dem på kommersiella villkor.

Staten bör kvartstå som ägare tills dess områdena är utvecklade och anpassade för alternativ användning. Genom detta bedömer regeringen att avkastningen på fastigheterna, sedan Försvarmakten lämnat dessa, blir högre än om de avyttras för snabbt och i befintligt skick.

Fortifikationsverket ansåg i början av år 1996 att det aktuella beståndets marknadsvärde uppgick till 250 - 300 miljoner kronor. Den bedömningen grundades på avyttring i befintligt skick. Det bokförda värdet uppgår till 1 360 miljoner kronor. Oavsett hur och när beståndet säljs kommer med största sannolikhet en nedskrivning av fastigheterna att behöva göras.

Fortifikationsverket är organiserat i verksamhetsgrenarna anskaffning, underhåll och drift samt avyttring. Fortifikationsverkets avyttringsverksamhet bygger på avyttring på affärsmässiga villkor av lokaler i befintligt skick. Denna avyttringsverksamhet skiljer sig väsentligt från ett tänkt uppdrag att utveckla fastighetsbeståndet. Det finns därför starka skäl att lägga ansvaret för projektet i ett för ändamålet lämpligt statligt bolag. Bolagsformen är vidare att föredra för att tydliggöra besluts- och ansvarsförhållanden samt för att skapa bättre förutsättningar för affärsmässighet i besluten.

För att säkerställa den finansiella uthålligheten för det föreslagna bolaget anser regeringen att det är en fördel att inordna det i en större fastighetskoncern som dessutom har kompetens och erfarenhet av liknande utvecklingsprojekt.

Securum AB:s slutliga avveckling m.m.

Securum AB har i sitt arbete med avvecklingen av tillgångarna som övertagits i samband med bankkrisen (prop. 1991/92:153, bet. 1991/92:NU36, rskr. 1991/92:352) kommit så långt att det inte är försvarbart eller lämpligt att fortsätta med nuvarande organisation. Projektet med avvecklingen kommer enligt planerna att avslutas under år 1997. Vid bildandet av Securum AB överfördes tillgångar och krediter från Nordbanken på 67 miljarder kronor (brutto). Securum AB tillfördes ett eget kapital om 24 miljarder kronor för att, över en tidsperiod om 15 år, kunna avveckla dessa krediter och tillgångar med bästa ekonomiska resultat som mål. Securum AB befinner sig redan nu, efter att ha gått igenom omvandlingsprocessen från en kreditorganisation till ett antal tillgångsförvaltande bolag, i slutet av avvecklingen. Regeringen bedömer att drygt hälften av det tillskjutna kapitalet om 24 miljarder kronor kommer att återvinnas. Securum AB:s totala värde uppskattas idag till ca 13 miljarder kronor.

De återstående tillgångarna i Securum AB är, när projektet avslutas, huvudsakligen aktieposter i svenska fastighetsbolag, utländska fastigheter och dotterbolaget Kungsleden AB. Regeringens uppfattning är att alla fastighetsrelaterade tillgångar i Securum-koncernen bör överföras till Vasakronan-koncernen. Övriga kvarvarande tillgångar i Securum AB utgörs av finansverksamhet samt garantiförpliktelser från tidigare försäljningar av industriföretag m.m. Regeringen avser att föra dessa verksamheter till ett för ändamålet lämpligt annat statligt bolag. Överföringen av fastighetsrelaterade tillgångar till Vasakronan bör få ske till lägre värde än bokfört värde. Skillnaden bör få uppgå till högst två miljarder kronor. Den föreslagna sammanslagningen kan således innebära att den nya koncernen tillförs ytterligare fastighetskapital som kan användas för att utveckla statens kommersiella fastighetsbestånd, bl.a. de aktuella försvarsfastigheterna. Regeringen kommer att begränsa tillskottet av fastigheter till det värde som krävs för att utveckla aktuella fastighetsbestånd på ett värdehöjande sätt som leder till högre men senarelagda utdelningar till staten. I samband med sammanslagningen kommer en utdelning till staten från Securum AB av hittillsvarande avveckling att ske. Regeringen bedömer att utdelningen under år 1997 kommer att uppgå till ca 6 - 7 miljarder kronor. Dessa inkomster skall användas på det sätt riksdagen tidigare har beslutat (prop.1995/96:207).

Sammanslagningen innebär inte någon ändrad inriktning vare sig för Vasakronan-koncernens del eller för de återstående tillgångarna i Securum AB.

Den sammanslagna fastighetskoncernen bör få avveckla de övertagna fastighetstillgångarna i den takt och på det sätt som ger bästa möjliga långsiktiga avkastning för ägaren. Regeringen kommer liksom idag att ställa marknadsmässiga krav på såväl avkastning som utdelning. Koncernens samlade värde och resultatutveckling bör utgöra grund för framtida utdelningar.

Regeringen avser att inordna det nybildade utvecklingsbolaget för vissa försvarsfastigheter i den sammanslagna koncernen.

Inlåning i Riksgäldskontorets regi

Ärendet och dess beredning

Riksgäldskontoret har hemställt om ändring i bankrörelselagen så att kontoret undantas från den lagens tillämpningsområde. Riksgäldskontorets hemställan har remitterats till Sveriges riksbank, Finansinspektionen och Svenska Bankföreningen. Remissvaren finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr Fi 97/1088).

Lagrådet

Lagförslaget är av en sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Riksgäldskontorets upplåningsverksamhet

Målet för Riksgäldskontorets upplåning och statsskuldshöjning är att, inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer, minimera kostnaderna för denna verksamhet. Riksgäldskontoret har långtgående befogenheter att välja olika upplåningsstrategier för att uppfylla detta mål. En väl balanserad upplåning i syfte att hålla nere kostnaden för staten medför dock krav på en avvägning mellan olika upplåningsinstrument. Hänsyn måste även tas till hur upplåningen påverkar marknadens funktionsätt.

Upplåningen sker i huvudsak på tre delmarknader. Den traditionellt viktigaste är den inhemska penning- och obligationsmarknaden. Efter avskaffandet av valutalanenormen i december 1992 har den internationella kapitalmarknaden tillkommit som en viktig finansieringskälla. Till dessa två upplåningsformer kommer hushållsmarknaden som ett viktigt komplement.

Riksgäldskontoret tillhandahåller i dag fyra olika produkter som riktas till hushållsmarknaden: premieobligationer, realränteobligationer, riksgäldskonto och allemansspar. Produkterna förmedlas huvudsakligen via banksystemet med särskilda återförsäljare och via telefonförsäljning. En premieobligation är ett räntebärande instrument, där avkastningen lottas ut. Realränteobligationen erbjuder innehavaren real ränta, dvs. avkastningen skyddas mot inflationen. Riksgäldskonto är en kontobaserad obligation där innehavaren för närvarande kan välja en löptid mellan tre månader och åtta år. Riksgäldskonto är den enda produkt som enbart erbjuds i egen regi. Dessutom lånar Riksgäldskontoret upp pengar från hushållen via allemanssparandet.

Riksgäldskontoret är enligt nu gällande lagstiftning förhindrad att ta emot inlåning på konto från allmänheten i egen regi. I stället har kontoret använt sig av bankerna för att kunna erbjuda en inlåningsprodukt, allemansspar. Sparandet sker genom insättning på ett särskilt allemanssparkonto i bank. Bankerna lånar i sin tur ut pengarna till Riksgäldskontoret. Kontoret garanterar insättarnas pengar för den händelse banken inte kan fullgöra sina förpliktelser.

Enligt regleringsbrev för Riksgäldskontoret är målet för hushållsupplåningen att under en femårsperiod uppnå största möjliga kostnadsbesparing jämfört med kostnaden för upplåning på penning- och obligationsmarknaden. Hushållsupplåningen har hittills varit lönsam för staten jämfört med att låna på penning- och obligationsmarknaden.

Riksgäldskontoret har tagit fram en modell för att fastställa resultatet för hushållsupplåningen. Modellen relaterar upplåningskostnaden på hushållsmarknaden mot den alternativa upplåningskostnaden på penning- och obligationsmarknaden. Enligt denna resultatmodell uppgick besparingen för staten för budgetåret 1995/96 till 375 miljoner kronor. Riksgäldskontorets marginaler har emellertid krympt i takt med den hårdnande konkurrensen på hushållsmarknaden. Även volymutvecklingen har varit blygsam. Det kan konstateras att kontoret har tappat marknadsandelar i förhållande till andra aktörer på marknaden.

Regeringen uttalade i samband med utvärderingen av Riksgäldskontorets verksamhet i senaste budgetpropositionen (prop. 1996/97:1 utgiftsområde 2) att upplåningsverksamheten på hushållsmarknaderna bör intensifieras i syfte att varaktigt bidra till en lägre upplåningskostnad för staten. Vidare konstaterades att det är angeläget att kontoret aktivt arbetar med produktutbud, försäljningskanaler och marknadsföringsinsatser för att långsiktigt kunna konkurrera om hushållens sparande. Riksdagen delade regeringens bedömning att hushållsupplåningen bör ges ökad prioritet på det sätt som regeringen föreslagit (bet. 1996/97:FiU2).

Riksgäldskontoret undantas från bankrörelselagen

Regeringens förslag:

Riksgäldskontoret undantas från bankrörelselagens tillämpningsområde. Därmed ges kontoret möjlighet att ta emot inlåning på konto från allmänheten i egen regi.

Skrivelsens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Sveriges riksbank och Finansinspektionen lämnar förslaget utan erinran.

Svenska Bankföreningen avstyrker förslaget. Enligt Bankföreningen skulle ett genomförande av förslaget innebära att Riksgäldskontoret inte skulle konkurrera på lika villkor med övriga institut som tar emot inlåning. Bankföreningen menar vidare att förslagets effekter för kreditmarknaden måste utredas noga innan någon lagstiftningsåtgärd vidtas. Om Riksgäldskontoret får möjlighet att ta emot inlåning på konto bör kontoret, enligt Bankföreningen, betala avgift till insättningsgarantin för sin inlåning.

Skälen för regeringens förslag: Bankerna har sedan länge haft rätt att driva verksamhet som innefattar inlåning från allmänheten. Skälet för denna ensamrätt är främst att bankernas inlåningskonton utgör basen för det allmänna betalningssystemet.

Genom att ålägga bankerna en särskilt sträng näringsrättslig reglering har lagstiftaren därmed verkat för ett stabilt betalningssystem. Utöver detta s.k. systemskyddsintresse motiveras bankernas inlåningsmonopol av ett konsumentskyddsintresse. Konsumenterna är nämligen beroende av att banker som förvaltar deras transaktions- och sparmedel kan uppvisa en god soliditet. Ett fallisemang i en bank kan leda till allvarliga privatekonomiska konsekvenser för de hushåll som är beroende av de insatta medlen för sina betalningstransaktioner och sitt långsiktiga kontosparande.

För att värna dessa intressen - systemskydds- och konsumentskyddsintresset - har lagstiftaren valt att förbehålla bankerna, som kringgärdas av särskilt stränga rörelse regler, rätten att driva den vanligaste formen av inlåningsverksamhet, nämligen sådan inlåning på konto där tillgodohavandet är nominellt bestämt och tillgängligt för insättaren med kort varsel. Denna inlåningsform är central för traditionell betalningsförmedling. Verksamhet som innehåller sådan inlåning utgör kärnan i bankrörelse och är därmed utgångspunkten för banklagstiftningens tillämpningsområde, se 1 kap. 2 § bankrörelselagen (1987:617). I de därpå närmast följande paragraferna uppställs undantag för mottagande av kundmedel på konto intill visst belopp och för vissa mindre ekonomiska föreningar. Nämnas bör även att bankrörelselagen inte gäller för verksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank.

Regering och riksdag har, som ovan redovisats, tagit ställning för att Riksgäldskontoret under innevarande budgetår bör göra en intensifierad satsning på hushållsmarknaden i syfte att begränsa kostnaderna för statsskuldens finansiering. Regeringen har också uppmanat kontoret att se över sitt produktutbud i syfte att kunna erbjuda konkurrenskraftiga produkter på denna marknad. Mot bakgrund av detta bedömer regeringen det som önskvärt att Riksgäldskontoret nu får möjlighet att ta emot inlåning på konto från allmänheten i egen regi.

Enligt regeringens uppfattning ligger den av Riksgäldskontoret föreslagna förändringen väl i linje med motiven bakom lagstiftningen. Som *Finansinspektionen* mycket riktigt påpekar i sitt remissvar är reglerna i bankrörelselagen uppställda till skydd för insättarna samt för att tillgodose kraven på stabilitet i betalningssystemet. Eftersom Riksgäldskontoret är en del av staten är skyddet för insättarna därmed omhändertaget. Kontorets verksamhet utgör heller inte någon del av betalningssystemet.

Regeringen anser emellertid att det är väsentligt att Riksgäldskontoret inte breddar sitt produktutbud utan endast tillhandahåller rena spartjänster. Det är av vikt att kontoret inte blir en statlig bank med ett brett produktutbud riktat mot privatpersoner. Riksgäldskontoret bör således inte tillhandahålla allmänheten transaktionskonton.

Bankföreningen framhåller i sitt remissvar att Riksgäldskontoret har helt andra verksamhetsvillkor än kreditinstituten, eftersom kontoret inte har samma behov som instituten att relatera sina inlåningsräntor till marknadsräntan. Enligt *Bankföreningen* kan Riksgäldskontoret bestämma sina räntor på administrativ grund i stället för på marknadsmässig grund. Kontoret kommer därför, enligt *Bankföreningen*, inte att konkurrera på likvärdiga villkor med andra institut.

Riksgäldskontoret har ålagts att långsiktigt minimera statens upplåningskostnad. Hushållsupplåningen utvärderas, enligt vad som ovan beskrivits, efter hur stor vinst kontorets hushållsupplåning inbringar i förhållande till den alternativa kostnaden att låna på penning- och obligationsmarknaden, dvs. i förhållande till marknadsräntan. Verksamheten liknar därför i hög grad den verksamhet som bankerna bedriver. Räntan sätts således på marknadsmässig och inte på administrativ grund. Däremot kan Riksgäldskontoret som är en del av staten erbjuda en inlåning som är helt säker. Kontoret kan, till skillnad från en bank, inte försättas i konkurs. Riksgäldskontoret har därför en lägre kreditrisk och kan således erbjuda en lägre ränta. Denna konkurrens fördel torde emellertid, mot bakgrund av den nyligen införda insättningsgarantin, vara av mindre betydelse.

Regeringen vill här framhålla att Riksgäldskontorets alternativ till hushållsupplåning inte är att helt avstå från upplåning på marknaden. I stället är alternativet att låna på penning- och obligationsmarknaden. Även denna verksamhet sker i konkurrens med privata aktörer, i synnerhet bostadsinstitut men även banker. Ett avstyrkande av Riksgäldskontorets begäran skulle således inte innebära att kontoret i framtiden skulle avhålla sig från att konkurrera med kreditinstituten.

Det kan vidare konstateras att Riksgäldskontoret redan i dag erbjuder produkter som ligger nära inlåning i egen regi. Riksgäldskontot med tre månaders bindningstid och med rätt att lösa in obligationen i förtid är en sådan produkt. Dessutom erbjuder kontoret allmänheten en renodlad inlåningsprodukt genom allemanssparandet, vilket visserligen sker via bankerna, men fungerar i allt väsentligt som inlåning i egen regi. Därutöver tillhandahåller kontoret inlåningstjänster för statliga myndigheter. Att öppna möjligheten för kontoret att ta emot inlåning på konto från allmänheten innebär således inte något stor förändring i myndighetens nuvarande verksamhet.

Sammanfattningsvis anser regeringen att Riksgäldskontoret bör ges möjlighet att i egen regi ta emot inlåning på konto från allmänheten. Detta kan ske utan några väsentliga konkurrensskadliga effekter eftersom återverkningarna på kreditmarknaden torde bli av mindre betydelse. Någon anledning att, såsom *Bankföreningen* föreslagit, utreda effekterna av en sådan reform föreligger därför inte.

Bankföreningen har vidare anfört att Riksgäldskontoret, om kontoret avser att ta emot kortfristig inlåning, bör betala avgift till insättningsgarantin. Insättningsgarantin syftar till att skydda insättarna vid en konkurs. Eftersom kontoret inte kan försättas i konkurs och insättarna skyddas på annat sätt saknas anledning att ansluta Riksgäldskontoret till insättningsgarantisystemet. Det finns inte heller någon anledning att trots detta belägga inlåning i kontoret med en avgift till insättningsgarantisystemet eftersom det endast skulle innebära att staten subventionerar garantisystemet. En sådan åtgärd skulle strida emot principerna bakom insättningsgarantin. Detta system skall finansieras av anslutna kreditinstitut för vilka det finns en reell risk att institutet inte skall kunna fullfölja sina förpliktelser mot insättarna. Det nuvarande allemanssparandet omfattas heller inte av insättningsgarantin. I stället garanteras insättarna av Riksgäldskontoret.

Ikraftträdande

Den föreslagna lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1997.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till lagändring innebär endast att Riksgäldskontoret ges möjlighet att erbjuda allmänheten inlåning på konto. Den följande konsekvensbeskrivningen förutsätter att kontoret väljer att utnyttja denna möjlighet.

Generellt gäller att ju fler aktörer som uppträder på en marknad, desto större är chansen till ett brett utbud av varor och tjänster av hög kvalitet, till konkurrenspressade priser. På inlåningsmarknaden betyder konkurrenspressade priser högre inlåningsräntor och lägre avgifter av olika slag. Bankmarknaden har under en lång period kännetecknats av en oligopolliknande struktur som till en del förstärktes genom bankkrisen samt genom de fusioner som skett under senare tid. Den negativa utvecklingen har emellertid motverkats av framväxten av en ny kategori banker som är mer specialiserade, s.k. nischbanker. Dessa banker använder sig av nya och mindre kostsamma distributionskanaler. Exempelvis har ett antal nya s.k. telefonbanker lyckats attrahera inlåningskunder genom att erbjuda förmånliga räntor. Regeringen ser positivt på denna utveckling. I det fall Riksgäldskontoret väljer att erbjuda allmänheten kortfristig inlåning tillkommer ytterligare en aktör som torde kunna bidra till att konkurrensen skärps till gagn för inlåningskunderna.

Bankregleringen syftar till att främja betalningssystemets stabilitet och skydda konsumenterna. Det

har ovan konstaterats att inget av dessa mål påverkas av förslaget. Inte heller torde förslaget innebära några effekter för Finansinspektionens verksamhet.

Enligt de verksamhetsmål som ställts upp i regleringsbrevet för Riksgäldskontorets skall upplåning från hushållen endast bedrivs om kostnaderna för denna upplåning är förmånligare än upplåning på penning- och obligationsmarknaden. Regeringen förutsätter därför att nettoeffekten på statsbudgeten blir positiv.

6.5 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

B. Åklagarväsendet

B 1. Åklagarväsendet

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 627 237 000 kronor.

Åklagarväsendet har en ansträngd ekonomisk situation. Som angavs i budgetpropositionen för år 1997 beräknas den nya organisation som infördes den 1 juli 1996 möjliggöra kostnadssänkningar. Dessa slår dock igenom fullt ut först år 1998 medan omorganisationen medför vissa initialkostnader under 1997. Enligt regeringens bedömning behöver åklagarväsendet en engångsvis anslagshöjning med 18 000 000 kronor för att klara övergångskostnaderna. Anslagshöjningen finansieras genom en indragning av medel på anslaget för kriminalvården.

D. Kriminalvården

D 1. Kriminalvården

Justitiekontoret har begärt att regeringen ska redovisa hur de nya kraven på frivården till följd av den utvidgade försöksverksamheten med dels samhällstjänst, dels intensivövervakning med elektronisk kontroll har beaktats ur resurssynpunkt (bet. 1996/97:JuU1).

Den 1 januari 1993 utvidgades försöksverksamheten med samhällstjänst till hela landet. Med anledning härav tillfördes frivården fr.o.m. budgetåret 1992/93 11,1 miljoner kronor. Detta finansierades genom rationaliseringar inom kriminalvården. Under 1996 avtjänade i medeltal 690 dömda samhällstjänst till en kostnad per dygn på ca 179 kronor. Kostnaderna för samhällstjänsten under 1996 har beräknats till ca 45 miljoner kronor. De tillkommande kostnaderna för samhällstjänsten har finansierats genom att Kriminalvårdsstyrelsen har omfördelat medel inom kriminalvårdens ramanslag.

En tvåårig försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll inleddes den 1 au-

gusti 1994 inom Karlskoga, Luleå, Malmö Norra, Malmö Södra, Norrköpings och Sundsvalls frivärdsdistrikt. Under försöksperioden har fängelsestraff på högst två månader i vissa fall kunnat verkställas utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Försöksverksamheten har därefter förlängts till utgången av år 1998. Vidare har försöksverksamheten, från den 1 januari 1997, utvidgats till att avse hela landet samt till att omfatta fängelsestraff på högst tre månader. Frågan om att införa intensivövervakning med elektronisk kontroll i det ordinarie straffsystemet bereds för närvarande i Justitiedepartementet.

Bakgrunden till försöksverksamheten är intresset av att utveckla alternativ till fängelse och att det numera finns elektronisk övervakningsteknik som kan användas i det utvecklingsarbetet.

Det genomsnittliga antalet personer med intensivövervakning beräknas till ca 450. Dygnskostnaden, inklusive kostnader för teknisk utrustning, beräknas för närvarande till ca 450 kronor. Kriminalvårdsstyrelsen har mot denna bakgrund för 1997 beräknat medelsbehovet för detta ändamål till ca 66 miljoner kronor för löner, övriga personalkostnader och övriga driftkostnader. Kriminalvårdsstyrelsen har budgeterat ytterligare sex miljoner kronor för teknisk utrustning, drift av övervakningscentral m.m. Den utvidgade försöksverksamheten finansieras genom omfördelning av medel inom kriminalvårdens ramanslag.

Brottsförebyggande rådet fick i oktober 1996 i uppdrag av regeringen att utvärdera den utvidgade försöksverksamheten med intensivövervakning med elektronisk kontroll. Uppdraget ska delredovisas före september månads utgång 1997 och slutredovisas senast den 1 april 1999. I uppdraget ingår bl.a. att utvärdera de ekonomiska konsekvenserna av att det under försöksverksamheten varit möjligt att ersätta en anstaltsvistelse med intensivövervakning med elektronisk kontroll.

6.6 Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan

E. Övriga utrikespolitiska frågor

E 5. Delegationen för översättning av EG:s regelverk

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i statsbudgeten för innevarande budgetår.

Regeringens förslag:

2 miljoner kronor anvisas som ett engångsbelopp för att täcka det beräknade underskottet i delegationens verksamhet.

Skälen för regeringens förslag: Delegationen för översättning av EG:s regelverk (Översättningsdelegationen) skall under en begränsad övergångstid bistå gemenskapens institutioner och andra organ med översättningar till svenska av EU-dokument. Verksamheten skall finansieras med avgifter. Delegationen redovisar dock för det senaste budgetåret 1995/96 en kapitalförändring på 2 124 263 kronor. Huvudorsaken till den negativa kapitalförändringen är en misskalkylering av översättnings- och granskningstakten på dokumenten, sena betalningar som inkommer först under 1997, valutakursförluster på grund av kronförstärkning samt betydande räntekostnader beroende på sent utbetalda anslag. Underskottet, när Översättningsdelegationen upphör under året, beräknas bli mindre än den redovisade kapitalförändringen, på grund av ovannämnda inbetalningar under 1997.

Finansieringen av underskottet skall ske genom en indragning av sparade medel på anslaget A1. Regeringskansliet m.m. under utgiftsområde 1.

6.7 Utgiftsområde 6 Totalförsvaret

B. Vissa funktioner inom det civila försvaret

B 7. Funktionen Telekommunikationer

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 152 886 000 kronor.

Regeringen har i prop. (1996/97:61) Översyn av telelagen (1993:597) m.m. bedömt det som rimligt att teleoperatörerna bidrar till finansieringen av de åtgärder som bedöms som nödvändiga för att skydda det allmänna fasta telenätet mot sabotage och terroristangrepp i fred. Under förutsättning av riksdagens godkännande kommer fr.o.m. den 1 juli 1997, en avgift att tas ut av vissa teleoperatörer. Regeringen beräknar att det sammanlagda avgiftsuttaget för år 1997 kommer att uppgå till 50 000 000 kronor. Då avgiften för teleberedskapen är en offentligrettslig avgift bör anslaget B 7 Funktionen Telekommunikationer bruttobudgeteras. Detta innebär att avgiften inbetalas till statsbudgetens inkomstsida och motsvaras av anslag på statsbudgetens utgiftssida. Anslagsnivån höjs fr.o.m. den 1 juli 1997 till 202 886 000 kronor. Detta innebär i sin tur att ut-

giftsramen för utgiftsområde 6 under år 1997 höjs med 50 000 000 kronor.

Hänsyn bör kunna tas vid eventuella över- eller underskott av avgifter vid fastställande av avgiftsnivå för operatörerna.

B 10. Funktionen Energiförsörjning

De statliga beredskapsinsatserna inom energiförsörjningen syftar till att dels vidmakthålla och vidareutveckla handlingsberedskapen för att möta störningar i energiförsörjningen i säkerhetspolitiska kriser och i krig, dels minska känsligheten för störningar inom elförsörjningsområdet. I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 27 612 000 kronor.

Regeringen har nyligen föreslagit nya regler om elberedskap (prop. 1996/97:86), vilka förutskickades i prop. 1996/97:4 Totalförsvaret i förnyelse Etapp 2. Huvudprincipen är att den som driver elproduktion, elhandel och nätverksamhet eller i vissa fall äger anläggningar för sådan verksamhet är skyldig att vidta åtgärder som beslutas med stöd av lagen. Beslutade åtgärder är med vissa undantag ersättningsberättigande. En offentligrättsligt reglerad avgift, elberedskapsavgift, föreslås för att finansiera kostnaderna för beslutade beredskapsåtgärder och för myndighetsutövningen enligt lagen. Avgifterna bör redovisas brutto på statsbudgeten.

Innevarande års anslag till funktionen Energiförsörjning bör därför ökas med 100 000 000 kronor. Det totala anslagsbeloppet blir därigenom 127 612 000 kronor.

Under förutsättning av riksdagens godkännande av den föreslagna elberedskapslagen, föreslår regeringen att utgiftsökningen finansieras med avgiftsintäkter från elberedskapsavgiften. Det sammanlagda avgiftsuttaget för budgetåret 1997 föreslås bli 100 000 000 kronor. Detta förutsätter att utgiftsramen för utgiftsområde 6 för budgetåret 1997 höjs.

Elberedskapsavgiften skall enligt den föreslagna elberedskapslagen betalas av innehavare av nätkoncession enligt lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar (ellagen). Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får enligt den föreslagna elberedskapslagen meddela närmare föreskrifter om elberedskapsavgift. Intäkterna från elberedskapsavgiften skall tillföras statsbudgeten på särskild inkomsttitel.

Åtgärder inom elförsörjningen bör kunna planeras långsiktigt. Principer för elberedskapens finansiering har nyligen föreslagits riksdagen. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att medge Svenska kraftnät att under budgetåret 1997 besluta om sådana åtgärder som innebär åtaganden under en femårsperiod. För budgetåret 1997 bör åtagandena uppgå till högst 100 000 000 kronor. För budgetåren 1998-2001 bör åtagandena begränsas till 50 000 000 kronor om året.

6.8 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

B. Samarbete med Central- och Östeuropa

B 2. Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett reservationsanslag på 15 000 000 kronor samt ett statligt betalningsansvar i form av statsgarantier till ett belopp om 150 000 000 kronor.

De nordiska statsministrarna beslutade den 26 augusti 1996 att upprätta en nordisk miljöinvesteringsslåneordning (MIL) på 100 000 000 ecu (ca 830 000 000 kronor) vid Nordiska investeringsbanken (NIB) för att skapa förbättrade förutsättningar för finansiering av miljöprojekt i Nordens närområden. Förslaget förutsätter en hundraprocentig statsgaranti från de nordiska länderna varvid Sveriges andel blir 38,8 procent (ca 322 miljoner kronor) enligt den nordiska fördelningsnyckeln.

Regeringen föreslog i proposition 1995/96:222 "Vissa åtgärder för att halvera arbetslösheten till år 2 000" att en miljöslåneordning skulle inrättas i (NIB). Riksdagen gav sitt bifall till programmet för småföretagsutveckling, förnyelse och tillväxt (1995/96 FiU:15) i vilken miljöslåneordningen ingick. Vidare föreslog regeringen att avsättning för den utökade ramen utgör 15 procent på ramen dvs. ca 50 000 000 kronor. Avsättningen för ramen föreslås ske i budgetpropositionen för år 1998 och för år 1999.

Regeringen föreslår, utöver vad som föreslagits i prop. 1996/97:1, att staten ikläder sig ett betalningsansvar på ytterligare 322 000 000 kronor för att uppfylla det statliga garantiåtagandet mot Nordiska investeringsbanken vilket innebär ett totalt åtagande på 472 miljoner kronor.

6.9 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

A. Hälsovård och sjukvård

Tandvårdsförsäkringen

Regeringens bedömning: Den s.k. självriskan i ersättningsbestämmelserna för vuxentandvård bör höjas från 700 kronor till 1 300 kronor fr.o.m. den 1 oktober 1997.

Skälen för regeringens bedömning: I budgetpropositionen för år 1997 redovisade regeringen sin avsikt att införa en reviderad tandvårdstaxa fr.o.m. den 15 oktober 1996. Detta var ett första steg i förändringen av tandvårdsförsäkringen. Vidare aviserades ett andra steg som avsåg ett slopande av subventionerna i tandvårdsförsäkringen från den 1 januari 1998, med undantag för ett ekonomiskt stöd till vissa s.k. särskilda patientgrupper. För detta ändamål avsåg regeringen att avsätta ett belopp på högst 1 000 miljoner kronor avseende år 1998.

Mot denna bakgrund tillsatte regeringen hösten 1996 en arbetsgrupp med uppdrag att utarbeta ett förslag som utgick från att samtliga subventioner i tandvårdsförsäkringen skulle slopas fr.o.m. den 1 januari 1998, med undantag för ett stöd till vissa s.k. särskilda patientgrupper. Arbetsgruppen redovisade nyligen sitt förslag om stödets omfattning och utformning och detta remissbehandlas för närvarande.

Regeringen har beslutat att begränsa den tidigare aviserade besparingen inom tandvårdsförsäkringen den 1 januari 1998 samt att behålla den nuvarande tandvårdstaxan även under år 1998. Med hänsyn till att utgiftsramen därmed blir högre än vad som tidigare avsetts måste dock ersättningsreglerna ändras. Regeringen anser att detta bör åstadkommas genom att den s.k. självriskan höjs från 700 till 1 300 kronor per behandlingsperiod. Denna förändring avses bli genomförd den 1 oktober 1997.

Fr.o.m. år 1999 planerar regeringen en mer omfattande omstrukturering av tandvårdsförsäkringen. Införandet av ett särskilt ekonomiskt stöd till vissa särskilda patientgrupper utgör en viktig del av detta arbete.

A 1. Sjukvårdsförmåner m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 15 637 000 000 kronor.

För att finansiera överskridandet av anslaget Kostnader för statlig assistansersättning anser regeringen att tandvårdsförsäkringen under år 1997 skall grundas på en anslagsnivå som är 125 miljoner kronor lägre än vad som tidigare gällt för år 1997.

Regeringen anser mot denna bakgrund att raman­slaget A 1. Sjukvårdsförmåner m.m. skall minskas med 125 miljoner kronor.

B. Omsorg om äldre och personer med funktionshinder

B 1. Vissa statsbidrag inom äldre- och handikappområdet

Från anslaget B 1. Vissa statsbidrag inom äldre- och handikappområdet utges statsbidrag som syftar till att bl.a. påskynda utvecklingen inom habiliteringen, rehabiliteringen och hjälpmedelsförsörjningen i lan-

det samt att ge landstingen förutsättningar att bygga ut tolktjänsten för döva och dövblinda m.fl. Av bidraget för år 1997 på totalt 711,2 miljoner kronor utgår 425 miljoner kronor till insatser för att utveckla habilitering och rehabilitering. Samtliga stimulansbidrag inom detta anslag upphör i och med utgången av år 1997.

Av den del av bidraget som utges för att utveckla habilitering och rehabilitering (425 miljoner kronor), lämnas 300 miljoner kronor till landstingen som stimulansbidrag till habilitering/rehabilitering och 125 miljoner kronor till olika anordnare av habiliterings- och rehabiliteringsverksamhet. Socialstyrelsen fördelar och utbetalar bidragen.

Regeringen föreslår att anslaget för år 1997 reduceras med totalt 300 miljoner kronor för att därmed uppgå till 411,2 miljoner kronor. Av den totala minskningen på 300 miljoner kronor avser 225 miljoner kronor delposten 1.1 Stimulansbidrag till habilitering/rehabilitering som är uppförd under anslagsposten 1 Bidrag till landstingen för vissa handikappinsatser år 1997. Återstående 75 miljoner kronor avser anslagsposten 2 Stimulansbidrag till specifika utvecklingsinsatser inom habiliterings- och rehabiliteringsområdet under samma anslag.

Vissa frågor om personlig assistans

Bakgrund

Den statliga assistansersättningen, som infördes år 1994, är ett ekonomiskt stöd till personlig assistans för personer med stora funktionshinder. Utgiftsutvecklingen har underskattats, framförallt beroende på att behovens omfattning inte varit tillräckligt kända.

Från den 1 juli 1996 gäller vissa ändringar i lagstiftningen om assistansersättning. Dessa innebär bl.a. att gränsdragningen mellan personlig assistans och kommunala och landstingskommunala stödinsatser för funktionshindrade personer har blivit tydligare. Vidare har begreppet personlig assistans definierats i lagstiftningen. De ändrade reglerna har bedömts innebära att den årliga kostnaden för assistansersättning minskas med 215 miljoner kronor.

Den nuvarande ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna kan innebära att det finns ekonomiska motiv för kommunerna att förskjuta kostnader till staten via assistansreformen. Det delade ansvaret och assistansersättningens konstruktion ger heller inte några incitament för att bedriva verksamheten kostnadseffektivt eftersom ansvaret för finansiering och verksamhet inte följs åt.

Vissa åtgärder måste dock vidtas för att uppnå bättre kostnadskontroll och vissa besparingar. Kostnaderna för den statliga assistansersättningen har nämligen inte minskat trots de förändringar som

gäller sedan juli 1996. Regeringen bedömer det därför nödvändigt att föreslå ytterligare förändringar.

Assistansersättningen schabloniseras

Regeringens förslag:

Assistansersättningen schabloniseras samt fastställs till ett visst belopp per timme fr.o.m. den 1 september 1997. Om det föreligger särskilda skäl kan försäkringskassan efter ansökan medge att schablonen får överskridas med de godkända faktiska kostnaderna - dock högst med 12 procent. Förändringen innebär att utgifterna inom anslaget B 7. Kostnader för statlig assistansersättning minskas med 60 miljoner kronor år 1997.

Skälen för regeringens förslag: Med nuvarande regler är assistansersättningen avsedd att täcka de verkliga kostnader som den enskilde har för sin assistans, dvs. lönekostnader samt kostnader för administration m.m. I de senare ingår t.ex. kostnader för bokföring och revision, lokaler, utbildning, rekrytering och omkostnader för assistenter. Enligt propositionen (prop. 1992/93:159) Stöd och service till vissa funktionshindrade skall en vårdbiträdeslön vara utgångspunkt vid beräkning av assistentens lönekostnader. Riksförsäkringsverket har föreskrivit att ersättning därutöver skall lämnas för de beräknade administrationskostnaderna med ett schablonbelopp på högst 30 kronor per assistanstimme. Assistansersättningen lämnas med högst det belopp per timme som regeringen fastställer för varje år. Beloppet för år 1997 är 183 kronor.

Den genomsnittliga assistansersättningen som utbetalades per timme för år 1996 uppgick enligt Riksförsäkringsverket till ca 165 kronor. Ersättningsbeloppet är i genomsnitt lägst för funktionshindrade personer som själva är arbetsgivare för sina assistenter och högst för dem som anlitar kooperativ. För dem som anlitar kommunerna, genom vilka den övervägande andelen personlig assistans lämnas, är ersättningen i genomsnitt något högre än för dem som är egna arbetsgivare.

Assistansutredningen föreslog i betänkandet Kostnader för den statliga assistansersättningen (SOU 1995:126) att assistansersättningen skulle schabloniseras och sänkas till 145 kronor per timme i 1995 års priser. Utredningen påpekade att den stora spännvidd som nu finns mellan olika arbetsgivare i allt väsentligt är en effekt av en mängd olika beräkningssätt från arbetsgivarnas sida. Utredningen påpekade även att beräkning, redovisning och kontroll av kostnaderna för assistansen har förorsakat de största administrativa svårigheterna vid tillämpningen av assistansreformen för såväl försäkringskassor som för arbetsgivare.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att en schablonisering av timersättningen skall införas fr.o.m. den 1 september 1997. Storleken på timersättningen bör föreskrivas i en förordning. Timersättningen bör enligt regeringens beräkningar bli 164 kronor.

Genom förändringen kommer assistansersättning att lämnas med ett visst bestämt belopp per timme oberoende av vilka kostnader för assistansen som den ersättningsberättigade faktiskt har haft. Den ersättningsberättigade behöver bara redovisa hur många assistanstimmar som har utförts för att erhalla assistansersättningen. Inom ramen för det fastställda beloppet får den assistansberättigade själv avgöra hur stor del av beloppet som skall användas till lön och andra anställningskostnader och hur mycket som skall användas till administration och andra kringkostnader.

Om den ersättningsberättigade är i behov av en särskilt kvalificerad assistent, assistenter som behöver särskild utbildning eller dylikt, kan det undantagsvis förekomma att den fastställda ersättningsnivån är otillräcklig. Det införs därför en möjlighet för försäkringskassan att efter ansökan medge att det fastställda beloppet får överskridas - dock med högst 12 procent. Många av dem som behöver flest assistanstimmar väljer att få sin assistans organiserad av brukarkooperativ. Bland dessa personer torde det finnas många som kan anföra särskilda skäl för högre ersättning. Den besparing som regeringen förutser genom den föreslagna förändringen kommer därmed att främst hänföra sig till vissa av de stora assistansanordnarna i första hand kommunerna. Detta bedöms rimligt, då bland annat Assistansutredningen visat att det förekommer viss överkompensation vad gäller administrationskostnaderna.

Fördelen med förändringen är att administrationen förenklas såväl för anordnaren som försäkringskassan. Därmed frigörs resurser som kan komma de assistansberättigade till del.

Det innebär vissa svårigheter att kostnadsberäkna den regeländring som föreslås. Regeringen har för avsikt att noga följa resursutvecklingen och återkomma till frågan vid ett senare tillfälle om regeländringen leder till oförutsedda resursbehov.

Regeringen beräknar att införandet av en schabloniserad och sänkt timersättning fr. o. m. den 1 september 1997 innebär en besparing på den statliga assistansersättningen med ca 60 miljoner kronor för innevarande budgetår. Helårseffekten beräknas till 180 miljoner kronor.

Kommunalt finansieringsansvar för delar av assistansersättningen

Regeringens bedömning: Kommunerna skall fr.o.m. den 1 november 1997 ha finansieringsansvaret för de första 20 assistanstimmarna per vecka för alla personer som uppstår assistansersättning. Ett förslag om

detta avses läggas fram för riksdagen i en proposition i maj månad år 1997.

Skälen för regeringens förslag: Kommunen beslutar om och finansierar insatsen personlig assistans för personer som har ett assistansbehov upp t.o.m. 20 timmar per vecka. Om behovet är större än 20 timmar per vecka kan den enskilde ansöka hos försäkringskassan om statlig assistansersättning enligt lagen om assistansersättning (LASS). Om ansökan beviljas betalar staten kostnaden från den första assistanstimman.

Det ursprungliga förslaget till assistansersättning utarbetades av 1989 års handikapputredning och presenterades i betänkandet (SOU 1991:46) Handikapp - Valfärd - Rättvisa. Förslaget innebar att kommunen skulle besluta om och bekosta de första 20 assistanstimmarna per vecka. Om behovet översteg 20 timmar per vecka skulle den enskilde hos försäkringskassan kunna ansöka om assistansersättning för att täcka kostnaderna för assistans fr. o. m. den 21:a timman per vecka. Ett syfte med denna uppdelning var att kommunen, som alltid har ett basansvar, genom förslaget skulle avlastas höga kostnader för stödinsatser.

Flertalet remissinstanser ansåg att endast en huvudman borde vara ansvarig för beslut om och administration av personlig assistans. När det gäller finansieringen av verksamheten var remissopinionen mer splittrad. I propositionen (prop. 1992/93:159) Stöd och service till vissa funktionshindrade föreslog regeringen den nu gällande ordningen. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.

I april 1995 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare för att se över finansiering och regelsystem för den statliga assistansersättningen med uppgift att redovisa förslag till alternativa åtgärder som kunde leda till att kostnadsutvecklingen begränsades och att kostnadskontrollen förbättrades.

Utredningen antog namnet Assistansutredningen och redovisade i betänkandet (SOU 1995:126) Kostnader för den statliga assistansersättningen en rad förslag. Utredningen skrev bl.a. följande:

"Ett förslag som framförts är att försäkringskassan skall debitera kommunen för de första 20 timmarna för samtliga personer med assistansersättning. Statens kostnader på assistansanslaget skulle då minska med cirka 1 000 miljoner kronor.

Fördelen med alternativet är framför allt att det innebär minskade ekonomiska motiv för kommunerna att dels försöka påverka bedömningen av assistansbehovet för den enskilde så att detta överstiger 20 timmar per vecka, dels omdefiniera andra insatser till personlig assistans.

Nya åligganden för kommunerna skall dock räknas in i besparingskravet i enlighet med finansieringsprincipen. Den avgörande nackdelen är därför, enligt utredarens bedömning, att kostnaderna endast flyt-

tas från staten till kommunerna och att det därför inte sker någon nettobesparing".

Utredningen framhöll vidare att om huvudmannaskapet även i fortsättningen skulle delas mellan stat och kommun bör kommunerna göras betalningsskyldiga för de första 20 timmarna för att motverka framtida oönskade kostnadsförskjutningar.

Assistansutredningens betänkande remissbehandlades inte. Synpunkter på betänkandet och i frågan i övrigt inhämtades på annat sätt.

I regeringens proposition (prop. 1995/96:146) Vissa frågor om personlig assistans behandlades inte det nu aktuella förslaget. Men såväl 1989 års handikapputredning som Assistansutredningen har framhållit att kommunerna bör ha det grundläggande basansvaret för personlig assistans. Regeringen delar denna ståndpunkt och anser att finansieringen av assistansersättningen måste utformas så att den stimulerar kommunerna till att pröva behovet av stödinsatser enbart utifrån den enskildes situation, förhållanden och behov. Det skall inte finnas ekonomiska incitament för kommunerna att omdefiniera behov av andra insatser till personlig assistans. Kommunerna bör också stimuleras till att bygga ut bra och mindre kostsamma alternativ till personlig assistans.

Regeringen anser därför att kommunerna alltid bör bekosta de 20 första assistanstimmarna per vecka, medan staten via assistansersättningen bekostar de timmar som överstiger 20.

Ett förslag med denna innebörd medför ökade kostnader för kommunerna, vilka enligt finansieringsprincipen skall kompenseras. Regeringen har för avsikt att under maj månad inkomma till riksdagen med ett förslag med denna inriktning. Förändringen skall enligt regeringens mening träda i kraft den 1 november 1997 och innebär att utgifterna inom anslaget B 7. Kostnader för statlig assistansersättning år 1997 reduceras med 65 miljoner kronor.

B 6. Bilstöd till handikappade

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 343 944 000 kronor.

Anslaget skall enligt regeringens bedömning reduceras med 130 000 000 kronor för att därmed uppgå till 213 944 000 kronor.

Bilstöd lämnas i form av grundbidrag, inkomstprövat anskaffningsbidrag och anpassningsbidrag. Sedan den 1 juli 1995 kan under vissa förutsättningar också bidrag till körkortsutbildning lämnas till den som beviljats bilstöd.

Bestämmelser om bilstöd finns i lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade och i förordningen (1988:890) om bilstöd till handikappade.

Utgiftsbelastningen påverkas främst av personkretsens omfattning, inkomstutvecklingen, utveck-

lingen av fordonspriser och anpassningskostnader. Under senare år har anslaget inte utnyttjas i sin helhet. En förklaring till detta kan vara att stödet numera inte är tillräckligt omfattande för att i och för sig stödberättigade personer skall ha råd att köpa bil.

Den nya anslagsnivå som regeringen nu föreslår motsvarar utnyttjandegraden av anslaget under budgetåret 1995/96 beräknat på en 12 månadersperiod.

Samtidigt som bilstödet inte utnyttjats fullt ut har kostnaderna för den statliga assistansersättningen överskridits med 290 000 000 kronor budgetåret 1995/96. Enligt regeringens mening bör detta överskridande delvis finansieras genom besparingen i bilstödet.

B 7. Kostnader för statlig assistansersättning

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 3 663 000 000 kronor.

Enligt prognos kommer beloppet att överskridas med 600 miljoner kronor. Från föregående budgetår finns ett överskridande på 290 miljoner kronor. För att finansiera överskridandet har regeringen i denna proposition föreslagit utgiftsminskningar inom utgiftsområdet utöver dem som avser assistansersättningen. De utgiftsminskningar som avses är förändringar i tandvårdsförsäkringen, reducering av statsbidraget inom äldre- och handikappområdet samt bilstödet till handikappade.

Regeringen anser mot denna bakgrund att ramanslaget B 7. Kostnader för personlig assistansersättning skall ökas med 475 miljoner kronor för att därmed uppgå till 4 138 miljoner kronor för år 1997

- C. Åtgärder för barn, socialt behandlingsarbete samt alkohol- och drogpolitik

Alkohol- och drogpolitiska åtgärder

Regeringens förslag:

För att kunna understödja ett mer långsiktigt alkohol- och drogförebyggande arbete och dessutom ha den handlingsberedskap som kan behövas föreslår regeringen att riksdagen till olika alkohol- och drogpolitiska åtgärder anvisar ett ramanslag på 30 000 000 kronor.

Bakgrund

Förutsättningarna att bedriva en traditionell svensk alkoholpolitik har ändrats i och med det svenska EU-inträdet. Ändrade regler för införsel av alkohol och avskaffandet av monopolen för tillverkning, import och partihandel av alko-

holdrycker reser krav på en förnyelse av alkoholpolitiken. Det föreligger dessutom risk för ytterligare förändringar av nuvarande monopol- och partihandelsregler med anledning av den förestående prövningen av det svenska detaljhandelsmonopolet i EG-domstolen.

Gränshandeln i södra Sverige av framför allt danskt starköl antog under 1996 så stora proportioner att det enligt regeringens bedömning var nödvändigt att vidta motverkande åtgärder. Mot denna bakgrund ändrades enligt regeringens förslag till Reviderad finansplan, m.m. (Prop. 1996/97:1) skattesatserna på öl och starköl på så sätt att en enhetlig skattesats infördes för öl med en alkoholhalt överstigande 2,8 volymprocent. Den nya ölskattesatsen höjde priset på folköl överstigande 2,8 volymprocent med ca 8 procent och sänkte priset på starköl med ca 17 procent. För att finansiera denna skattesänkning höjdes spritskatten med ca 2 procent och tobaksskattesatserna med 7,9 procent. Dessa skatteförändringar innebar dock en överfinansiering med 30 miljoner kronor som motiverades av ökade behov av alkohol- och drogförebyggande insatser.

Skälen för regeringens förslag: Eftersom prisinstrumentet som alkoholpolitiskt medel framöver troligen kommer att försvagas så kommer de förebyggande insatserna att bli än viktigare för att kunna motverka alkoholmissbrukets utbredning. Information, opinionsbildning och andra alkoholförebyggande insatser, framför allt på lokal och regional nivå, får därför en ökad betydelse i ansträngningarna att förändra dryckesvanorna i vårt land.

Regeringen avser därför att med en lokal och regional kraftsamling av insatserna förstärka det alkohol- och drogförebyggande arbetet. Socialministern har bl.a. mot denna bakgrund under eget ordförandeskap inrättat en nationell ledningsgrupp för alkohol- och drogförebyggande insatser.

6.10 Utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet

Totalt för utgiftsområdet föreslås i tilläggsbudgeten för statsbudgeten 1997 utgiftsökningar på 5 453 000 000 kronor.

- A. Ersättning vid arbetslöshet

A1. Bidrag till arbetslöshetsersättning

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 34 088 334 000 kronor.

Det svåra läget på arbetsmarknaden ställer krav på kraftfulla insatser från statsmakternas sida. För

innevarande budgetår bedömer regeringen att den öppna arbetslösheten kommer att ligga på 7,9 procent vilket överstiger den bedömning som gjordes i budgetpropositionen med 1 procentenhet. Detta betyder att anslagsnivån måste justeras upp. Anslagsnivån bör dock även justeras med anledning av de förslag som kommer att lämnas i det följande under utgiftsområde 13 och 14 samt med anledning av prop. 1996/97:107 En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring.

Regeringen avser att vidta åtgärder under budgetåret 1997 vilka skall öka det lokala inflytandet och effektivisera arbetsmarknadspolitiken. Syftet med överbryggningen är att öka sysselsättningen, motverka den kommunala sysselsättningsminskningen och sänka arbetslösheten.

Flera av regeringens förslag berör anslaget för Bidrag till arbetslöshetsersättning. Regeringens avsikt är att använda arbetslöshetsersättningen mer aktivt, vilket innebär att ersättning under vissa förutsättningar bör kunna lämnas även vid andra situationer än vid öppen arbetslöshet.

Totalt för verksamhetsområdet föreslås i tilläggsbudgeten för statsbudgeten 1997 utgiftsökningar på 5 453 miljoner kronor.

Konsekvenser av propositionen om en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring

I propositionen om en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring (prop. 1996/97:107), som nyligen presenterades, föreslår regeringen en rad förändringar av arbetslöshetsersättningen. Förslagen får konsekvenser under innevarande budgetår för följande utgiftsområden: 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet, 14 Arbetsmarknad och arbetsliv och 15 Studiestöd. Förslagen innebär såväl inkomstökningar som utgiftsökningar och utgiftsminskningar.

Utgiftsökningar

Utgifterna under anslaget ökar till följd av att regeringen i propositionen om en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring föreslår att ersättningsnivån skall höjas från 75 till 80 procent från och med den 29 september 1997. Utgiftsökningen till följd av höjningen av ersättningsnivån beräknas till 179 miljoner kronor på utgiftsområde 13 för budgetåret 1997. Utgiftsökningarna för övriga förslag i propositionen beräknas till 6 miljoner kronor på utgiftsområde 13 under budgetåret 1997. För utgiftsområde 14 är motsvarande utgiftsökning 60 miljoner kronor och inom utgiftsområde 15 är ökningen 46 miljoner kronor.

Inkomstökningar och utgiftsminskningar

Enligt regeringens förslag finansieras utgiftsökningarna i propositionen om en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring främst genom en höjd finansieringsavgift och genom ett uppstramat arbetsvillkor. Regeringen har föreslagit att dessa förändringar skall införas från och med den 1 juli 1997. Regeringen beräknar inkomsten av den höjda finansieringsavgiften till 440 miljoner kronor under budgetåret 1997, vilket redovisas under inkomsttitel 2525. Det innebär lägre inkomster än vad som beräknades av finansutskottet under hösten 1996 (bet. 1996/97:FiU1).

Effekten av det förändrade arbetsvillkoret beräknas till 242 miljoner kronor på utgiftsområde 13 under budgetåret 1997. Regeringen har också föreslagit en rad andra regelförändringar i arbetslöshetsersättningen i propositionen om en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring, vilka sammantaget minskar utgifterna på utgiftsområde 13 med 216 miljoner kronor under budgetåret 1997. Inom utgiftsområde 14 är motsvarande utgiftsminskningar 81 respektive 38 miljoner kronor. Inom utgiftsområde 15 beräknas utgiftsminskningarna till 4 miljoner kronor.

Anslagskonsekvenser

Vid behandlingen av budgetpropositionen beslutade riksdagen att skjuta på ikraftträdandet av beslut om förändringar i arbetslöshetsersättningen som riksdagen fattade den 12 juli 1997 med anledning av förslag i sysselsättningspropositionen (prop. 1995/96:222).

De uppskjutna förändringarna i arbetslöshetsersättningen innebar att utgifterna på anslaget ökade under budgetåret 1997. Riksdagen föreslog att den ökade kostnaden skulle finansieras via en höjning av finansieringsavgiften. Finansieringsavgiften påverkar inte anslagen då inkomsten redovisas på en inkomsttitel. Detta innebar att totalt 1 155 miljoner kronor tillfördes de berörda anslagen i budgetpropositionen, varav 924 miljoner kronor tillfördes anslaget för Bidrag till arbetslöshetsersättning och 231 miljoner kronor tillfördes anslaget för Arbetsmarknadspolitiska åtgärder under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Den i prop. 1996/97:107 föreslagna höjningen av finansieringsavgiften motsvarar inte hela det tillförda beloppet och regeringen har därför föreslagit ytterligare utgiftsminskningar i propositionen. Det innebär att en del av de medel som tillfördes anslagen genom riksdagens nyss nämnda beslut skall föras bort. Utgiftsområde 13 bör justeras ned med 273 miljoner kronor för budgetåret 1997 till följd av regeringens förslag i prop. 1996/97:107, utgiftsområde 14 med 58 miljoner kronor och utgiftsområde 15 justeras upp med 42 miljoner kronor.

Trots omfattande besparingar är förslaget underfinansierat med 243 miljoner kronor i förhållande till

den ursprungligen beräknade besparingen i sysselsättningspropositionen (prop. 1995/96:222). Regeringen kommer nu att föreslå att detta underskott finansieras genom en ändring av nivån på utbildningsbidragen för personer som inte har rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen respektive kontant arbetsmarknadsstöd.

Stimulansersättning vid offentligt tillfälligt arbete för äldre arbetslösa

Enligt budgetpropositionen skall sökande som deltar i den arbetsmarknadspolitiska åtgärden offentligt tillfälligt arbete få en stimulansersättning om 45 kronor per dag. Kostnaden för stimulansersättningen beräknas till 59 miljoner kronor för budgetåret 1997. Vid beräkningen av anslaget i budgetpropositionen beaktades inte denna kostnad. Regeringen anförde då att den skulle återkomma med förslag till finansiering av stimulansersättningen vid ett senare tillfälle.

Regeringen beräknar nu att ytterligare 59 miljoner kronor bör tillföras anslaget under budgetåret 1997 till följd av beslutet om att införa stimulansersättningen.

Regeringen kommer att under utgiftsområde 14 föreslå att denna ersättning skall finansieras via den nyss nämnda förändringen av utbildningsbidragen för de personer som saknar rätt till arbetslöshetsersättning eller kontant arbetsmarknadsstöd.

Det har rätt viss oklarhet om reglerna om avstängning från rätten till arbetslöshetsersättning i samband med offentligt tillfälliga arbeten för äldre arbetslösa. Avstängningsreglerna är lika för de olika arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

Regeringen vill framhålla vikten av att dessa regler tillämpas likformigt och konsekvent samt att tillämpningen inte leder till att personer kan avböja att delta i en viss arbetsmarknadspolitisk åtgärd och i stället få arbetslöshetsersättning.

En aktiv och flexibel användning av arbetslöshetsförsäkringen

Enligt regeringens mening bör det nu prövas att i viss begränsad omfattning använda arbetslöshetsförsäkringen för andra situationer än vid öppen arbetslöshet.

Aktivare användning av arbetslöshetsersättningen

Regeringens förslag:

I lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd införs en bestämmelse om att regeringen får föreskri-

va att arbetslöshetsersättning som försöksverksamhet får lämnas till personer som redan får ersättning enligt nämnda lagar, trots att de då inte är arbetslösa och står till arbetsmarknadens förfogande. Tid då en sökande deltar i projekt som finansieras i denna ordning skall vara tillgodoräkningsbar vid återkvalificering till arbetslöshetsersättning. Ersättningsdagarna under den aktuella verksamheten skall inte ingå i ersättningsperioden. Förslaget gäller från och med den 1 juli 1997 till utgången av december 1998. Försöksverksamheten omfattar en total volym på högst 500 miljoner kronor år 1997 och högst 1 000 miljoner kronor år 1998.

Skälen för regeringens förslag: För närvarande utbetalas ca 35 miljarder kronor per år från arbetslöshetskassorna i ersättning till arbetslösa medlemmar. Härtill kommer ca 2 miljarder kronor i kontant arbetsmarknadsstöd.

För att bl.a. öka det lokala inflytandet i arbetsmarknadspolitiken föreslås nu regeringen få ett myndigande att under en begränsad tidsperiod använda medel för arbetslöshetsersättning på ett mer aktivt sätt.

Enligt gällande regler skall den som får ersättning, förutom att vara arbetslös, stå till arbetsmarknadens förfogande vilket innebär att det i princip inte får finnas något som hindrar personen från att ta erbjudet lämpligt arbete. Detta innebär i praktiken att den arbetslöse under ersättnings tiden inte får ägna sig åt någon annan verksamhet än att aktivt söka arbete för att kunna få ersättning. En viss begränsad möjlighet att delta i utbildning med bibehållen arbetslöshetsersättning finns dock.

Denna restriktiva ordning i fråga om rätten att sysselsätta sig när man får ersättning är enligt regeringens mening i vissa fall kontraproduktiv. Den kan passivisera i stället för att främja en återgång till arbetsmarknaden. Därigenom kan allt eftersom tiden går den arbetslöses anställningsbarhet komma att minska.

Möjlighet bör därför skapas för att på försök använda arbetslöshetsersättningen på ett mer aktivt sätt. Ersättning bör enligt regeringens mening i viss begränsad omfattning kunna lämnas även i andra situationer än vid öppen arbetslöshet. Exempel på sådana situationer är praktik som inte ryms inom de vanliga praktikersystemen och ökade möjligheter till utbildning. Försöksverksamheten skall också ge ett större utrymme för olika lokala initiativ, vilket ökar det lokala inflytandet i arbetsmarknadspolitiken.

Regeringen bör således ges en möjlighet att inom en viss begränsad ram på försök medge undantag från de bestämmelser i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd samt i den av regeringen föreslagna (prop. 1996/97:107) lagen (1997:000) om arbetslöshetsförsäkring som förhindrar att arbetslös-

hetersättningen används på ett mer aktivt sätt. Rätten att medge undantag bör skrivas in i de nämnda lagarna. Avsikten är att regeringen skall medges möjlighet att tillåta att för särskilda projekt undantag görs som innebär att arbetslöshetsersättning som försöksverksamhet får lämnas till personer som redan får ersättning enligt nämnda lagar, trots att de inte är arbetslösa och står till arbetsmarknadens förfogande.

Bemyndigandet gäller således endast ersättningsberättigade personer som redan uppbär ersättning. Personer med en svagare ställning på arbetsmarknaden såsom ungdomar, långtidsarbetslösa, äldre, arbetshandikappade och utomordiska medborgare skall prioriteras.

Denna ordning bör gälla för en försöksverksamhet från och med den 1 juli 1997 till utgången av december 1998. Försöksverksamheten får omfatta en sammanlagd summa av arbetslöshetsersättning till deltagarna i verksamheten som totalt uppgår till högst 500 miljoner kronor för 1997 och högst 1 000 miljoner kronor under 1998.

Projektet får inte medföra konkurrensnedvridningar. De får heller inte leda till undanträngning av ordinarie arbetstillfällen. Vidare får projektet inte medföra några inlåsningseffekter. Projektet skall kunna komma ifråga på hela arbetsmarknaden.

Ersättningen skall beräknas enligt normala regler och ersättningsdagarna under den aktuella verksamheten skall inte ingå i ersättningsperioden. Verksamheten skall betraktas som arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Genom deltagande i försöksverksamheten återkvalificerar sig projektdeltagarna för nya ersättningsperioder. Åtgärden skall bedrivas på heltid.

Försöksverksamheten skall utvärderas. Av särskilt intresse är därvid försöksverksamhetens resultat med avseende på ökad anställningsbarhet och placeringar efter deltagande i försöksverksamhet på den reguljära arbetsmarknaden. Vidare skall projektet utvärderas med avseende på eventuella undanträngnings- och inlåsningseffekter.

Förslaget föranleder ändringar i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd samt i av regeringen föreslagna (prop. 1996/97:107) lagen (1997:000) om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och i lagen (1997:000) om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd samt slutligen i lagen (1997:000) om arbetslöshetsförsäkring. Lagförslag har upprättats inom Arbetsmarknadsdepartementet.

Resursarbeten

Regeringens förslag:

Arbetstagarorganisationer och arbetsgivare på en arbetsplats inom stat, kommuner, landsting, kyrkliga kommuner och de allmänna försäkringskassorna kan komma överens om att inrätta resursarbeten in-

om alla yrkeskategorier. Till dessa arbeten kan långtidsarbetslösa personer som får arbetslöshetsersättning tas in som en extra resurs i det ordinarie arbetet i syfte att åstadkomma kvalitetshöjande insatser. De anvisade skall delta i åtgärden på heltid och ha rätt till arbetslöshetsersättning. Under minst 10 procent av tiden i åtgärden skall de anvisade vara aktiva som arbetssökande. En anvisning får omfatta högst sex månader med möjlighet till förlängning till nio månader. Som motprestation förbinder sig arbetsgivaren att täcka alla kortare vikariatsbehov som uppstår med dessa arbetslösa. Arbetsgivaren tillåts komplettera ersättningen så att den högst uppgår till 90 procent av den dagpenninggrundande inkomsten, dock till högst 620 kronor per dag till och med den 28 december 1997 och till högst 638 kronor därefter.

Verksamheten skall vara en försöksverksamhet och pågå under tiden den 1 juli 1997 till utgången av december 1998.

Deltagande i resursarbete skall likställas med deltagande i arbetsmarknadsutbildning vid tillämpning av arbetslöshetsförsäkringens bestämmelser om tillgodoräkningsbar tid och om avstängning från rätt till ersättning.

Regeln om samordning mellan arbetslöshetsersättning och ersättning från annan än arbetslöshetskassa skall inte gälla i detta fall.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen beviljade i december 1995 medel till ett arbetsmarknadspolitiskt försöksprojekt inom vård och omsorg. Det har bedrivits i samverkan med Svenska kommunalarbetsförbundets sektion i Kalmar, Länsarbetsnämnden i Kalmar län och Kalmar kommun. Arbetsgivaren, Kalmar kommun, har fått möjlighet att utöver en lägsta nivå på bemanningen på en arbetsplats höja nivån på den kommunala servicen genom att ta in arbetslösa som en extra resurs i det reguljära arbetet. I gengäld har arbetsgivaren åtagit sig att täcka alla vikariatsbehov som understiger 14 dagar inom det område det gäller med arbetslösa.

Preliminära bedömningar visar att projektet har haft positiva effekter. Genom att de arbetslösa redan finns på arbetsplatsen och känner till rutiner och övrig personal har det varit smidigt att låta dem utan dröjsmål gå in på de vikariatsarbetsuppgifter som har uppstått. Under vikariatet bryts arbetslösheten och vikarien uppbär avtalsenlig lön. I genomsnitt har de arbetslösa haft vikariatstjänstgöring under drygt hälften av den tid de deltagit i projektet, vilket medfört en minskning av utbetalning från berörda arbetslöshetskassor. En fördel med verksamheten är att även de deltidsarbetslösa får chans att fylla upp sin arbetstid till heltid.

Genom att arbetstagarorganisationerna och arbetsgivaren tillsammans återkommande kommer överens om grundbemanningen på arbetsplatsen minskar risken för att åtgärden skulle undantränga

reguljära arbetstillfällen. Högskolan i Växjö utvärderar verksamheten och kommer att lämna en slutrapport den 1 juli 1997.

Regeringen föreslår nu att på basis av erfarenheterna från detta projekt införa en tillfällig lag om resursarbeten i offentlig verksamhet. Denna försöksverksamhet skall pågå i hela landet och bedrivas från och med den 1 juli 1997 intill utgången av december år 1998. Långtidsarbetslösa som uppbär arbetslöshetsersättning enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring eller enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd kan delta i åtgärden. Från och med år 1998 bör detta avse långtidsarbetslösa som uppbär ersättning enligt den föreslagna nya lagen om arbetslöshetsförsäkring.

De anvisade skall delta i den arbetsmarknadspolitiska åtgärden på heltid. 10 procent av tiden bör dock användas till att söka arbete. Deltagare i försöksverksamhet har rätt till arbetslöshetsersättning. Denna skall benämnas utbildningsbidrag. Arbetsgivaren tillåts komplettera ersättningen så att den högst uppgår till 90 procent av den dagpenninggrundande inkomsten, dock till högst 620 kronor per dag till och med den 28 december 1997 och till högst 638 kronor därefter. Regeln om samordning mellan arbetslöshetsersättning och ersättning från annan än arbetslöshetskassa i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och i den föreslagna lagen (1997:000) om arbetslöshetsförsäkring skall inte gälla i detta fall.

Resursarbete är en arbetsmarknadspolitisk åtgärd och den omständigheten att arbetsgivaren bidrar till ersättning till den enskilde ändrar ej detta förhållande. Regeringen avser att i samråd med fackliga organisationer överenskomma om den detaljerade utformningen av detta genom kollektivavtal mellan berörda parter eller genom en ordning som innebär att anordnaren till staten inbetalar den extra ersättningen som därefter utbetalas tillsammans med arbetslöshetsersättningen av berörd arbetslöshetskassa.

En anvisning till resursarbete får omfatta högst sex månader med möjlighet till förlängning till nio månader. Personer som anvisats till resursarbete skall inte anses som arbetstagare under den tid de deltar i åtgärden utom såvitt gäller vissa regler i arbetsmiljölagen. I klargörande syfte bör detta slås fast i en särskild lag om försök med resursarbeten i offentlig verksamhet. I lagen bör vidare fastslås att den tid i resursarbete som berättigar till utbildningsbidrag bör anses som jämställd tid och således kunna kvalificera för ytterligare ersättningsperioder samt att avstängning från rätt till ersättning kan ske om en arbetslös avböjer en anvisning om att delta i verksamheten med resursarbete.

Stat, kommuner, landsting, kyrkliga kommuner och de allmänna försäkringskassorna bör ha rätt att vara anordnare under förutsättning att anordnaren och berörd arbetstagarorganisation gemensamt ansöker om att få delta i projektet. De skall vara överens om vilka arbetsuppgifter det gäller, hur många

personer på arbetsplatsen som skall omfattas av verksamheten, antalet ordinarie arbetstagare som måste finnas på arbetsplatsen i form av grundbemanning och att arbetsgivaren skall erbjuda deltagarna de lämpliga vikariat som senare kan uppkomma. Arbetsförmedlingsnämnden i kommunen eller motsvarande nämnd skall sedan pröva ansökningen.

Förslaget föranleder en lag om resursarbete och, till följd av förslaget till ny lag om arbetslöshetsförsäkring (prop.1996/97:107), en lag om ändring i lagen om resursarbete. Förslagen faller inom Lagrådets granskningsområde. Förslagen överensstämmer i huvudsak med lagen (1995:705) om arbetsplatsintroduktion, lagen (1996:869) om arbetslivsutveckling och med lagen (1996:870) om offentligt tillfälliga arbeten för äldre arbetslösa. De får därför sägas vara av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagförslag har upprättats inom Arbetsmarknadsdepartementet.

Åtgärden kommer att utvärderas med avseende på bland annat sysselsättningseffekter, undanträngning och inläsning. En lägre öppen arbetslöshet och därmed lägre utgifter för arbetslöshetsersättning under anslaget Bidrag till arbetslöshetsersättning under utgiftsområde 13 bidrar till åtgärdens finansiering. För finansieringen svarar även den ändring av utbildningsbidragen för personer som inte har rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen respektive kontant arbetsmarknadsstöd som föreslås under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Tillfällig avgångsersättning

Regeringens förslag:

Helt arbetslösa personer som fyllt 60 år men inte 65 år skall mellan den 1 juli och den 31 december 1997 erbjudas att få arbetslöshetsersättning, som skall benämnas tillfällig avgångsersättning, fram till dess de uppnår pensionsåldern utan krav på aktivt arbetssökande eller annan aktivitet. Ett villkor skall vara att den arbetslöse fått arbetslöshetsersättning eller deltagit i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd under minst 12 månader under tiden från och med den 1 januari 1996 till den 15 april 1997. Det skall inte finnas möjlighet att erhålla tillfällig avgångsersättning samtidigt med inkomst av arbete.

Skälen för regeringens förslag: Många äldre personer som varit inskrivna vid förmedlingen under längre perioder har svårt att återgå till den reguljära arbetsmarknaden. Samtidigt kräver dessa individer stora resurser vid arbetsförmedlingen i form av personal och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Regeringen föreslår därför att arbetslösa som har fyllt 60 år men inte 65 år och som under tiden från och med den 1 januari 1996 till och med den 15 april 1997 fått arbetslöshetsersättning eller deltagit i en arbetsmark-

nadspolitisk åtgärd under minst 12 månader skall få rätt att uppbära arbetslöshetsersättning utan aktivitetskrav. Erbjudandet bör gälla mellan den 1 juli och den 31 december 1997. Ersättningen skall enligt förslaget betalas ut till dess att personerna fyller 65 år eller dessförinnan börjar att uppbära hel förtidspension eller återgår i arbete. Tillfällig avgångsersättning skall ej kunna erhållas av den som erhåller inkomst av arbete.

Åtgärden tillfällig avgångsersättning finansieras i huvudsak genom minskade kostnader för arbetslöshetsersättningen.

Eftersom ersättningen är arbetslöshetsersättning utgör den inkomst av tjänst vid beräkning av inkomstprövade ersättningar (änkepension och bostadsbidrag). Den är också pensionsgrundande. Vid partiell förtidspension sker samordning mellan förmånerna.

Förslaget föranleder ändringar i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd samt i den av regeringen föreslagna (prop. 1996/97:107) lagen (1997:000) om införande av lagen (1997:000) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1997:000) om arbetslöshetskassor. Lagförslag har upprättats inom Arbetsmarknadsdepartementet.

Sammanfattande medelsberäkning

Det under utgiftsområde 13 Ekonomisk ersättning vid arbetslöshet anvisade ramanslaget Bidrag till arbetslöshetsersättning bör tillföras 5 453 000 000 kronor under budgetåret 1997.

Regeringen bedömer att arbetslösheten kommer att minska i en mindre omfattning under år 1997 än vad regeringen bedömde i budgetpropositionen. Detta ökar belastningen på anslaget för Bidrag till arbetslöshetsersättning under budgetåret 1997. Totalt beräknas utbetalningarna från arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet att uppgå till 37 973 miljoner kronor för 1997, vilket är 5 762 miljoner kronor mer än vad som beräknades i budgetpropositionen.

Det har också visat sig svårt att hittills under budgetåret 1997 nå den beräknade volymen av sökande till offentligt tillfälligt arbete. För närvarande deltar ca 4 000 personer i åtgärden, vilket skall jämföras med den planerade volymen om 15 000 personer i genomsnitt per månad. Regeringen beräknar nu att antalet personer i denna åtgärd kommer att uppgå till 5 000 personer i genomsnitt per månad under budgetåret 1997. Detta minskar utgifterna på anslaget för offentligt tillfälligt arbete med 1 153 miljoner kronor.

De förändringar som föreslås i denna tilläggsbudget, de föreslagna förändringarna i propositionen om en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring

och de justerade antagandena om utvecklingen på arbetsmarknaden som redovisas i finansplanen innebär att anslaget för bidrag till arbetslöshetsersättning bör justeras för innevarande budgetår. Regeringen beräknar anslagets storlek till 39 541 miljoner kronor under budgetåret 1997. Det innebär att anslagsbelastningen beräknas att öka med 5 453 miljoner kronor i jämförelse med statsbudgeten för år 1997.

6.11 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Totalt för utgiftsområdet föreslås i tilläggsbudgeten för statsbudgeten år 1997 utgiftsminskningar på 2 116 552 000 kronor.

Arbetslösheten ligger på en fortsatt hög nivå. Arbetslösheten för män uppgick i februari 1997 till 9,6 procent och 8,0 procent för kvinnor. Under början av 1990-talet steg arbetslösheten mest och snabbast för män. Därefter var förhållandet länge det omvända. Det större sysselsättningsfallet för kvinnor beror bl.a. på neddragningar i offentlig och privat sektor. Yrkesgrupper som berörs är undersköterskor, vårdbiträden, kontorsadministrativ personal och anställda inom handeln. Under de senaste ca sex månaderna har arbetslösheten bland män återigen stigit mest, vilket har berott på minskad sysselsättning inom tillverkningsindustrin.

Mot bakgrund av bl.a. ovanstående föreslår regeringen nu insatser som bildar en samlad politik som från och med år 1998 får fullt genomslag. Syftet är att öka sysselsättningen, motverka den kommunala sysselsättningsminskningen, minska arbetslösheten samt att fortsätta effektiviseringen av arbetsmarknadspolitiken och öka det lokala inflytandet.

De åtgärder som regeringen föreslår skall bidra till minskad könssegregering på arbetsmarknaden och ökad jämställdhet. Samtidigt finns utrymme för kompetensutveckling och en ny inriktning inom utbildningssystemet som kan leda till högre grad av otraditionella yrkesval. Arbetsmarknadsverkets (AMV) insatser för att i arbetsförmedlingsverksamheten aktivt arbeta för att den könsuppdelade arbetsmarknaden bryts är särskilt betydelsefulla. Regeringens förslag om en ytterligare tillfällig personalförstärkning vid arbetsförmedlingarna och arbetsmarknadsinstituterna bör underlätta sådana insatser. Regeringen utgår från att AMV beaktar detta i sitt arbete.

A. Arbetsmarknad

Inom verksamhetsområdet föreslås bl.a. ett större utrymme för den upphandlade arbetsmarknadsut-

bildningen, en förändring av antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder jämfört med vad som föreslogs i budgetpropositionen (prop. 1996/97:1), ytterligare tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut och en större ram för medlen för otraditionella insatser samt förenklingar av reglerna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Vidare föreslås förändringar vad gäller lönebidragen.

I prop. 1996/97:107 En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring har regeringen föreslagit förändringar i villkoren för arbetslöshetsersättningen som påverkar utgifterna för utbildningsbidrag under verksamhetsområdet.

Höjningen av kompensationsnivån till 80 procent innebär att utgifterna för utbildningsbidrag ökar. Samtidigt minskar utgifterna främst till följd av det uppstramade arbetsvillkoret. Sammantaget innebär förslagen i den nämnda propositionen att utgifterna under anslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i förhållande till statsbudgeten för innevarande budgetår minskar med 58 miljoner kronor.

Förslaget i prop. 1996/97:107 om bildandet av en kompletterande arbetslöshetskassa föranleder även regeringen att föreslå att ett nytt ramanslag för vissa kostnader för införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring inrättas under verksamhetsområdet.

En besparing genomförs genom en förändrad ersättningsnivå för vissa deltagare i åtgärder med utbildningsbidrag. Besparingen genomförs främst i syfte att bidra till finansieringen av de ökade utgifter under utgiftsområde 13 och 14 som regeringens föreslagna satsningar medför under år 1997 och kommande år.

Regeringen bedömer vidare att kravet på omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som finansieras från anslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder bör minskas. De medel som härigenom frigörs bör användas till att skapa ett större utrymme för den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen och för ytterligare tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut samt för en större ram för otraditionella insatser. Vidare finansierar de minskade utgifterna bl.a. regeringens förslag under utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet, som resursarbeten och tillfällig avgångsersättning samt förslaget under utgiftsområde 15 Studiestöd om ytterligare medel till den särskilda utbildningssatsningen.

Förslagen innebär sammantaget och mot bakgrund av antagandena om utvecklingen på arbetsmarknaden att utgifterna under verksamhetsområdet minskar med ca 2,1 miljarder kronor.

A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 25 612 727 000 kronor.

De konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas främsta syfte är att underlätta anpassningen på arbetsmarknaden, stärka de svagastes ställning och att utjämna svängningarna i ekonomin. De har således en väsentlig betydelse för möjligheterna att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000.

Decentraliseringen av arbetsmarknadspolitiken och ett ökat lokalt inflytande innebär att arbetslösheten kan bekämpas mer effektivt. Denna ambition har samtidigt tydliggjort behovet av förenklade regelsystem. Regeringen föreslår därför i det följande enklare och tydligare regler som ökar möjligheterna för beslutsfattarna på lokal nivå att i rådande läge använda den för individen lämpligaste insatsen. Genom dessa förändringar menar regeringen att ett flertal hinder som idag begränsar de lokala initiativen försvinner och större utrymme skapas för lokala lösningar.

Under föregående budgetår gjordes en rad regel-förenklingar som underlättar såväl för de arbetslösa som för de personer som arbetar med de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna på arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut. Arbetet med att förenkla och harmonisera dagens arbetsmarknadspolitiska åtgärder måste fortsätta. Reglerna måste vara enkla och lättolkade för alla berörda parter för att missförstånd och eventuella orättvisor skall kunna undvikas. Inte minst är det viktigt att de arbetsförmedlingsnämnder som nu får ett allt större ansvar för den lokala arbetsmarknadspolitiken känner att de verktyg som de hanterar kan användas så effektivt som möjligt.

För att ytterligare öka möjligheterna till lokalt anpassade lösningar på arbetsmarknadsproblemen samt för att regelverken för och hanteringen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna skall vara så enhetliga och rättvisa som möjligt, har regeringen under utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet föreslagit att riksdagen bemyndigar regeringen att ge möjlighet till en försöksverksamhet som innebär en friare användning av arbetslöshetsförsäkringen. Vidare föreslår regeringen nedan en möjlighet att i särskilda fall förlänga tiden i arbetslivsutveckling och arbetsplatsintroduktion samt ett sänkt krav på inskrivningstiden för kvinnor som kan få starta eget bidrag i tolv månader.

Av stor betydelse för arbetsförmedlingsnämndernas möjligheter att lokalt anpassa arbetsmarknadspolitiken är medlen för otraditionella insatser. Regeringen gör därför bedömningen att ramen för dessa medel bör utökas.

Arbetsmarknadsutbildningen kommer med de medel som anvisats för arbetsmarknadspolitiska åtgärder för innevarande budgetår att minska. Det i

budgetpropositionen uppställda målet för omfattningen på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna innebär att resurserna inriktas mot billiga åtgärder med större inläsnings- och undanträngningseffekter än vad som gäller för arbetsmarknadsutbildningen. Regeringen anser därför att det skall skapas ett utrymme för att öka omfattningen på den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen genom ett sänkt krav på omfattningen av de totala arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Härigenom förhindras inflationsdrivande flaskhalsar. De strukturella obalanserna på den svenska arbetsmarknaden kan därigenom bekämpas bättre och arbets- och kompetenslinjen kan bibehållas.

Regeringen avser vidare att se över AMV:s regleringsbrev för innevarande budgetår samt vissa föreskrifter om de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i syfte att ytterligare förenkla och effektivisera verksamheten och därmed öka det lokala inflytandet.

Personalstyrkan vid arbetsförmedlingarna är av avgörande betydelse för kvalitén i förmedlingsarbetet. Personalstyrkan är viktig för hur många sökande som kan hanteras effektivt och för hur snabbt de kan placeras i arbete och i lämpliga arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Regeringen föreslår därför att AMV får disponera ytterligare medel för tillfälliga personalförstärkningar samt för kontroll och uppföljning av att åtgärderna används på avsett sätt.

Omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna

Regeringens bedömning: Under innevarande budgetår bör i genomsnitt minst 207 000 personer per månad få utbildning eller sysselsättning genom konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder och yrkesinriktad rehabilitering under anslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Härav bör minst 26 000 personer vara arbetshandikappade.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen informerades riksdagen i budgetpropositionen att regeringen avsåg att uppdra åt AMV att sysselsätta i genomsnitt 228 000 personer per månad i arbetsmarknadspolitiska åtgärder under budgetåret 1997. För detta ändamål anvisades 25 613 miljoner kronor under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Arbetsmarknadsutskottet ansåg i sitt betänkande (bet. 1996/97:AU1) att kravet på omfattningen var högt ställt i förhållande till de tilldelade resurserna.

Arbetsmarknadsutbildningen har en betydligt högre genomsnittskostnad än övriga åtgärder. Med det nuvarande kravet på omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i förhållande till de anvisade medlen kommer antalet deltagare i arbets-

marknadsutbildning att minska kraftigt under budgetåret 1997 i förhållande till tidigare budgetår. Ett oförändrat krav på omfattningen innebär därför att kvalitén i åtgärderna försämras samtidigt som undanträngningseffekterna ökar till följd av fler deltagare i åtgärder med högre undanträngningsrisk. Huvudsyftet med arbetsmarknadsutbildningen är att motverka den strukturella arbetslösheten samtidigt som åtgärden är ett viktigt instrument för att förhindra att flaskhalsar uppkommer på arbetsmarknaden. Det är därför av stor vikt att antalet personer i den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen är relativt stort under budgetåret 1997 särskilt som efterfrågan på arbetskraft väntas öka. Härigenom kan även i fortsättningen arbets- och kompetenslinjen utgöra hörnstenen i den svenska arbetsmarknadspolitiken.

Regeringen gör därför bedömningen att kravet på omfattning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som finansieras från anslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder bör minskas till i genomsnitt 207 000 personer per månad under budgetåret 1997. Härigenom frigörs ca 2,3 miljarder kronor. Härav bör ca 800 miljoner kronor användas till att skapa ett större utrymme för den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen och för ytterligare tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut samt för en större ram för otraditionella insatser. Resterande ca 1,5 miljarder kronor finansierar främst regeringens förslag under utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet om bl.a. resursarbeten och tillfällig avgångsersättning samt förslaget under utgiftsområde 15 Studiestöd om ytterligare medel till den särskilda utbildningssatsningen.

Regeringen kommer därför att uppdra åt AMV att under budgetåret 1997 sysselsätta i genomsnitt 207 000 personer per månad i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder och yrkesinriktad rehabilitering under anslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Härav bör minst 26 000 personer vara arbetshandikappade. Utöver de personer som härigenom sysselsätts tillkommer de under utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet föreslagna satsningarna på resursarbeten, tillfällig avgångsersättning samt projekt som möjliggörs genom det föreslagna bemyndigandet om en friare användning av arbetslöshetsersättningen. Till detta skall också läggas förslaget under utgiftsområde 15 om ytterligare medel till den särskilda utbildningssatsningen.

Vad gäller ungdomar och arbetsmarknadsutbildning anser regeringen att s.k. samhällsinnovativa utbildningar bör ges ett större utrymme vid upphandlingen. Dessa utbildningar bör bedrivas i projektform och vara inriktade på att stärka både flickors och pojkars delaktighet i det framtida samhällsbyggandet med tonvikt på Kooperation, nyföretagande m.m.

Tillfälliga personalförstärkningar

Regeringens förslag:

Av medlen under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder får AMV under år 1997 använda högst 100 miljoner kronor för tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut samt för kontroll och uppföljning av att åtgärderna används på avsett sätt.

Skälen för regeringens förslag: I enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen har riksdagen beslutat att AMV får använda 600 miljoner kronor av medlen under det under utgiftsområde 14 anvisade anslaget A 1. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader för tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut. Den fortsatt höga arbetslösheten innebär att AMV trots denna förstärkning kommer att ha svårt att klara sitt uppdrag att hantera det stora antalet arbetsökande på ett tillfredsställande sätt. För att AMV skall ges rimliga förutsättningar att upprätthålla en god kvalitet i förmedlingsarbetet anser regeringen att myndigheten bör få disponera ytterligare medel för tillfälliga personalförstärkningar.

Regeringen bedömde i sysselsättningspropositionen (prop. 1995/96:222) att individuella handlingsplaner är ett centralt hjälpmedel för att nå fram till fasta eller tillfälliga anställningar för de arbetslösa. För att klara av målet att alla långtidsarbetslösa skall ha en handlingsplan med god kvalitet krävs tid för detta arbete. Inte minst är det viktigt med handlingsplaner i samband med att kunskapslyftet påbörjas under andra halvåret 1997. För att göra en korrekt och framåtsyftande handlingsplan tillsammans med den arbetsökande krävs särskild kompetens och tid. Denna kompetens återfinns i dag ofta hos de yrkesvägledare som finns på arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut. Arbetet med att på ett korrekt sätt ge vägledning för framtiden är ett svårt och viktigt arbete som också är tidskrävande. Regeringen menar att detta vägledningarbete blir mer strategiskt i framtiden då nya yrken och utbildningar växer fram i en allt snabbare takt. Inte minst kommer vägledningen få ökad betydelse i samband med att nya samarbetsprojekt växer fram med andra aktörer.

En ytterligare tillfällig personalförstärkning innebär att fler arbetslösa kommer att få möjlighet till en kvalificerad vägledning. Det gäller både kvinnor och män. Det är väsentligt att tid ges för en kvalificerad vägledningsinsats där nya yrkesområden och utbildningar kan diskuteras i syfte att bl.a. bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att AMV av medlen under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder får använda högst 100 miljoner kronor under budgetåret 1997 för tillfälliga personalför-

stärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut samt för kontroll och uppföljning av att åtgärderna används på avsett sätt.

Utökad medelsram för otraditionella insatser

Regeringens bedömning:

Medelsramen för otraditionella insatser under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder höjs från högst 450 miljoner kronor till högst 550 miljoner kronor under budgetåret 1997.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen har i regleringsbrevet för AMV föreskrivit att AMS inom ramen för anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder får använda högst 450 miljoner kronor för otraditionella insatser. Dessa medel skall bekosta insatser som motiveras av arbetsmarknadsskäl, men som inte rymms inom ordinarie regelverk och inte heller ger rätt till andra statliga stöd. Bland annat kan det avse särskilda insatser för kvinnor som berörs av strukturförändringar inom offentliga sektorn.

Medlen för otraditionella insatser är ett viktigt komplement till de ordinarie arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. De förstärker också möjligheterna att lokalt anpassa arbetsmarknadspolitiken. Som ett led i regeringens strävan att förstärka inslaget av lokal samverkan i arbetsmarknadspolitiken bör därför arbetsförmedlingsnämnderna ges utökade möjligheter till otraditionella insatser. Därmed förbättras förutsättningarna att hitta okonventionella metoder som är lokalt anpassade för att lösa arbetslöshetsproblemen ute i kommunerna.

För att öka möjligheterna till lokal samverkan och därmed minska arbetslösheten avser regeringen att höja ramen för otraditionella insatser under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder med 100 miljoner kronor. Högst 550 miljoner kronor bör således få användas för detta ändamål under budgetåret 1997.

Förändrad ersättningsnivå i utbildningsbidraget

Regeringens förslag:

För den som inte har rätt till arbetslöshetsersättning och deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder med utbildningsbidrag skall från och med den 1 juli 1997 utbildningsbidraget lämnas med ett belopp som efter skatteavdrag i princip motsvarar studiebidraget.

Skälen för regeringens förslag: I den fortsatta strävan att harmonisera reglerna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna måste även förändringar ske av utbildningsbidraget. Regeringen anser att nivån på det

utbildningsbidrag som lämnas till dem som inte har rätt till arbetslöshetsersättning inte skall överstiga nivån på det studiebidrag som lämnas vid studier inom det reguljära utbildningsväsendet. Detta för att det inte skall vara ekonomiskt fördelaktigare att välja en arbetsmarknadspolitisk åtgärd framför reguljära studier. Ersättningen som lämnas till arbetslösa som inte har rätt till arbetslöshetsersättning varierar mellan åtgärderna. Deltagare som t.ex. inte har fyllt 25 år får vid deltagande i datortek en lägre ersättning än om de deltar i annan arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Regeringen föreslår därför att det bör införas en enhetlig nivå på det utbildningsbidrag som lämnas till deltagare i arbetsmarknadspolitiska åtgärder som inte har rätt till arbetslöshetsersättning. Nivån på utbildningsbidraget för dessa deltagare i åtgärder bör oavsett ålder uppgå till ett belopp som efter skatteavdrag motsvarar studiebidraget. Studiebidraget uppgår för närvarande till 1 967 kronor per månad varför nivån på det här föreslagna utbildningsbidraget bör uppgå till 2 275 kronor per månad. Förslaget bör gälla från och med den 1 juli 1997. Utbildningsbidraget för ungdomar som inte har fyllt 25 år ökar med regeringens förslag till den nya nivån för utbildningsbidrag.

Den ändrade ersättningsnivån i utbildningsbidraget föreslås vidare i syfte att bidra till finansieringen av de ökade utgifter som regeringens föreslagna satsningar medför under 1997 och kommande år.

Förslaget innebär en besparing på 624 miljoner kronor under budgetåret 1997. Ramen för utgiftsområdet har därför justerats ned med motsvarande belopp.

Arbetslivsutveckling

Regeringens förslag:

Arbetslivsutveckling (ALU) skall kunna förlängas med som längst sex månader på samma arbetsplats om det finns särskilda skäl. Förslaget gäller från och med den 1 juli 1997.

Skälen för regeringens förslag: I dag finns möjligheten att förlänga ALU-tiden för en person i arbetslivsutveckling på samma arbetsplats med som mest sex månader om det finns synnerliga skäl.

Regeringen föreslår nu en ändring i förenklings syfte som innebär att kravet på synnerliga skäl vid förlängning av ALU-perioden på samma arbetsplats ändras till särskilda skäl vilket gäller vid annan förlängning av tid i arbetslivsutveckling.

Förslaget påverkar inte ramen för utgiftsområdet. Förslaget bör träda i kraft den 1 juli 1997.

Arbetsplatsintroduktion

Regeringens förslag:

Arbetsplatsintroduktion (API) skall kunna förlängas med som längst sex månader för arbetshandikappade och för utomnordiska medborgare. Förslaget gäller från och med den 1 juli 1997.

Skälen för regeringens förslag: Både arbetshandikappade och utomnordiska medborgare tillhör de grupper som regeringen av flera skäl anser måste prioriteras. De utomnordiska medborgarna har särskilt svårt att träda in på arbetsmarknaden på grund av bristande kunskaper i det svenska språket men också på grund av att de ofta saknar ett socialt nätverk på arbetsmarknaden. Detta nätverk har stor betydelse för att hitta de lediga arbetena men också för att ha referenspersoner. Det finns dessutom mycket som talar för att ju längre utomnordiska medborgare befinner sig i arbetsmarknadspolitiska åtgärder desto större är chansen att få fotfäste på den reguljära arbetsmarknaden.

Regeringen föreslår därför att tiden i arbetsplatsintroduktion (API) skall kunna förlängas med högst sex månader för arbetshandikappade och utomnordiska medborgare. Förslaget innebär ingen begränsning i den nuvarande förlängningsmöjligheten för unga handikappade. För dessa gäller nu ingen tidsgräns vid förlängning.

Förslaget påverkar inte ramen för utgiftsområdet. Förslaget bör gälla från och med den 1 juli 1997.

Insatser för att öka kvinnors företagande

Regeringens förslag:

Kravet på att kvinnor skall ha varit anmälda på arbetsförmedlingen under minst 24 månader för att få utbildningsbidrag under längre tid än sex månader vid starta eget sätts ned till minst sex månader. Förslaget gäller från och med den 1 juli 1997.

Skälen för regeringens förslag: Kvinnor är i minoritet bland de personer som får bidrag för att starta eget. De utgör i dag endast ca 25 procent av bidragstagarna. Av samtliga företagare i Sverige är bara ca 20 procent kvinnor. Under de senaste tre åren har arbetslösheten stigit mer för kvinnor än för män totalt sett på grund av neddragningar i den offentliga och privata sektorn. Regeringen anser att det är viktigt att andelen kvinnliga företagare ökar. För att stimulera en sådan utveckling infördes år 1996 en möjlighet för kvinnor att få starta eget bidrag i tolv måna-

der. Samtidigt infördes begränsningen att endast kvinnor som varit arbetslösa i mer än 24 månader kunde få ett förlängt bidrag. Detta krav har försvärat möjligheten att påtagligt öka andelen kvinnor med starta eget bidrag, då de bäst lämpade att starta egen verksamhet oftast har en kortare arbetslöshetsperiod än 24 månader. Regeringen föreslår därför att kravet på 24 månaders arbetslöshet för att få en förlängning bör sättas ned till minst sex månader.

Förslaget påverkar inte ramen för utgiftsområdet. Förslaget bör träda i kraft den 1 juli 1997.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen i budgetpropositionen med ett förslag om lagstadgad rätt till ledighet för att starta egen näringsverksamhet.

Interpraktikstipendier

Regeringens förslag:

Interpraktikstipendier ersätter från och med den 1 oktober 1997 nuvarande Europastipendier.

Skälen för regeringens förslag: Sedan den 1 juli 1995 har arbetslösa ungdomar haft möjlighet att praktisera på företag inom Europa, exklusive Sverige, med stöd av s.k. Europastipendier. I regleringsbrevet för budgetåret 1997 för AMV har regeringen föreskrivit att verket får använda högst fem miljoner kronor för detta ändamål.

Under budgetåret 1995/96 fick ca 200 ungdomar detta stipendium och hittills under innevarande budgetår har få ungdomar utnyttjat möjligheten. Det har visat sig att de förutsättningar som har varit kopplade till åtgärden har bidragit till att få ungdomar respektive europeiska företag varit intresserade. Det är emellertid angeläget att arbetslösa ungdomar kan ges en internationell erfarenhet. Mot denna bakgrund anser regeringen att formerna för stipendiet bör utvecklas.

Svenska EU Programkontoret för utbildning och kompetensutveckling har presenterat ett förslag till program som bygger på utbyte mellan Europas länder och bedöms leda till en ökad omfattning av verksamheten. Arbetsmarknadens yrkesråd har i skrivelse den 10 mars 1997 ställt sig bakom detta förslag. Den konstruktion som hittills gällt bör därför upphöra från och med den 1 oktober 1997 och då ersättas med den nu föreslagna modellen. Enligt förslaget skall s.k. Interpraktikstipendier kunna lämnas till unga arbetslösa till och med den 30 juni det år de fyller 30 år. Den unge skall få möjlighet att söka ett stipendium för praktik utanför Sverige. I stipendiet ingår en viss ersättning för resa, försäkring samt för uppehälle. Stipendietiden bör vara sex månader. Personer som beviljats stipendiet före den 30 september

1997 föreslås dock få fullgöra sin planerade praktik enligt den nuvarande konstruktionen.

Regeringen ställer sig bakom förslaget och föreslår att det genomförs från och med den 1 oktober 1997. Regeringen anser också att praktik inom ramen för stipendiet bör kunna anordnas även utanför Europa. Det kan exempelvis gälla volontärverksamhet i utvecklingsländer. Regeringen beräknar att kostnaden för stipendiet inklusive administration kommer att uppgå till 8,3 miljoner kronor under sista kvartalet 1997.

Regeringen kommer senare besluta att ansvaret för stipendierna skall flyttas från AMV till Svenska EU Programkontoret den 1 oktober 1997. Inom kontoret finns liknande EU program med delvis samma målgrupper och syften. Med överföringen bör därför följa möjligheter till synergieffekter och därmed till ökad effektivitet.

Av samma anledning avser regeringen också att besluta att ansvaret för Svenska IAESTE (The International Association for the Exchange of Students for Technical Experience) flyttas från AMV till Svenska EU Programkontoret från och med den 1 oktober 1997.

Förslaget bör gälla från och med den 1 oktober 1997. Förslaget påverkar inte ramen för utgiftsområdet.

Kommunernas ansvar för ungdomar

Regeringens förslag:

I lagen (1995:706) om kommuners ansvar för ungdomar införs en uttrycklig bestämmelse om att arbetsmiljölagen (1977:1160) i vissa delar skall vara tillämplig på de ungdomar som deltar i denna åtgärd.

Förslaget gäller från och med den 1 juli 1997.

Skälen för regeringens förslag: Lagen (1995:706) om kommuners ansvar för ungdomar trädde i kraft den 1 oktober 1995. Genom lagen ges kommunerna möjlighet att genom överenskommelser med staten ta ett samlat ansvar för arbetslösa ungdomar fram till det år de fyller 20 år. Verksamheten skall syfta till att förbereda ungdomarna för inträde på den reguljära arbetsmarknaden eller till en plats i reguljär utbildning. Kommunerna skall samarbeta med det lokala näringslivet (prop. 1994/95:218, bet. 1994/95: AU15, rskr. 1994/95:398).

I lagen anges att ungdomar som deltar i verksamheten inte skall anses som arbetstagare. Någon särskild bestämmelse om att arbetsmiljölagen i vissa hänseenden skall tillämpas på deltagarna i verksamheten finns inte. Åtgärden har inte heller angivits vara utbildning. Följden har blivit att det har uppstått

viss osäkerhet om vilket arbetsmiljöansvar som gäller när ungdomar deltar i verksamhet som regleras av den nu aktuella lagen och som bedrivs på en arbetsplats. På vilket sätt arbetsmiljölagen skall gälla i dessa fall bör därför klargöras. Utgångspunkten för regeringens förslag är att den i dessa fall skall gälla i samma omfattning som vid utbildning (jmf. 1 kap. 3 § arbetsmiljölagen). Motsvarande bestämmelser om arbetsmiljölagens tillämpning finns i lagen (1996:869) om arbetslivsutveckling och lagen (1996:870) om offentliga tillfälliga arbeten för äldre arbetslösa.

Den nu föreslagna ändringen föranleder en ändring av 3 § lagen (1995:706) om kommuners ansvar för ungdomar. Ett lagförslag har upprättats inom Arbetsmarknadsdepartementet. Lagförslaget bör träda i kraft den 1 juli 1997.

Försöksverksamhet med sysselsättningsskapande åtgärder och Särskilda medel

Regeringens förslag:

Riksdagen bör bemyndiga regeringen att i fråga om det under utgiftsområde 14 anvisade anslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder till ett belopp om högst 55 miljoner kronor, beställa tjänster som medför utgifter under kommande budgetår.

Skälen för regeringens förslag: En stor del av besluten avseende åtgärder som finansieras av anslaget innebär utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför få ett beställningsbemyndigande som innebär att beslut kan fattas som medför utgifter under kommande budgetår.

Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att i fråga om anslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder till ett belopp om högst 55 miljoner kronor, beställa tjänster som medför utgifter under kommande budgetår. Regeringen avser att bl.a. använda dessa medel för sysselsättningskapande åtgärder.

Effekterna av förslagen i proposition 1996/97:107 En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring

I prop. 1996/97:107 En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring har regeringen föreslagit förändringar av villkoren för arbetslöshetsersättningen som påverkar utgifterna för utbildningsbidrag under förevarande anslag.

Höjningen av ersättningsnivån till 80 procent innebär att utgifterna för utbildningsbidrag ökar. Samtidigt minskar utgifterna främst till följd av det uppstramade arbetsvillkoret. Sammantaget innebär förslagen i nämnda proposition att utgifterna under anslaget i förhållande till statsbudgeten för innevarande budgetår minskar med drygt 58 miljoner kronor.

A 3. Särskilda åtgärder för arbetshandikappade

Ärendet och dess beredning

Regeringen bemyndigade den 27 juni 1996 chefen för Arbetsmarknadsdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över de sysselsättningskapande åtgärderna för arbetshandikappade - anställning med lönebidrag, skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA) och arbete inom Samhallkoncernen (Dir 1996:56). Utredaren har i januari 1997 avlämnat delbetänkandet (SOU 1997:5) Aktivt lönebidrag - Ett effektivare stöd för arbetshandikappade.

Betänkandet har remissbehandlats. Yttranden har avgetts av Kriminalvårdsstyrelsen, Socialstyrelsen, Handikappombudsmannen, Statskontoret, Riksrevisionsverket (RRV), Arbetsgivarverket (AV), Uppsala Universitet, Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Arbetsarkivetsstyrelsen (ASS), Samhall AB, Statens Kulturråd, Riksarkivet, Stiftelsen Nordiska museet, Handikappförbundens Samarbetsorgan (HSO), De Handikappades Riksförbund (DHR), Synskadades Riksförbund (SRF), Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Företagarnas Riksorganisation, Sveriges Riksidrottsförbund (RF), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF). Remissyttrandena finns tillgängliga i Arbetsmarknadsdepartementet (dnr A97/45/A).

Ändrade regler för anställning med lönebidrag

Stödformen anställning med lönebidrag har uppkommit genom en sammanslagning av de tidigare formerna arkivarbete och halvskyddad sysselsättning. Bidragsnivåns tidigare koppling till arbetsgivarkategori upphävdes genom lönebidragsreformen den 1 juli 1991, liksom de tidigare fasta bidragsnivåerna. Bidraget blev flexibelt och avhängigt av den arbetshandikappade personens behov och förutsättningar beträffande arbetsförmåga och graden av funktionsnedsättning (prop. 1990/91:100 bil. 12, s.

119). Reglerna för hur höga bidragsnivåer som får lämnas har under senare år etappvis skärpts. Riksdagen beslöt under våren 1995 att fr.o.m den 1 juli 1995 skulle nya lönebidrag lämnas med högst 80 procent av lönekostnaden. För personer som anställdes med bidrag före nämnda dag fick bidrag lämnas med högst 90 procent. Riksdagen har därefter under hösten 1995 ytterligare skärpt reglerna. Sedan den 1 januari 1996 gäller att lönebidrag som förlängs efter de fyra första åren får lämnas med högst 80 procent av lönekostnaden.

Riksdagen har senare antagit (rskr 1995/96:276) arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 1995/96:AU15, med förslag som syftade till att förhindra uppsägningar av anställda med lönebidrag inom allmännyttiga organisationer.

I denna proposition lägger regeringen fram förslag om en långsiktig lösning av frågan. Målsättningen är att riksdagens tidigare beslut om en lägre lönebidragsnivå så långt det är möjligt skall genomföras på ett sådant sätt att riskerna för att arbetshandikappade anställda förlorar arbetet begränsas. Syftet med regeringens förslag är att Arbetsmarknadsverket (AMV) inom ramen för befintliga medel som disponeras för ändamålet, skall agera för att lönebidragets nivå faktiskt svarar mot graden av nedsättning av den arbetshandikappade personens arbetsförmåga i relation till de arbetsuppgifter han eller hon har.

En definition av vad som i bidragssammanhang skall avses vara en allmännyttig organisation föreslås och särskilda villkor ställs för att organisationen eller föreningen skall kunna få omfattas av en särbehandling när det gäller att komma i fråga för en bidragsnivå som överstiger 80 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden. Regeringen föreslår att AMS intensifierar sitt arbete med att minska de genomsnittliga bidragsnivåerna och att nya anställningar med lönebidrag riktas mot sektorer på arbetsmarknaden där de genomsnittliga bidragsnivåerna är lägre. Ett resultatkrav på en sänkning av den genomsnittliga bidragsnivån ställs på myndigheten. Syftet är att dels finansiera den kostnadsökning som en särbehandling av allmännyttiga organisationer kommer att innebära men också för att på sikt möjliggöra att fler personer med arbetshandikapp kan få del av åtgärden.

Förslag lämnas till åtgärder för att ge förutsättningar för förbättringar av AMV:s ekonomiadministrativa rutiner. Regeringen föreslår vidare att individuella och målinriktade handlingsplaner skall upprättas av arbetsförmedlingen och Ami tillsammans med de sökande/anställda i syfte att förstärka lönebidragets rehabiliterande inriktning. I syfte att synliggöra funktionshindrade kvinnors och mäns situation på arbetsmarknaden bör statistikredovisningen förbättras och fortsatta forsknings- och utvärderingsinsatser vidtas. Regeringen gör vidare den bedömningen att lönebidrag skall vara en åtgärd som är förbehållen

personer som har ett funktionshinder som leder till ett arbetshandikapp.

Ett flexibelt lönebidragssystem

Regeringens bedömning: Den nuvarande utformningen av lönebidraget bör i huvudsak bestå. Lönebidraget skall också fortsättningsvis vara flexibelt och bestämmas med hänsyn till den enskildes arbetsförmåga och funktionsnedsättning. Vidare skall den högsta bidragsnivån såväl vid nyanställningar som vid omprövning av bidragsnivån efter fyra års anställning inte överstiga 80 procent av den bidragsgrundande lönesumman. Liksom för närvarande bör möjlighet finnas att jämka bidraget uppåt om det är nödvändigt för att en person, som har en mycket begränsad arbetsförmåga till följd av ett svårt funktionshinder, skall kunna beredas lämpligt arbete.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning. Utredaren föreslår att systemet med det flexibla lönebidraget bör bibehållas.

Remissinstanserna: Remissopinionen är delad när det gäller systemet med det flexibla lönebidraget. DHR, SRF och SDR förordar ett system med ett fåtal fasta bidragsnivåer. Uppsala Universitet, RA och Stiftelsen Nordiska Museet anser att vid beslut om skälig bidragsnivå så måste hänsyn tas till flera andra faktorer än enbart nedsättningen av arbetsförmågan. RRV anser att det är omöjligt att utifrån utredarens material dra slutsatser om det framlagda förslaget. Övriga remissinstanser som berört systemet med det flexibla lönebidraget instämmer med utredningen om att de nuvarande principerna bör ligga fast även i fortsättningen.

Skälen för regeringens bedömning: De intentioner som låg bakom införandet av det flexibla lönebidraget har, som den särskilde utredaren har konstaterat, inte till alla delar kunnat uppnås. Regeringen anser i likhet med utredaren, att systemet ändå bör bibehållas. Det förhållandet att bidragsnivåerna har höjts i stället för att sänkas, som avsikten var vid införandet, hänger framför allt samman med den drastiskt försämrade arbetsmarknadssituationen under 1990-talet. Samtidigt måste det konstateras att lönebidraget i hög grad medverkat till att arbetshandikappade kunnat få arbete också i detta mycket svåra arbetsmarknadsläge. Sökande med arbetshandikapp har kunnat hävda sig förhållandevis väl, jämfört med andra arbetslösa sökande. De har inte haft någon lätt eller gynnad situation, men andra grupper har haft ännu större svårigheter.

Som utredaren har konstaterat tar det tid att bryta gamla mönster. Det är uppenbart att de tidigare regelsystemen där bidragen bestämdes av vilken kate-

gori arbetsgivare som anställde en arbetshandikappad sökande och inget samband fanns mellan bidragsnivån och graden av nedsatt arbetsförmåga fortfarande präglar lönebidragssystemet. Det finns inget skäl att anta att skillnaderna i bidragsnivåerna mellan exempelvis kommunala och statliga arbetsgivare skulle avspegla skillnader i arbetsförmåga hos de anställda med lönebidrag. Snarare handlar det här om ett kvardröjande av skillnader i bidragsvillkor, som en gång fanns mellan statligt arkivarbete och halvskyddad sysselsättning.

Antalet anställda med lönebidrag är betydande vid vissa institutioner inom kulturområdet. Framförallt gäller detta arkiv och museer. Vidare är den genomsnittliga bidragsnivån inom kulturområdet högre än vad som gäller generellt. Med hänsyn till den betydelse de lönebidragsanställda har för dessa institutioners verksamhet gör regeringen i likhet med den särskilde utredaren bedömningen att konsekvenserna för kulturinstitutionerna av ett förändrat lönebidragssystem måste analyseras i särskild ordning. Regeringen har för avsikt att skyndsamt låta utföra en sådan analys. I avvaktan på denna utredning skall sänkningen av den genomsnittliga bidragsnivån i lönebidragen för kulturinstitutionerna motsvara den genomsnittliga för andra arbetsgivare än allmännyttiga organisationer. Innebörden av detta är att minskningen för kulturinstitutionerna ska motsvara den som sker för andra, uttryckt i procentenheter.

Regeringen anser att det finns skäl att aktivt agera för att sådana skillnader minskar och att det flexibla bidraget faktiskt bestäms av den arbetshandikappade personens förutsättningar och behov, som avsikten har varit och fortfarande är. Regeringen återkommer till detta i det följande.

Allmännyttiga organisationer

Begreppet allmännyttig organisation

Regeringens bedömning: Begreppet allmännyttig organisation definieras från den 1 juli 1997 utifrån reglerna om beskattning av ideella föreningar i enlighet med lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Det fåtal remissinstanser som berört frågan om en definition av begreppet allmännyttig organisation tillstyrker utredningens förslag. RA anser att även de uppgifter som utförs vid de statliga kulturmyndigheterna skall räknas till denna inom detta område. De problem som finns vid kulturinstitutionerna är i många fall jämförbara med de som finns vid de allmännyttiga institutionerna.

Skälen för regeringens bedömning: Anställning med lönebidrag infördes den 1 juli 1980 efter det att

riksdagen hade beslutat om det nya stödet (prop. 1978/79:73, bet. 1978/79:AU 20, rskr. 1978/79:186). Lönebidraget utgick med olika nivåer beroende på arbetsgivarkategori, vilket gjorde det nödvändigt att definiera vad som avsågs med begreppet allmännyttig organisation. Den definition som vanligtvis har använts är den exempelsamling på statsunderstödda eller andra allmännyttiga organisationer som fanns i tilläggsdirektiv (dir. A 1974:02) till 1974 års sysselsättningsutredning. Nämda exempelsamling bygger i huvudsak på 38 § i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Den mest omfattande förändringen av lönebidragssystemet genomfördes den 1 juli 1991, då bidraget gjordes flexibelt och beroende av den arbetshandikappade personens förutsättningar och behov och inte som tidigare beroende av vilken kategori arbetsgivare som fick bidraget (prop. 1990/91:100 bil. 12, bet. 1990/91:AU12, rskr. 1990/91:165). Följden blev att man inte längre behövde definiera de olika arbetsgivarkategorierna som med det tidigare systemet. Utredarens förslag om en särbehandling av anställda med lönebidrag inom allmännyttiga organisationer ställer åter särskilda krav på en definition av vilka som avses ingå i denna arbetsgivarkategori. De fackliga organisationerna betraktas inte, i skatterättsligt hänseende, som ideella allmännyttiga organisationer eftersom deras syfte är att stödja medlemmarnas ekonomiska intressen. Regeringen anser dock att de fackliga organisationerna även fortsättningsvis bör kunna betraktas som allmännyttiga organisationer.

Det bör ankomma på AMS att utifrån den skatterättsliga definitionen utfärda närmare föreskrifter om vad som avses med allmännyttiga organisationer.

Bidragsnivåer för allmännyttiga organisationer

Regeringens förslag: En allmännyttig organisation får från den 1 juli 1997 vid nyanställning av en arbetshandikappad sökande efter en anvisning av af/Ami, eller i samband med en förlängning av ett beslut om lönebidrag efter de första fyra anställningsåren, beviljas bidrag med upp till 90 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden för den anställde. Den del av bidraget som överstiger 80 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden får dock bara beviljas om följande villkor är uppfyllda:

- arbetet skall vara lämpligt utformat efter den sökandes behov och bidra till att den anställde kan utvecklas/rehabiliteras och förbättra sin arbetsförmåga,
- arbetsmiljön skall vara tillfredsställande och uppfylla arbetsmiljölagens krav.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Ett kriterium för att all-

männnyttig organisation skall omfattas av en särbehandling är att organisationen eller föreningen skall kunna styrka att den har en låg betalningsförmåga. Detta bör kunna ske genom att organisationen vid anställningen eller vid omförhandlingar, med senaste deklARATION/särskild uppgift till skattemyndigheten, visar en ekonomisk ställning som styrker att organisationen har en låg betalningsförmåga. För att kunna komma i åtnjutande av ett högre lönestöd skall det också vara utrett att de allmännyttiga organisationerna uppfyller arbetsmiljölagens krav på en god arbetsmiljö.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser som yttrat sig över förslaget om en särbehandling av de allmännyttiga organisationerna är positiva till utredningens förslag. AMS föreslår att även kulturinstitutionerna skall omfattas av en sådan särbehandling. AMS och HSO föreslår en alternativ särlösning för allmännyttiga organisationer med ett volymkrav kombinerat med en högsta eller genomsnittlig bidragsnivå på 85 procent. Statskontoret avstyrker däremot förslaget om en särbehandling av denna arbetsgivarkategori.

Socialstyrelsen och LO ställer sig positiva till högre ställda krav på allmännyttiga organisationer när det gäller rehabilitering inom ramen för åtgärden. HSO påpekar att svårigheter att finna osubventionerade arbeten inte får vara ett skäl att avstå från rehabiliteringsåtgärder. Handikappombudsmannen påpekar däremot att det saknas tillräckligt med konkreta förslag i utredningen när det gäller att förbättra rehabiliteringen. Samhall AB menar att rehabilitering genom arbete kräver en särskilt utvecklad metodik och särskilda insatser som i sin tur medför merkostnader utöver vad den nedsatta arbetsförmågan i sig innebär. Samtliga handikapporganisationer utom HSO har varit kritiska till att utredningen betraktar anställning med stöd av lönebidrag som rehabilitering.

Socialstyrelsen, TCO och LO tillstyrker förslaget om högre ställda krav på de allmännyttiga organisationerna när det gäller arbetsmiljö och det grundläggande arbetsgivaransvaret. ASS påpekar att arbetsgivarens ansvar för de anställda och arbetsmiljön måste vara klarlagt innan beslut om lönebidrag fattas. Det åligger AMS att kontrollera att arbetsmiljön är godtagbar innan placering av en funktionshindrad sker. Det bör också framgå av beslutet. I tveksamma fall kan samråd med Yrkesinspektionen ske. HSO anser att nya arbetsmiljöprojekt bör stimuleras i samband med att det nya lönebidragssystemet införs. RF vill understryka att svårigheten för de mindre föreningarna att uppfylla de krav som ställs på arbetsgivaren. SAF menar att det i samband med en lönebidragsanställning bättre behöver framgå att arbetsgivaransvaret är detsamma som för anställningar utan lönestöd.

AMS avstyrker att den positiva särbehandlingen av allmännyttiga organisationer grundas på en pröv-

ning av deras betalningsförmåga. AMS menar vidare att om erfarenheter önskas av utredningens förslag bör det inledningsvis övervägas att endast bedöma betalningsförmågan i samband med nya lönebidragsbeslut med en möjlighet för organisationen att kunna överklaga ett negativt beslut. Samtliga remissvar som kommit in från handikappörelsen innehåller också kritiska synpunkter på förslaget om en prövning av en organisations betalningsförmåga. RRV påpekar att förslaget om tillkommande administrativa uppgifter såsom bedömning av allmännyttiga organisationers ekonomiska situation kräver ytterligare resurstillskott utöver utredningens förslag om en lönebidragssamordnare per län. RF menar att den utökade administrativa hanteringen inte får inkräkta på de särskilda åtgärdsmedlen för åtgärden lönebidrag. LO anser däremot att det är riktigt att se till arbetsgivarens betalningsförmåga, men även att allmännyttans ideella och samhälleliga ansvarstagande i jämförelse med den reguljära arbetsmarknaden beaktas.

Skälen för regeringens förslag: Av historiska skäl finns en mycket stor andel av anställda med lönebidrag hos allmännyttiga organisationer. Ofta har organisationerna kunnat erbjuda lämpliga arbeten och utvecklande arbetsuppgifter. Därigenom har de medverkat till att människor med arbetshandikapp kunnat göra en aktiv och viktig arbetsinsats. Alternativet hade för många varit en förtida pensionering.

Samtidigt finns det anledning att uppmärksamma de brister som också förekommer. Arbetsmiljön är inte alltid utformad på ett tillfredsställande sätt. Som utredaren har konstaterat finns ensamarbete med bristande arbetsledning eller dålig tillgång till annat stöd. Tillgång till företagshälsovård och andra personalsociala insatser är långt ifrån någon självklarhet. Dessa brister sammanhänger i hög grad med att arbetsgivarna många gånger har en svag ekonomisk situation. Samtidigt bör det understrykas att en svag ekonomi inte alltid behöver innebära brister i arbetsmiljön eller på något annat sätt otillfredsställande arbetsförhållanden. Inom bl.a. handikappörelsen förekommer det ett aktivt arbete för att undanröja arbetsmiljöproblem och andra brister.

En annan följd av organisationernas svaga ekonomi är att anställningarna med lönebidrag hos dessa arbetsgivare sällan leder till reguljära anställningar utan bidrag från AMV. Även om den anställde rehabiliteras och på sikt förbättrar sin arbetsförmåga i betydande mån, leder det sällan till en anställning på reguljära villkor eller någon påtaglig minskning av bidragsnivån.

Den samlade bedömning som regeringen gör är att de allmännyttiga organisationerna utgör en betydelsefull arbetsmarknad för arbetshandikappade sökande, i den mån de kan erbjuda lämpliga arbetsuppgifter och goda arbetsförhållanden. Det finns därför skäl att särskilt stödja arbetstillfällen inom denna sektor.

Det är i första hand den sökandes behov som skall stå i förgrunden. Avsikten är inte att generellt stödja en viss betalningssvåg kategori av arbetsgivare. Sökandens möjligheter att få ett annat arbete, hans eller hennes behov av de arbetsuppgifter som organisationen erbjuder samt arbetsförhållandena i övrigt skall vara avgörande för om möjligheter ges till ett bidrag som överstiger den nivå, som gäller för andra kategorier av arbetsgivare.

Utredningen har gjort en bedömning att ungefär fem sjättedelar av organisationerna kan komma i fråga för ett högre lönestöd. Mot bakgrund av att ca 1 400 beslut om nya lönebidrag till allmännyttiga organisationer årligen fattas, eller 700 under ett halvår, innebär detta att mindre än 600 bidragsprövningar kan bli aktuella under det andra halvåret 1997. Kostnaden för höjningen uppskattas till ca fyra miljoner kronor om samtliga beslut höjs maximalt under denna period. Följande år kommer ytterligare ett antal personer med arbetshandikapp att omfattas av ett förhöjt lönestöd, vilket kommer att innebära en fortsatt utgiftsökning. Kostnaderna för nästkommande budgetår beräknas uppgå till ytterligare ca åtta miljoner kronor. Den sammanlagda kostnaden för regeringens förslag om bibehållna nivåer för anställda med lönebidrag inom allmännyttiga organisationer efter den 1 juli 1997, uppskattas till ca 51 miljoner kronor.

Den särskilde utredaren har förutsatt att en successiv sänkning av bidragen inom övriga arbetsgivarkategorier skall ge utrymme för de högre bidragen till de allmännyttiga organisationerna och dessutom skapa utrymme för ett utökat antal anställningar med lönebidrag.

Regeringens avsikt är inte att det skall öppnas en möjlighet att höja lönebidragsnivåer som i dag ligger på högst 80 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden.

Frågan om vad som skall ske i samband med en omprövning av bidrag, som ligger över denna nivå - dvs. flertalet av de personer som omfattats av den tillfälliga lösning som blev följd av riksdagens beslut (bet. 1995/96:AU15, rskr. 1995/96:276) behandlas i det följande. En förutsättning för att en allmännyttig organisation skall kunna få omfattas av en särbehandling och beviljas ett bidrag som överstiger 80 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden, är att organisationen ansöker om en dispens efter ett särskilt ansökningsförfarande. Regeringens förslag på en långsiktig lösning för anställda med lönebidrag inom allmännyttiga organisationer innebär att de som tidigare har blivit berörda av en omförhandling i enlighet med det ovan nämnda beslutet, har en möjlighet till fortsatt bibehållna bidragsnivåer efter den 1 juli 1997. De personer som efter denna tidpunkt varit anställda med lönebidrag i minst fyra år och för vilket bidrag lämnas med mer än 80 procent av lönekostnaden i samband med en omför-

handling, kommer också kunna få en möjlighet till ett oförändrat belopp framöver.

Regeringen gör den bedömningen att det är de allmännyttiga organisationerna som har svårt att bära den kostnadsökning, som en högsta bidragsnivå på 80 procent kan innebära, som främst skall omfattas av dispensen. Det är angeläget att de genomsnittliga bidragsnivåerna för denna arbetsgivarkategori sjunker på sikt så att fler personer med arbetshandikapp kan få del av åtgärden lönebidrag. Tränings- och rehabiliteringseffekter, en förbättrad anpassning av arbetsinnehåll eller arbetsplatsutformning kan förbättra arbetsförmågan och motivera en sänkning av bidragsnivån. Även hos de allmännyttiga organisationer som har beviljats dispens från en högsta bidragsnivå på 80 procent.

Resultatuppföljning och ekonomiadministrativ hantering

Uppföljning av bidragsnivåer

Regeringens bedömning: AMS bör intensifiera sitt arbete med att minska de genomsnittliga bidragsnivåerna. Den genomsnittliga bidragsnivån som lämnas till andra arbetsgivare än allmännyttiga organisationer får uppgå till högst 60 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Som tidigare nämnts har den särskilde utredaren räknat med en successiv neddragning av den genomsnittliga bidragsnivån till 60 procent av lönekostnaden för de arbetshandikappade arbetstagarna under en treårsperiod. Därigenom skulle dels kostnaderna för det förhöjda bidraget till de allmännyttiga organisationerna betalas, dels skulle utrymme skapas för fler anställningar med lönebidrag. Vidare skulle det enligt utredarens förslag ge möjlighet att höja den högsta bidragsgrundande lönesumman från 13 700 kr per månad till 14 000 kronor per månad.

Remissinstanserna: Majoriteten av de remissinstanser som lämnat synpunkter på förslaget om en högsta genomsnittlig bidragsnivå på 60 procent, är negativa till utredningens förslag. AMS anser att om den angivna genomsnittliga bidragsnivån blir ett överordnat mål, riskerar bedömningen av den enskildes förutsättningar och möjligheter att bli en andrahandsfråga och avstyrker därför centralt uppsatta mål för hur och när vissa bidragsnivåer skall uppnås. Kriminalvårdsstyrelsen, AV, Uppsala Universitet, Statens kulturråd, RA, Nordiska Museet och HSO menar att utredarens förslag om ett flexibelt lönebidragssystem kommer att innebära en risk för uppsägningar och minskat antal anställda med lönebidrag inom staten.

Socialstyrelsen anser att en nedtrappning av bidragsnivåerna i första hand bör genomföras i samband med att nya bidrag beviljas. RRV anser att det finns en betydande risk att utredarens förslag om en genomsnittlig bidragsnivå på 60 procent leder till att gravt handikappade inte kommer i fråga vid nya beslut om lönebidrag. Handikappombudsmannen anser att det är viktigt för systemets trovärdighet och effektivitet att arbetsgivaren kompenseras för det produktionsbortfall som kan följa av en enskild anställds funktionsnedsättning. LO anser det vara av yttersta vikt att en nedtrappning av bidragsnivåerna sker kopplat till den arbetshandikappades handlingsplan.

Skälen för regeringens bedömning: För att möjliggöra en finansiering av förslaget om en särbehandling av allmännyttiga organisationer är det nödvändigt med krav på en sänkning av den genomsnittliga bidragsnivån. AMS har också i sitt remissyttrande bedömt att det fortfarande finns ett visst utrymme för en fortsatt sänkning av bidragsnivåerna. Den genomsnittliga bidragsnivån som lämnas till andra arbetsgivare än allmännyttiga organisationer får därför uppgå till högst 60 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden. Regeringen avser att ge AMS i uppdrag att senast den 31 december 1997 återkomma till regeringen med en rapport av arbetet med att sänka den genomsnittliga bidragsnivån.

AMV:s ekonomiadministrativa rutiner

Regeringens förslag: Lönebidraget lämnas i form av ett belopp per dag. Vid deltidsarbete reduceras lönebidraget i proportion till arbetstiden. Rekvisitionerna av lönebidrag skall ske månadsvis. Regelförändringarna avses att gälla från den 1 juli 1997 för nya beslut om anställning med lönebidrag och i samband med omprövning.

Utredningens förslag: Rekvisition av lönebidrag bör vara AMS tillhanda och effektueras månadsvis. Långa eftersläpningar bör inte tillåtas.

Remissinstanserna: AMS tillstyrker utredningens förslag om att arbetsgivare skall äläggas att rekvirera bidrag månadsvis. Därmed får verket ett säkrare underlag för prognoser.

Skälen för regeringens förslag Regeringen föreslår att arbetsgivare får beviljas lönebidrag i form av ett dagbelopp som utbetalas i enlighet med bestämmelserna i förordning (1991:333) om lönebidrag. Förslaget ligger i linje med de ändrade utbetalningsregler som gäller åtgärden rekryteringsstöd i enlighet med riksdagens beslut (prop. 1995/96:222, bet 1995/96:15, rskr 1995/96:307.) Den regelförändring som nu föreslås innebär att AMS får förutsättningar för att effektivisera sina administrativa rutiner i samband med att ett lönebidrag lämnas till en arbetsgivare. Förutom att en effektivisering kan leda till ad-

ministrativa vinster, erhålls säkrare prognoser för kostnaderna av redan fattade lönebidragsbeslut. Det är dock regeringens uppfattning att stora krav dessutom måste ställas på att arbetet med att förbättra det ekonomiadministrativa uppföljningssystem prioriteras. Det omfattande belopp av allmänna medel som finansierar åtgärden lönebidrag i kombination med ett komplicerat regelsystem får ofta effekt lång tid framöver. En bidragande orsak till att AMS har haft problem med kontrollen av kostnadseffekterna av redan fattade beslut om lönebidrag är att arbetsgivarnas rekvisitioner av lönebidrag har kunnat lämnas in till länsarbetsnämnden upp till sex månader efter den period som stödet avser. Lönebidraget har däremot kunnat utbetalas av länsarbetsnämnden månadsvis i efterskott. Det är regeringens uppfattning att långa eftersläpningar av rekvisitioner bör undvikas för att få en säkrare överblick av den ekonomiska utvecklingen.

Lönebidrag och rehabilitering

Regeringens bedömning: Lönebidragets rehabiliterande inriktning bör förstärkas från den 1 juli 1997 genom upprättandet av individuella och målinriktade handlingsplaner för alla anställda med lönebidrag i syfte att underlätta övergångar till osubventionerat arbete.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Socialstyrelsen, ASS, HSO, TCO samt LO anser att det är viktigt att handlingsplanerna får en fastare form och tydligare innehåll med tydliga mål och medel för rehabiliteringsinsatserna. Socialstyrelsen och AV poängterar att det inte får gå för lång tid mellan uppföljning och revidering av planerna. Statskontoret tillstyrker förslaget om handlingsplaner under förutsättning att det kan finansieras. AMS finner att det är uppenbart att den tid som behövs för arbetsplatsbesök för att tillsammans med alla berörda planera inför en anställning inte har kunnat avsättas i tillräcklig omfattning men fastslår att avtalade handlingsplaner skall följas. AMS föreslår att en introduktionsperiod kan införas inom ramen för en anställning under vilken underlaget till handlingsplan tas fram. SAF menar att upprättandet av handlingsplaner bidrar till en mer kvalitetssäker hantering av lönebidragen och mer träffsäkra placeringar med bidragsnivåer anpassade till personens arbetsförmåga.

Skälen för regeringens bedömning: En förutsättning för att systemet med det flexibla lönebidraget skall fungera är att hanteringen av åtgärden sker på ett effektivt sätt. Genom en utarbetad strategi och

ändrad organisation av hanteringen med lönebidrag genom målinriktade handlingsplaner förstärks den rehabiliterande inriktningen. Det ger också förutsättningar för ett större förtroende mellan den anställde, arbetsgivaren och af/Ami. De fackliga organisationerna har också en viktig roll det gäller anställning, integrering och stöd till personer som anställs med ett lönebidrag. En utökad kompetens när det gäller fastställande av arbetsförmåga, förhandlingar med arbetsgivare och uppföljning av lönebidragsärenden är väsentligt för att det flexibla lönebidragssystemet skall fungera och på sikt ge ökade möjligheter att fler personer med arbetshandikapp skall kunna få del av åtgärden.

Kvinnor och män med funktionshinder

Regeringens bedömning: För att bättre kunna belysa villkoren för funktionshindrade kvinnor och män på arbetsmarknaden bör statistikredovisningen när det gäller de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna förbättras och fortsatta forsknings- och utvärderings-satsningar bör vidtas.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Socialstyrelsen och TCO vill understryka vikten av att jämställdhetsfrågorna får ett större utrymme samt att AMS bör rikta större uppmärksamhet mot kvinnors möjligheter att få arbete med lönebidrag hos olika arbetsgivarkategorier. AMS tar fasta på utredningens erinringar och avser att fördjupa analysen av de faktorer som ligger bakom att kvinnor och män i dag i olika omfattning får del av de arbetsmarknadspolitiska stöden till arbetshandikappade. Socialstyrelsen och Sveriges Läkarförbund menar att utredningens formulering att "AMV bör ha förutsättningar att styra utvecklingen så att en utjämning kan ske mellan kvinnor och män" är alltför vagt.

Handikappombudsmannen och LO anser att det bör göras en särskild granskning och analys av den aktuella statistiken och bakomliggande faktorerna för att ta reda på orsakerna till den bristande jämställdheten. HSO anser att Arbetsmarknadsdepartementet bör ta ett initiativ till en särskild utredning i syfte att förbättra situationen samt att prioritet bör ges åt forskning om funktionshindrade kvinnors arbetsmarknad. Samhall AB vill särskilt understryka behovet av insatser för kvinnor med arbetshandikapp.

Skälen för regeringens bedömning: Särskilda satsningar bör göras för att belysa villkoren för funktionshindrade kvinnor och män på arbetsmarknaden. Rådet för arbetslivsforskning har sedan år

1995 inom ramen för sitt programarbete, stött forsknings- och utvecklingsinsatser rörande funktionshindrades villkor i arbetslivet. Det nyligen inrättade Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering har som syfte att göra löpande utvärderingar av arbetsmarknadspolitiken. En ytterligare utveckling och prioritering av forsknings- och utredningsinsatser är nödvändig för att samla kunskap om kvinnor och män med funktionshinder på arbetsmarknaden. Regeringen avser att ge AMS i uppdrag att undersöka och analysera hur de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna används för arbetshandikappade kvinnor respektive män.

Lönebidrag för invandrare med språksvårigheter samt äldre personer

Regeringens bedömning: Lönebidrag är en åtgärd som skall vara förbehållen personer som har en funktionsnedsättning som leder till ett arbetshandikapp. Invandrare med enbart bristande kunskaper i det svenska språket skall inte kunna omfattas av anställning med lönebidrag. Den möjlighet som finns t.o.m. utgången av budgetåret 1997 att lämna lönebidrag till personer som har fyllt 60 år, är långtidsarbetslösa, lokalt bundna och uppbär arbetslöshetsersättning förlängs inte efter den tidpunkten.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Socialstyrelsen, AMS, Svenska kommunförbundet, LF, DHR, SRF instämmer i utredningens förslag att lönebidrag skall vara förbehållet personer med funktionsnedsättningar. AMS förordar i stället att en lönebidragsliknande åtgärd bör övervägas för invandrare med språksvårigheter och personer över 60 år som är långtidsarbetslösa. Socialstyrelsen betonar att andra lösningar bör prövas för invandrare och personer över 60 år och långtidsarbetslösa. DHR och SRF anser att målgruppen för lönebidrag i stället behöver en tydligare definition och en klarare avgränsning än tidigare. LO anser att lönebidrag i vissa fall bör kunna utgå för invandrare med språksvårigheter och långtidsarbetslösa personer som fyllt 60 år.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser i likhet med utredaren att invandrare med bristande kunskaper i svenska språket inte bör kunna omfattas av lönebidrag enbart av detta skäl. Brister i språkfärdigheter kan inte likställas med ett arbetshandikapp utan kräver helt andra insatser, som inte ryms inom ramen för lönebidragssystemet.

Riksdagen har tidigare beslutat (prop. 1994/95:218, bet. 1994/95:AU15, rskr. 1994/95:398) om en tillfällig utvidgning av mål-

gruppen för lönebidrag till arbetsgivare som anställer en långtidsarbetslös person, som fyllt 60 år och som får ersättning från arbetslöshetskassa. Insatsen är tillfällig och motiverad av det rådande arbetsmarknadsläget samt avser endast budgetåren 1995/96 - 1997. Regeringen kan konstatera att utvecklingen av volymerna för gruppen äldre arbetslösa inom ramen för åtgärden lönebidrag varit mycket låg. Under tredje kvartalet år 1996 hade 103 personer fått del av stödet. Det förhållandet att en arbetssökande tillhör de äldsta på arbetsmarknaden skall inte jämföras med ett funktionshinder. Den tillfälliga utvidgningen av målgruppen för anställning med lönebidrag med äldre långtidsarbetslösa bör därför inte förlängas efter utgången av budgetåret 1997.

Särskilda lönebidragssamordnare

Regeringens bedömning: Regeringen avser att uppdraga åt AMS att inleda ett treårsprojekt med början budgetåret 1998. Projektet skall ha till syfte att utveckla metoder, kompetens samt uppföljnings- och utvärderingsinsatser för att förbättra den lokala hanteringen av åtgärden anställning med lönebidrag.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att en särskild funktion som samordnare/förhandlare inrättas i varje län.

Remissinstanserna: Socialstyrelsen, Statskontoret, RRV, AV, Svenska Kommunförbundet, TCO, och LO är positiva till att en särskild funktion som samordnare/förhandlare inrättas i varje län. RRV tillägger dock att det krävs ytterligare resurser än en lönebidragssamordnare per län för att förbättra uppföljningen av lönebidragen. Uppsala Universitet menar att mer tyngdpunkt borde läggas på omprövning av placeringar och andra utvecklingsmöjligheter än att enbart rikta in arbetet på att minska ned bidragen i samband med omförhandlingar. AMS tillstyrker att AMV tillförs ytterligare medel för att utveckla arbetet med lönebidragen i länen men avstyrker att särskilda tjänster inrättas för samordning och förhandlingar. Däremot föreslår AMS att spjutspetskompetens utvecklas parallellt med regelbundna policy- och regeltolkningsdiskussioner. Sveriges Läkarförbund anser att utredarens förslag inte är tillräckligt specificerat avseende administrativa kostnader. SAF anser att det inte är motiverat med ytterligare funktioner för utvärdering av anställningar med lönebidrag.

Skälen för regeringens bedömning: Utredningen har uppmärksammat att af/Ami har svårigheter att överblicka den ekonomiska situationen i lönebidragshanteringen. Regeringen gör den bedömningen att de förslag till förändringar i regelverket för åtgärden lönebidrag som nu läggs fram, kommer ge bättre förutsättningar att effektivt följa upp kostnadsutvecklingen. AMS bör ändå fortsätta att prioritera arbetet med att förbättra det ekonomiska administrativa systemet. De skilda förutsättningar som nu råder lokalt, när det gäller hanteringen av lönebidragen såsom handlingsplaner, förhandlingar och uppföljning bör förändras. En genomtänkt strategi med en eventuellt förändrad organisation när det gäller själva hanteringen av åtgärden kan bli nödvändig för att uppnå en högre effektivitet och säkerhet. Det är även viktigt att samarbetet med de fackliga organisationerna fungerar tillfredsställande. AMS bör också inrikta arbetet på att öka kvaliteten i sitt arbete med rutiner för medverkan även efter det att en anställning med lönebidrag har kommit till stånd. Det bör dock uppmärksammas att arbetsgivaren har ett ansvar för arbetsmiljö och rehabilitering i enlighet med gällande lagstiftning på området. Mot bakgrund av de problem som utredningen har uppmärksammat när det gäller bidragshanteringen avser regeringen att ge AMS ett uppdrag inför budgetåret 1998 att inleda ett treårsprojekt för att utveckla metoder, kompetens samt uppföljnings- och utvärderingsinsatser inom ramen för hanteringen av åtgärden anställning lönebidrag. Projektet bör genomföras med ett urval på fem län eller det högre antal som AMS kan finna är lämpligt. Kostnaden för genomförandet av projektet beräknas uppgå till totalt 10 miljoner kronor och skall finansieras inom ramen för medel till anslaget A1. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader.

A 7. Vissa kostnader för införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört på statsbudgeten för innevarande budgetår.

Regeringens förslag:

För vissa kostnader under budgetåret 1997 för införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring anvisas ett nytt ramanslag på 7,5 miljoner kronor.

Skälen för regeringens förslag:

Regeringen har i prop. 1996/97:107 En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring föreslagit att en kompletterande arbetslöshetskassa skall bildas av rikstäckande organisationer som företräder anställda respektive arbetsgivare på arbetsmarknaden.

Den kompletterande kassan skall enligt förslaget administrera grundförsäkringen för dem som inte är medlemmar i en arbetslöshetskassa. Kassan skall också tillhandahålla möjligheter för dem som av olika skäl inte vill vara medlemmar i någon annan kassa att genom anslutning till denna kassa få ersättning

enligt grundförsäkringen och inkomstbortfallsförsäkringen.

För att den nya kompletterande arbetslöshetskassan skall kunna vara i full funktion från och med den 1 januari 1998 krävs att vissa förberedelser görs redan under innevarande budgetår. Till exempel skall personal utbildas, avtal om lokaler ingås samt viss utrustning anskaffas. Regeringen bedömer att kostnaden under uppbyggnadsskedet uppgår till 7,5 miljoner kronor under budgetåret 1997. Regeringen föreslår därför att ett nytt anslag inrättas för ändamålet i fråga.

Finansiering av de nya utgifterna sker genom den under anslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder ovan föreslagna besparingen om förändrad ersättningsnivå för vissa deltagare i åtgärder med utbildningsbidrag.

Sammanfattande medelsberäkning

Det under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv anvisade ramanslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder bör minskas med 2 124 miljoner kronor.

I statsbudgeten för budgetåret 1997 har under anslaget anvisats 25 612 727 000 kronor. Förslagen ovan och förslagen i regeringens prop. 1996/97:107 En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring samt övriga ovan beskrivna förändringar innebär sammantaget att utgifterna under anslaget minskar med 2 124 miljoner kronor i förhållande till statsbudgeten. Regeringen föreslår därför att riksdagen beslutar att på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1997 minska ramanslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder med 2 124 052 000 kronor.

Det ovan föreslagna nya anslaget Vissa kostnader för införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring medför att utgiftsområdesramen bör ökas med 7,5 miljoner kronor. Den sammantagna effekten för utgiftsområdet beräknas därmed minska med 2 117 miljoner kronor.

6.12 Utgiftsområde 15 Studiestöd

A. Studiestöd

A 2. Studiemedel m.m.

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 9 485 430 000 kronor.

Under anslaget A 14. Särskilda utbildningsinsatser för vuxna inom utgiftsområde 16, föreslår regeringen medel för ytterligare 1 500 nya platser i försöksverk-

samheten med Kvalificerad yrkesutbildning från och med höstterminen 1997. Dessutom föreslår regeringen medel för utökning av kommunal vuxenutbildning i kunskapslyftet. Resurser för studiemedel med 20 600 000 kronor bör därför anvisas för utökning av försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning samt för utökningen av den kommunala vuxenutbildningen för höstterminen 1997.

A 3. Vuxenstudiestöd m.m.

I statsbudgeten finns för detta ändamål ett ramanslag på 4 721 951 000 kronor.

Under anslaget A 14. Särskilda utbildningsinsatser för vuxna under utgiftsområde 16 föreslår regeringen ytterligare medel till 10 000 nya platser för kommunal vuxenutbildning i kunskapslyftet från och med höstterminen 1997. För dessa platser utgår samma studiestöd som för satsningen som helhet, dvs. det särskilda utbildningsbidraget, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) samt studiemedel. Regeringen föreslår därför att det för särskilt utbildningsbidrag och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa anslås 320 508 000 kronor.

I propositionen om en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring föreslår regeringen att ersättningsnivån skall höjas från 75 till 80 procent från och med den 29 september 1997. Kostnaden för höjningen inom utgiftsområde 15 beräknas till 46 miljoner kronor. Regeringen har också föreslagit regelförändringar i arbetslöshetsförsäkringen vilket innebär en utgiftsminskning för utgiftsområde 15 som beräknas till 4 miljoner kronor. Regeringen föreslår därför att 42 177 000 kronor anvisas för ersättning av utökade utgifter med anledning av den av regeringen föreslagna höjda ersättningsnivån i den allmänna och sammanhållna arbetslöshetsförsäkringen. Sammanfattningsvis bör 362 685 000 kronor tillföras anslaget för 1997.

Beräkning av vuxenstudiestöd för dem som före studierna förvärvat arbetat på heltid

Enligt den tidigare 20 § i förordningen (1987:406) om arbetsmarknadsutbildning gällde för deltagare i arbetsmarknadsutbildning att utbildningsbidrag i form av dagpenning lämnades med det belopp som deltagaren var eller skulle ha varit berättigad till för heltidsarbete i arbetslöshetsersättning. Bestämmelsen har gällt också vid beräkning av särskilt vuxenstudiestöd (svux) och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa), eftersom dessa stöd beloppsmässigt är kopplade till nivån för utbildningsbidrag. Enligt den nya förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd lämnas utbildningsbidrag med samma belopp som deltagaren är berättigad till i arbetslöshetsersättning. Någon uppräknings av dagpenningen för

deltidsarbetande till att motsvara heltidsarbete sker alltså inte. När det gäller svux och svuxa är dock, vilket framgår av punkt 3 i övergångsbestämmelserna till förordningen, de äldre reglerna fortsatt giltiga fram till den 1 juli 1997.

De regler som alltså än så länge gäller för svux och svuxa innebär att dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen för deltidsarbetande räknas upp till motsvarande heltidsarbete. Den som studerar på heltid får därmed ett till studieomfattningen avpassat studiestöd. Reglerna har verkat rekryterande till vuxenutbildning. Så har t.ex. deltidsarbetande som inte kunnat få arbete på heltid, det gäller särskilt kvinnor, genom uppräkningsreglerna av dagpenningen stimulerats att påbörja studier.

Regeringen föreslår att den nämnda principen om uppräkningsreglerna av dagpenningen skall tillämpas också fortsättningsvis i avvaktan på ställningstagande till Studiestödsutredningens förslag om ett sammanhållet studiestöd. Den hittillsvarande regleringen i arbetsmarknadsförordningarna bör nu istället finnas i studiestödsförordningarna. Förslaget medför ändring i 7 kap. studiestödslagen (1973:349) och i lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Studiestöd och EG-rätten

Enligt 1 kap. 8 § studiestödslagen (1973:349) skall utländska medborgare som på grund av anställning här i landet kan härleda rättigheter från EES-avtalet i fråga om sociala förmåner jämföras med svenska medborgare när det gäller studiestöd. Detsamma gäller make, sambo och barn till sådana utländska medborgare.

Frågor om studiestödet som sådant omfattas inte direkt av bestämmelserna i Romfördraget. Däremot har inom Europeiska unionen (EU) utvecklats en rättspraxis rörande rätt till studiestöd för vissa personer från ett annat medlemsland. Denna praxis utgår från Romfördragets artikel 48 och rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen.

Bestämmelsen i 1 kap. 8 § studiestödslagen infördes år 1994 som en anpassning av svensk studiestödslagstiftning till EES-avtalet. Rättsläget inom EG ansågs då vara sådant att de personer som kunde komma i fråga för studiestöd på samma villkor som svenska medborgare var de EES-medborgare som med stöd av EES-avtalet bosatt sig i Sverige och här hade utövat eller utövade sådan verksamhet att han eller hon kunde betraktas som en arbetstagare (prop. 1993/94:100, bil. 9, s. 264).

EG-kommissionen har gett principen om likabehandling i studiestödssammanhang en vidsträckt tolkning. Med kommissionens synsätt bör principen tillämpas också vad gäller personer som är eller har

varit egenföretagare i Sverige. Kommissionen hänvisar bl.a. till att EG-domstolen nyligen beslutat att bestämmelserna i förordningen 1612/68 även är relevanta för övriga friheter enligt artiklarna 52 och 59 i Romfördraget, eftersom det inte kan motiveras att förordningen endast skulle omfatta arbetstagare. En vägran att bevilja studiebidrag till barn till egenföretagare som är medborgare i en annan medlemsstat kan enligt kommissionen utgöra diskriminering och en överträdelse av artikel 52.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) tillämpar studiestödslagen på ett sätt som stämmer överens med kommissionens tolkning av EG-rätten. När det gäller medborgare från ett land inom EU eller EES jämföras såväl arbetstagare som egenföretagare med svenska medborgare i studiestödssammanhang. Detsamma gäller beträffande arbetstagarnas och egenföretagarnas familjer.

Enligt regeringens uppfattning bör 1 kap. 8 § studiestödslagen kompletteras med en föreskrift som gör det klart att också egenföretagare och deras familjer faller inom paragrafens tillämpningsområde. Ett sådant förtydligande är ägnat att skapa större klarhet om rättsläget för den som överväger att ansöka om studiestöd, och det undanröjer varje tvekan om att svensk rätt är förenlig med EG-rätten.

Den föreslagna lagändringen kommer inte att förändra några ökade kostnader, eftersom ändringen bara är ett förtydligande.

6.13 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

A. Barnomsorg, skola och vuxenutbildning

A 14. Särskilda utbildningsinsatser för vuxna

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 2 546 348 000 kronor.

Riksdagen har beslutat om en vuxenutbildningsinsatsning med start den 1 juli 1997 (prop. 1995/96:222, bet. 1995/96:FiU 15, rskr. 1995/96:307).

Den särskilda vuxenutbildningsinsatsningen, kunskapslyftet, skall göras under fem år med start den 1 juli 1997 och i första hand vända sig till arbetslösa. Den görs i syfte att erbjuda arbetslösa meningsfull utbildning samtidigt som kunskapslyftet långsiktigt bidrar till att öka sysselsättning och tillväxt. Ett kunskapslyft är särskilt viktigt för lågutbildade grupper av vuxna, vilka annars riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden och marginaliseras i samhället. Regeringen har den 22 augusti 1996 inrättat en delegation för den särskilda vuxenutbildningsinsatsningen med uppgift att förbereda och i ett inledningskede

leda och följa den särskilda vuxenutbildningssatsningen. Kunskapslyftet har mötts av ett mycket stort intresse och engagemang i kommunerna. Samtliga 288 av landets kommuner har anmält sitt intresse att delta. Av de ansökningar som kommit in till delegationen för kunskapslyftet har det visat sig att ett stort antal kommuner anser sig kunna ta emot fler vuxna arbetslösa än vad de hittills anslagna resurserna räcker till. Dessa kommuner har både kapacitet och fler arbetslösa som önskar utbildning än vad tilldelningen till kommunerna medger. Därmed riskerar dessa kommuner att inte kunna genomföra utbildning för alla arbetslösa som önskar utbildning. Regeringen föreslår därför en utökning av platserna inom kommunal vuxenutbildning i kunskapslyftet med ytterligare 10 000 platser från och med 1 juli 1997.

Regeringen har i Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning (Skr. 1996/97:112) anmält att det är angeläget att regeringen med anledning av kunskapslyftssatsningen följer utvecklingen vad gäller kommunernas möjlighet att leva upp till sin lagstiftande skyldighet att anordna grundläggande vuxenutbildning. Mot den bakgrunden bör riksdagen ge regeringen möjlighet att, av de tillkommande platserna från hösten 1997, till ett begränsat antal kommuner också kunna ge bidrag för vuxenutbildning på grundskolenivå, om det visar sig nödvändigt för att säkerställa att kunskapslyftet kommer särskilt utsatta grupper till del.

Försöksverksamheten med Kvalificerad yrkesutbildning leds av en kommitté som har till uppgift att ansvara för försöksverksamheten och svara för uppföljning och för att en oberoende utvärdering kommer till stånd. Kommittén har i skrivelse till regeringen uppgett att intresset för den Kvalificerade yrkesutbildningen är mycket stort. Till det första intaget hösten 1996 inkom långt fler ansökningar än kommittén haft resurser för att fördela. Inför hösten 1997 har intresset ökat ytterligare. Kommittén har i en skrivelse till regeringen redovisat att antalet ansökningar ökat samt att dessa innehållit välmotiverade förslag till utbildning som svarar mot efterfrågan i arbetslivet. Regeringen föreslår därför en utökning av platserna i försöksverksamheten med Kvalificerad yrkesutbildning i kunskapslyftet med ytterligare 1 500 nya platser från och med 1 juli 1997.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att 205 450 000 kronor anvisas för att inom den särskilda vuxenutbildningen, kunskapslyftet, inrätta ytterligare 10 000 nya platser samt ytterligare 1 500 platser inom Kvalificerad yrkesutbildning.

Pilotprojekt med lärlingsutbildning

Regeringen kommer att föreslå riksdagen att gymnasieskolan kompletteras med en ny modern lärlings-

utbildning. Avsikten är att två år skall vara gemensam utbildning för alla på programmet och därefter skall möjlighet ges att välja antingen den traditionella vägen eller en arbetsplatsförlagd lärlingsutbildning varvad med studier i ett till två år.

Regeringen avser att i kommande budgetproposition närmare redovisa hur ett pilotprojekt med lärlingsutbildning skall se ut för de elever som börjat i gymnasieskolan hösten 1997. Finansiering sker inom befintliga ramar.

B. Universitet och högskolor m.m.

B 45. Malmö högskola

Administration av forskning på vissa områden

Ett av Malmö högskolas profilområden är Europakunskap. Det finns ett förslag om ett forskningsprojekt med syfte att följa konsekvenserna av brobygget över Öresund. Vidare finns ett förslag (från Malmö stad) att inrätta ett Europainstitut för forskning kring europafrågor. Organisationskommittén för Malmö högskola föreslår att delar av intentionerna i dessa förslag förenas. Organisationskommittén ser en praktisk möjlighet att Malmö högskola redan inledningsvis skulle kunna bidra till genomförandet av projektet genom att vid högskolan bygga upp ett sekretariat för administrativ samordning av verksamheten. Kommittén ser fördelar för broprojektet i en sådan lösning genom Malmö högskolas geografiska läge mellan Lund och Köpenhamn. Malmö stad är synnerligen positiv till denna tanke.

Europasamarbete

Malmö högskola skall aktivt delta i arbetet inom Öresundsregionen. Bland annat skall under hösten ett seminarium hållas om den högre utbildningens roll inom området för Europeiska unionens områdes- och sysselsättningspakter.

Organisationskommittén för Malmö högskola har mot bakgrund av högskolans lokalisering i uppgift att delta i arbetet med att organisera detta seminarium. De medel som regeringen föreslår på tilläggsbudget skall bidra till finansieringen av detta arbete.

En huvudinriktning vid uppbyggnaden av Malmö högskola är ett innovativt utnyttjande av informations- och kommunikationsteknologi. Detta i kombination med den tvärvetenskapliga organisationen av högskolan skapar goda förutsättningar för ett aktivt utvecklingsarbete vad gäller nya typer av utbildnings- och servicetjänster, t.ex. i form av multimedia-produkter. Högskolan bör utnyttja alla möjligheter i detta avseende som Europeiska unionens forsknings- och utvecklingsprogram erbjuder. Det kan ske t.ex. i anslutning till utvecklingen av det virtuella Öresundsuniversitetet eller till utvecklingsarbetet för ett europeiskt skoldatanät.

Administration m.m.

Vid uppbyggnaden av Malmö högskola har det inte funnits basverksamhet som organisationskommittén kan utgå ifrån i sitt arbete. Därför har kommittén på ett tidigt stadium tvingats anställa personal. Arbetet fördras också av att de som medverkar i uppbyggnaden kommer från andra orter i Sverige.

Som jämförelse kan nämnas att vid motsvarande uppbyggnad av Södertörns högskola utgick det också extra medel även om det där fanns en basverksamhet och planeringen kunde utgå från att högskolan skulle överta ansvaret för den utbildning som Stockholms universitet bedrev på Södertörn. Malmö har inte haft samma förutsättningar vilket medfört extra kostnader i uppbyggnadsskedet.

Finansiering av förslag avseende Malmö högskola

Regeringen avser, under förutsättning av riksdagens godkännande, att finansiera de i det föregående föreslagna satsningarna på Malmö högskola med reservationsmedel. För en delvis finansiering av ändamålen hemställer regeringen att 18 323 000 kronor, av det för budgetåret 1995/96 uppförda anslaget C 47. Övriga utgifter inom forskning och forskarutbildning får användas.

Regeringens föreslår att 18 323 000 kronor får användas som bidrag till särskilda kostnader och vissa projekt vid uppbyggnaden av Malmö högskola.

6.14 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

G. Kulturmiljö

G 2. Kulturmiljövård och kulturstöd vid ombyggnad

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 224 337 000 kronor.

Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1993:379) om bidrag till kulturmiljövård. Dessa bestämmelser innebär i korthet att bidrag utgår för byggnadsvård samt forn- och landskapsvård. Beslut om bidrag fattas av Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna. Från anslaget utgår också ersättning enligt 2 kap. 7, 8, 14–16 §§ samt 3 kap. 10 och 12 §§ lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Medel får också användas för arkeologiska undersökningskostnader i samband med bostadsbyggande enligt 7§ förordningen om bidrag till kulturmiljövård.

Budgetåret 1995/96 anvisades medlen under elfte huvudtitelns anslag B 15. Kulturmiljövård och B 17. Kulturstöd vid ombyggnad m.m. Medel har tidigare anvisats bl.a. som tilläggsån för ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse m.m. An-

slag anvisades t.o.m. budgetåret 1992/93 under elfte huvudtitelns förslagsanslag B 33. Tilläggsån för ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse m.m. Beviljade lån är ännu inte helt avräknade varför Boverket disponerar medel i enlighet med förordningen (1983:102) om tilläggsån för ombyggnad av bostadshus m.m. och förordningen (1991:1933) om statligt räntebidrag för ny- och ombyggnad av bostäder.

Från och med budgetåret 1997 anvisas medel på ett ramanslag. Tidigare har medel för ändamålen anvisats på förslagsanslag med en därtill knuten beslutsram. Vissa beslut om bidrag, som tidigare är beviljats inom beslutsramarna och uppgår till ca 100 miljoner kronor, har ännu inte betalats ut. I förslaget till anslag i budgetpropositionen för år 1997 (utgiftsområde 17 s. 9) är inte medel avsatta för dessa utbetalningar. Mot denna bakgrund föreslås att ytterligare 16 000 000 kronor anvisas på tilläggsbudget för budgetåret 1997. Detta finansieras genom en minskning inom utgiftsområde 1 anslaget E 2. Presstöd. Regeringen har tidigare fått riksdagens bemyndigande att inom anslagets ram få besluta om bidrag för utbetalningar under senare år än 1997, dock längst t.o.m. år 1999. Regeringen föreslår att bemyndigandet utökas till år 2000 och att beloppet för senare utbetalningar får uppgå till högst 40 000 000 kronor.

H. Museer och utställningar

H 1. Centrala museer: Myndigheter

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 506 477 000 kronor, varav för Statens konstmuseer 108 385 000 kronor, Naturhistoriska riksmuseet 108 039 000 kronor och Arkitekturmuseet 10 753 000 kronor.

Moderna museet, som ingår i Statens konstmuseer, och Arkitekturmuseet kommer under oktober 1997 att flytta in i nya lokaler på Skeppsholmen. Detta innebär att hyrorna för år 1997 ökar med 9 900 000 kronor respektive 2 396 000 kronor. Regeringen anhåller därför om att ytterligare 12 296 000 kronor anvisas på tilläggsbudgeten för budgetåret 1997. Den högre anslagsbelastningen uppvägs av den ökade inleverans från Statens fastighetsverk som möjliggörs genom hyresinbetalningen.

De anvisade medlen för Naturhistoriska riksmuseet täcker inte de hyreskostnader som museet har för de underjordiska lokaler som hyser museets spritlagda samlingar. Utskottet utgår i sitt betänkande (bet. 1996/97:KrU1 s. 184) från att regeringen på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1997 beräknar medel för ändamålet. Regeringen anhåller därför om att ytterligare 2 941 000 kronor anvisas på tilläggsbudgeten för budgetåret 1997. Detta fi-

nansieras genom indragning av anslagssparande inom utgiftsområdet.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att 15 237 000 kronor anvisas till dessa ändamål.

H 5. Stöd till icke-statliga kulturlokaler

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 10 000 000 kronor.

Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1990:573) om stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler (ändrad 1990:1523, 1992:465, 1993:1123 och 1996:176). Dessa bestämmelser innebär i korthet att bidrag utgår för ny- eller ombyggnad av musei-, teater- och konsertlokaler som tillhör någon annan än staten samt standardhöjande reparationer, handikappanpassning och utbyte eller komplettering av inventarier till sådana lokaler. Beslut om bidrag fattas av Boverkets samlingslokalsdelegation efter att yttrande inhämtats från Statens kulturråd.

Från och med budgetåret 1997 anvisas medel på ett ramanslag. Tidigare har medel för ändamålen anvisats på förslagsanslag med en därtill knuten beslutsram. Denna anslagskonstruktion har använts eftersom beslut om bidrag fattas innan aktuella byggnadsarbeten påbörjas, och utbetalas när arbetena är avslutade. Därmed har storleken på utbetalningarna varierat år från år. Med anledning av att anslaget inte täcker beräknade utbetalningar av tidigare beslut har utskottet i sitt betänkande (1996/97:KrU1 s. 188-190) uttalat att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om ytterligare medelsanvisning på tilläggsbudget för budgetåret 1997. Regeringen anholder därför om att ytterligare 7 000 000 kronor anvisas på tilläggsbudgeten för budgetåret 1997. Ökningen av anslaget finansieras genom en minskning av anslaget E 2. Presstödet under utgiftsområde 1 och genom indragning av anslagssparande inom utgiftsområdet.

N. Folkrörelse och idrottsfrågor

N 3. Stöd till idrotten

På statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 480 240 000 kronor.

Världsmästerskapen i friidrott genomfördes år 1995 i Göteborg med Svenska Friidrottsförbundet som värd. I en rapport som utarbetats vid Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet redovisades att den samhällsekonomiska effektiviteten av mästerskapen var betydande för Sverige. Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att det är av stort värde för Sverige att arrangera internationella idrottsevenemang. Detta uttalades bl.a. i samband med behandlingen av den statliga garantin för världsmästerskapen i friidrott som beslutades av riksdagen år 1993 (prop.

1992/93:105, bil.6, bet. 1992/93:KrU9, rskr. 1992/93:193). Denna statliga garanti har inte tagits i anspråk.

Efter en omfattande ekonomisk förlust vid arrangemanget av världsmästerskapen har Svenska Friidrottsförbundet hamnat på obestånd. Ackordscentralen Stockholm AB har arbetat med att finna en lösning som tillgodoser fordringsägarnas intressen. I en skrivelse till regeringen har Friidrottsförbundet, Ackordscentralen Stockholm AB och Sveriges Riksidrottsförbund begärt ett bidrag från staten för att möjliggöra Friidrottsförbundets fortlevnad. Förslaget innebär att samtliga fordringsägare avskriver resterande del av respektive fordringar på Friidrottsförbundet. Detta samtidigt som förbundet själv tar ett betydande ansvar i denna ackordsuppörelse.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 11 300 000 kronor för att möjliggöra Friidrottsförbundets fortsatta verksamhet. Det bör ankomma på regeringen att närmare bestämma villkoren för detta bidrag. Anslagsökningen finansieras genom indragning av medel på det under trettonde huvudtiteln E 4. Utveckling av ideell verksamhet.

6.15 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

A. Plan-, bygg- och bostadsväsendet

A 3. Räntebidrag m.m.

Vissa tidpunkter för färdigställande m.m.

Regeringens förslag:

Ansökan om räntebidrag för ny- och ombyggnad av bostäder enligt 1992 års subventionssystem skall ha kommit in till länsstyrelsen senast den 31 juli 1997. Dessutom skall projektet i sin helhet vara färdigställt och ansökan om utbetalning av bidrag ha inkommit till länsstyrelsen senast den 31 oktober 1997. Inkommer ansökan om utbetalning därefter skall ärendet behandlas enligt 1993 års subventionssystem.

Motsvarande tidsfrister skall även gälla för det statliga investeringsbidraget för ny- och ombyggnad av bostäder som infördes den 1 januari 1991.

Därutöver införs en ny bestämmelse i 1993 års subventionssystem som innebär att ett projekt aldrig skall anses påbörjat tidigare än två år före dagen då ansökan om utbetalning av bidrag inkommer till länsstyrelsen.

Skälen för regeringens förslag: Statligt räntebidrag enligt förordningen (1991:1933) om statligt räntebidrag för ny- och ombyggnad av bostäder (1992 års subventionssystem) lämnas för projekt som har påbörjats under år 1992 samt i vissa fall för projekt som påbörjats under år 1993. I övrigt lämnas bidrag för projekt som är påbörjade efter utgången av år 1992 enligt förordningen (1992:986) om statlig bostadsbyggnadssubvention (1993 års subventionssystem).

Regeringen konstaterar - såvitt gäller 1992 års subventionssystem - att det nu har gått drygt fyra år sedan merparten av projekten påbörjats. Trots detta faktum finns ett antal ärenden registrerade hos länsstyrelserna där uppgift om projektets färdigställandetidpunkt fortfarande saknas vilket innebär att bidragstiden ännu inte har börjat löpa.

Regeringen bedömer att det är rimligt att anta att dessa projekt aldrig kommit att genomföras enligt den ursprungliga planen. Vidare ställer den nya budgetprocessen krav på förbättrade möjligheter att kontrollera statens utgifter. Det är därför nödvändigt att tillförlitliga beräkningar kan göras av utbetalningarna av statliga bidrag enligt olika stödsystem.

Mot bakgrund härav anser regeringen att det i 1992 års subventionssystem bör införas en bestämmelse som innebär att ansökan om bidrag måste ha inkommit till bidragsmyndigheten senast den 31 juli 1997 och att projektet i sin helhet måste vara färdigställt och ansökan om utbetalning av bidraget ha inkommit till bidragsmyndigheten före utgången av oktober månad 1997. Om ansökan om utbetalning inkommer senare än vid den nu föreslagna tidpunkten bör ärendet behandlas enligt 1993 års subventionssystem.

Räntesubventioner enligt 1993 års subventionssystem lämnas i form av ett årligt bidrag under viss tid till den som byggt eller byggt om bostäder för permanent bruk. Det årliga bidraget utgår med ett belopp som motsvarar en viss andel av ett för året beräknat räntebelopp. Bidragsandelen är differentierad både vad gäller upplåtelseformer och är då projektet påbörjas. Andelen är högst för projekt som påbörjats under år 1993.

Bidragets storlek är således i stor utsträckning beroende av den formella påbörjandetidpunkten. Detta innebär att två i övrigt identiska projekt som dessutom är färdigställda samtidigt kan ha olika bidragsandelar.

Regeringen förordar nu att det i 1993 års subventionssystem införas en regel som innebär att ett projekt aldrig skall anses påbörjat tidigare än två år före dagen då ansökan om utbetalning av bidrag inkommer till länsstyrelsen. Därmed kommer i större utsträckning projekt som har utförts under en viss tidsperiod att få samma bidragsandel. Dessutom förbättras möjligheten att beräkna belastningen på räntebidragsanslaget.

Statligt investeringsbidrag lämnades för ny- och ombyggnad av bostäder där momspliktigt arbete utförts under åren 1991-1992. I vissa fall utgår investeringsbidrag även för arbete som utförs efter den 1 januari 1993. Syftet var att kompensera bostadsbyggandet för ökade kostnader till följd av att de tidigare särskilda reduceringsreglerna för beräkning av mervärdesskatt för byggnads- och anläggningsarbeten slopades.

En genomgång av besluten om beviljade bidrag visar att det finns ett stort antal bidrag som ännu inte har betalats ut.

Mot bakgrund av det tidigare redovisade behovet för regeringen att i tid känna till anspråken på sina stödsystem förordar regeringen dels att det införs en sista dag för ansökan om investeringsbidrag, dels en sista dag för ansökan om utbetalning av bidraget. Regeringen föreslår att motsvarande tidsfrister införs som redovisats ovan beträffande ändringarna i 1992 års subventionssystem, dvs. att ansökan om bidrag skall ha kommit in senast den 31 juli 1997 och ansökan om utbetalning av bidrag skall ha kommit in senast den 31 oktober 1997.

Det bör ankomma på regeringen att närmare utforma de regeländringar som behövs med anledning av de nu redovisade förslagen.

Beräkning av räntesats i vissa fall

Regeringens förslag:

Räntestöd skall - för den del av bidragstiden som ligger före den första femårsperiodens början enligt både 1992 års och 1993 års subventionssystem - beräknas efter en räntesats för lån med rörlig ränta.

Skälen för regeringens förslag: Enligt både 1992 och 1993 års subventionssystem är huvudregeln att bidragstiden börjar löpa vid dagen för färdigställandet. Bidragstiden delas in i femårsperioder. För att få överensstämmelse mellan subventionsräntan och räntesatsen på upptagna lån kan bidragstagaren begära att starttidpunkten för den första femårsperioden för bindning av subventionsräntan skall senareläggas. Senareläggningen får endast ske till en dag som ligger inom ett år räknat från bidragstidens början.

För den del av bidragstiden som ligger före den första femårsperioden används för närvarande den subventionsränta som gäller på färdigställdedagen. Därefter används den subventionsränta som gäller vid ingången av varje ny femårsperiod. Räntebidraget för både ettårsperioden och efterföljande femårsperioder beräknas efter en subventionsränta som fastställs med utgångspunkt från de räntesatser som tillämpas på den allmänna kreditmarknaden vid köp av bostadsobligationer med en återstående löptid av fem år.

Ett av syftena med den ovan beskrivna möjligheten som bidragstagaren har att senarelägga sin första femårsperiod var att öka möjligheten till samordning mellan subventionsräntan och räntesatsen på de lån han tagit upp för att finansiera projektet. Det är rimligt att anta att projektet, för den del av bidragstiden som ligger före den första femårsperiodens början, är finansierat med lån som löper med rörlig ränta. Vid ett sådant antagande är det inte logiskt att subventionen beräknas utifrån en räntesats för lån med fast ränta. Regeringen föreslår därför att beräkningen av räntebidraget ändras för den del av bidragstiden som ligger före bidragstagarens besked om bindning av sin första femårsperiod. För denna del av bidragstiden bör räntebidraget beräknas efter en räntesats för lån med rörlig ränta.

Det bör ankomma på regeringen att närmare besluta om de regeländringar som behövs.

Räntebidrag efter exekutiv försäljning

Regeringens förslag:

Räntebidrag enligt 1992 års subventionssystem skall inte lämnas för hus som har sålts exekutivt, om försäljningen medför att statlig kreditgaranti tas i anspråk för att täcka kreditgivarens förluster på lån som har lämnats med fastigheten eller tomträtten som säkerhet. Är den ersatta förlusten mindre än nuvärdet av återstående räntebidrag, jämkas räntebidraget i motsvarande mån.

Skälen för regeringens förslag: Enligt gällande regler lämnas räntebidrag – med vissa undantag – inte för den tid ett hus ingår i ett konkursbo. Motivet är att bidrag som utbetalas till konkursboet främst skulle gynna konkursborgenärer med oprioriterade fordringar.

I fråga om hus med räntebidrag enligt de regler som gällde fram till utgången av år 1991 – dvs. hus med statliga eller statligt reglerade bostadslån – gäller vidare att räntebidrag inte heller lämnas för tid efter konkursen, om huset sålts till ett pris som lett till förluster på det statligt reglerade lånet och det beräknade nuvärdet av framtida räntebidrag är mindre än förlusten. Är nuvärdet större reduceras i stället de framtida räntebidragen med hänsyn till förlusten. Dessa bestämmelser har införts trots att räntebidrag numera i övrigt lämnas oberoende av den faktiska belåningen (prop. 1993/94:76, bet. 1993/94:BoU6, rskr. 1993/94:115). Bestämmelserna finns i förordningen (1993:1587) om ändrade bestämmelser i fråga om sådana räntebidrag för bostäder som lämnas enligt vissa äldre förordningar. Reglerna gäller även vid exekutiv försäljning efter utmätning samt vid underhandsförsäljning utom konkurs.

Den dåvarande regeringens motiv för att, i fråga om hus med bostadslån och räntebidrag enligt äldre bestämmelser, dra in räntebidraget efter exekutiv

försäljning var att fortsatta räntebidrag annars riskerade att öka antalet konkurser och exekutiva försäljningar. Genom en konkurs kunde med den då gällande ordningen lånebelastningen på fastigheten i många fall minskas utan uppoffringar för vare sig låntagare eller bottenlånggivare.

Motsvarande regler om indragning av räntebidrag efter konkurs m.m. gäller inte för hus enligt 1992 eller 1993 års subventionssystem, dvs. för hus där de tidigare statligt reglerade bostadslånen har ersatts av lån med statlig kreditgaranti.

I fråga om hus med räntebidrag enligt 1992 års subventionssystem har kreditgarantier emellertid lämnats efter i princip samma grunder som de tidigare bostadslånen. Såväl räntebidragsunderlaget som omfattningen av kreditgarantin har bestämts främst av den faktiska produktionskostnaden för huset. Kreditgaranti har lämnats också i samma säkerhetslägen som tidigare gällt för bostadslån. Låntagarnas och långivarnas risktagande är således inte större i dessa fall än vad som gäller i fråga om hus med bostadslån.

De stora överensstämmelserna i dessa avseenden mellan hus som byggts med stöd av äldre regler och hus som byggts med stöd av 1992 års subventionssystem talar för att ekonomiskt likvärdiga villkor bör gälla också i fråga om räntestöd efter exekutiv försäljning. Räntebidraget bör sålunda dras in, om en exekutiv försäljning medför att den statliga kreditgarantin tas i anspråk för att täcka förluster på lånet. Med exekutiv försäljning avses såväl exekutiv auktion vid konkurs som offentlig auktion vid utsökning. Regeringen förordar att en sådan förändring genomförs med verkan för försäljningar som äger rum efter det att de nya bestämmelserna har trätt ikraft.

På samma sätt som gäller inom det äldre regelsystemet bör dock räntebidrag fortsättningsvis lämnas med reducerat belopp i vissa fall då förlusten begränsar sig till en del av det lån som kreditgarantin avser. Reglerna innebär i denna del att om det på visst sätt beräknade nuvärdet av räntebidragen överstiger det belopp som utbetalats från kreditgarantin, lämnas räntebidrag fortsättningsvis för den andel av bidragsunderlaget som svarar mot det överskjutande nuvärdets andel av hela nuvärdet av räntebidragen.

Några särskilda regler om indragning av räntebidrag efter underhandsförsäljning inom eller utom konkurs behövs inte. För att ersättning skall betalas ut genom kreditgarantin för förluster som uppkommit vid underhandsförsäljning krävs nämligen att Statens bostadskreditnämnd i förväg har godkänt köpeskillingen. Bostadskreditnämnden får därvid förutsättas bedöma köpeskillingens skälighet mot bakgrund också av de subventioner som fortsatt lämnas.

I fråga om hus som byggts med stöd av bostadsbyggnadssubvention och kreditgaranti enligt 1993 års subventionssystem bör nuvarande regler inte

ändras. Förutsättningarna är här väsentligt annorlunda. Omfattningen av statens stöd bestäms inte längre av de faktiska produktionskostnaderna, utan av ett starkt schabloniserat och därmed också begränsat bidrags- och garantiunderlag. De kreditrisker staten tar på sig bestäms i utgångsläget av vilka risker instituten själva är beredda att ta i det enskilda ärendet. Kreditgaranti lämnas sålunda bara för lån som ligger i direkt anslutning till lån utan tilläggs-säkerhet. En förutsättning för att ersättning skall betalas ut till kreditgivaren är vidare att denne kan visa att han, när krediten lämnades, hade grundad anledning att anta att låntagaren skulle kunna fullgöra sina förpliktelser. Brister i låntagarens kreditvärdighet kan inte längre botas genom tilläggs-säkerheter eller genom åtaganden från någon annan än låntagaren.

Kvalitetsskillnaderna i kreditriskprövningen av lån med kreditgarantier enligt tidigare och nuvarande system visas tydligt av att i stort sett alla förluster som uppkommit och bedöms komma att uppstå inom kreditgarantisystemet hänför sig till hus med räntebidrag och kreditgarantier enligt de regler som gällde före år 1993. Förslaget om indragning av räntebidrag efter exekutiv försäljning av hus med kreditgarantier enligt de äldre reglerna kan förväntas öka antalet fall där de ekonomiska problemen löses genom ackord i stället för genom konkurs. En sådan utveckling bör eftersträvas.

A 10. Bostadsbidrag

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 5 910 000 000 kronor.

Mot bakgrund av att de totala kostnaderna för bostadsbidragen under 1990-talets första hälft stigit kraftigt har riksdagen beslutat (prop. 1995/96:186, bet. 1995/96:BoU11, rskr. 1995/96:229) om vissa förändringar av reglerna för bostadsbidrag fr.o.m. år 1997. Dessa förändringar har beräknats ge upphov till betydande kostnadsminskningar, samtidigt som kostnadskontrollen förstärks. I samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1997 anförde bostadsutskottet (bet. 1996/97:BoU1) att så pass genomgripande förändringar av bostadsbidragsreglerna innebär att enskilda hushåll kan komma att få inte oväsentliga förändringar av bidraget. En förutsättning för att detta skall kunna accepteras är därför enligt utskottets mening att ändringarna inte ensidigt faller på vissa grupper eller typer av hushåll. Bostadsbidragen måste även fortsättningsvis ha en fördelningspolitiskt acceptabel profil. En utvärdering, på grundval av inkomna bidragsansökningar, bör därför enligt utskottet genomföras skyndsamt, så att de regeländringar m.m. som kan föranledas härav kan tillämpas redan under bidragsåret 1997. Vad utskottet anför gav riksdagen regeringen tillkänna.

En inom Socialdepartementet tillsatt arbetsgrupp presenterade i februari 1997 en preliminär fördel-

ningsanalys av de nya reglerna. Analysen omfattar ca 285 000 hushåll med bostadsbidrag, såväl barnfamiljer som ungdomar mellan 18 och 29 år. Enligt bostadsutskottets uppfattning visar den preliminära analysen att de nya bidragsreglerna för vissa hushåll fått konsekvenser som är av den omfattningen att effekterna av dem bör mildras. Riksdagen har därför anmodat regeringen (bet. 1996/97:BoU14, rskr. 1996/97:167) att i 1997 års vårproposition lämna förslag om en förändring av reglerna för bostadsbidrag i avsikt att mildra effekterna av dem för de hushåll som drabbats hårdast. Regeringen återkommer nu i frågan.

Mildrad effekt av genomförda regeländringar

I den preliminära fördelningsanalysen av 1997 års regler för bostadsbidrag har konstaterats kraftiga sänkningar av bidragets storlek för vissa hushåll. Cirka 3,5 procent av bidragstagarna har fått vidkännas bidragsminskningar som överstiger 1 000 kronor per månad.

De mest omfattande förändringarna har genomförts för bidragstagare som bor i egnahem. Begränsningen av bidragsgrundande bostadsyta kan för dem innebära betydande minskningar av bidragets storlek. Även det faktum att eventuella räntebidrag fr.o.m. årsskiftet 1996/97 räknas in i bidragsgrundande inkomst kan innebära att bidraget minskar kraftigt för berörda hushåll.

För att mildra effekten av de nya bestämmelserna för de hushåll vars bostadsbidrag påverkats på ett ogynnsamt sätt föreslås dels att en lägsta nivå införs under vilken boendekostnaden inte skall reduceras på grund av bostadsytans storlek, dels att räntebidrag exkluderas från bidragsgrundande inkomst.

Ytnorm med garantinivå

Regeringens förslag:

Bidragsgrundande bostadskostnad fastställs, efter korrigering för bostadsyta, till lägst viss garantinivå. För hushåll vars bostadskostnad före korrigering för bostadsyta är lägre än garantinivån, skall faktisk bostadskostnad gälla. Garantinivån fastställs enligt följande, för

hushåll med ett barn	3 000 kr/mån
hushåll med två barn	3 300 kr/mån
hushåll med tre barn	3 600 kr/mån
hushåll med fyra barn	3 900 kr/mån
hushåll med fem eller flera barn	4 200 kr/mån

Skälen för regeringens förslag: En av de förändringar i 1997 års regelsystem som i vissa fall gett upphov till större förändringar av bostadsbidraget är den begränsning av bidragsgrundande bostadsyta som införts. Förändringen, som totalt berör drygt 20 procent av bidragshushållen, syftar till

att motverka subventionering av stora bostadsytor.

I regeringens proposition om nya regler för bostadsbidrag (prop. 1995/96:186) föreslogs att för en familj med ett barn skulle gränsen för bidragsgrundande bostadsyta sättas vid 90 m². För varje ytterligare barn, upp t.o.m. fem barn, ökade gränsen därefter med 20 m². För boendekostnader som kan hänföras till bostadsytor därutöver föreslog regeringen att inget bostadsbidrag skulle lämnas.

Vid bostadsutskottets behandling av regeringens proposition skärptes de föreslagna gränserna med 10 m² per hushållskategori i syfte att finansiera bostadsbidrag till ungdomar mellan 18 och 29 år som ej studerar. Det innebär att besparingen för bidragstagare som bor i stora bostäder blev mer omfattande än vad regeringen föreslog och konsekvenserna för hushållen i form av minskat bostadsbidrag därmed större än vad som avsetts.

I den preliminära analys av 1997 års regler som redovisats för bostadsutskottet i februari 1997 konstateras att bestämmelserna om bidragsgrundande bostadsyta främst påverkar bostadsbidraget för dem som bor utanför Stockholm-, Göteborg- och Malmöregionerna och i första hand för egnahemsägare. Drygt 50 procent av dessa hushåll får till följd av bestämmelsen ett minskat bostadsbidrag. För bostadsrättsinnehavare är motsvarande andel drygt 20 procent och för boende i hyreslägenheter knappt 15 procent. Analysen pekar också på att en mindre grupp hushåll, som utgörs av ensamstående med barn, med mycket låga inkomster och stora bostäder fatt större försämringar.

För att något mildra effekterna av de nya bestämmelserna för dessa hushåll föreslår regeringen att bidragsgrundande bostadskostnad, efter korrigering för bostadsyta, fastställs till lägst viss garantinivå. Det innebär att boendekostnader under denna nivå inte reduceras på grund av bostadsytans storlek. För hushåll vars bostadskostnad före korrigering för bostadsyta är lägre än garantinivån, bör därför faktisk kostnad gälla.

Garantinivån bör bestämmas så att den kan antas motsvara kostnaden för en tänkt grundstandard, dvs. samma nivå som i dagens system valts för övergången från 75 till 50 procents oducerad ersättning för bostadskostnaden. För hushåll med ett barn innebär det att garantinivån bör fastställas till 3 000 kronor per månad, för hushåll med två barn till 3 300 kronor per månad och för hushåll med tre barn till 3 600 kronor per månad. För familjer med fler än tre barn finns i dagens system inte någon ytterligare differentiering av nämnda nivå avseende skilda ersättningsandelar för bostadskostnaden. Regeringen anser dock, för att öka träffsäkerheten i systemet, att en särskild garantinivå bör bestämmas även för dessa hushåll. Sålunda bör för familjer med fyra barn garantinivån fastställas till 3 900 kronor per månad

och för familjer med fem eller flera barn till 4 200 kronor per månad.

Räntebidrag exkluderas från bidragsgrundande inkomst

Regeringens förslag: Statligt räntebidrag för den bostad för vilken bostadsbidrag sökes, skall inte inräknas i den bidragsgrundande inkomsten.

Skälen för regeringens förslag: Statligt räntebidrag för bostadsändamål ingår enligt 3 § 1 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt i inkomst av kapital. På grund härav och enligt gällande inkomstberäkningsbestämmelser för bostadsbidrag, som med få undantag följer beskattningens regler, inräknas räntebidragen automatiskt i den bidragsgrundande inkomsten. Samtidigt har sedan länge gällt att räntebidraget beaktas då bidragsgrundande bostadskostnad fastställs.

Bidragsgrundande bostadskostnad för egnahemsägare utgörs, enligt Riksförsäkringsverkets föreskrifter, av summan mellan real nettokapitalkostnad, fastighetsskatt samt uppvärmningskostnader och övriga driftskostnader enligt schablon. Då nettokapitalkostnaden fastställs dras först de eventuella räntebidrag bort som egnahemsägaren uppbär. Det innebär att den del av den totala kapitalkostnaden som räntebidragen utgör inte beaktas då bostadsbidraget fastställs.

Regeringen anser att eventuell förekomst av räntebidrag bör beaktas vid beräkning av bidragsgrundande bostadskostnad på samma sätt som hittills. Ett undantag bör dock göras på inkomstsidan så att räntebidrag inte samtidigt kommer att ingå i den bidragsgrundande inkomsten.

Ikraftträdande och kostnader

Ändrade bestämmelser om ytnorm med garantinivå kan, eftersom de berör beräkning av bidragsgrundande bostadskostnad, genomföras under löpande bidragsår och förslås träda i kraft den 1 november 1997. Åtgärden har kostnadsberäknats till ca 155 miljoner kronor per helt år.

Att förändra regler under kalenderår (beskattningsår) om inkomstprövning av bostadsbidrag är svårt att göra p.g.a. gällande inkomstprövningssystem med jämkning och ajourföring av den historik som skall användas vid avstämning av preliminära bostadsbidrag och slutligt beslut. Sådana regeländringar bör ske vid ett årsskifte. Regeringens förslag att exkludera räntebidrag från bidragsgrundande inkomst föreslås därför träda i kraft den 1 januari 1998. Denna åtgärd kostnadsberäknas till ca 20 miljoner kronor per helt år.

Sammantaget innebär regeringens förslag ett ökat anslagsbehov under innevarande budgetår för anslaget A 10. Bostadsbidrag med 25 000 000 kronor.

Kostnaderna bör enligt regeringens mening inte finansieras inom anslaget, utan finansiering bör ske genom en omfördelning från räntebidragen till bostadsbidragen. Merutgifterna finansieras huvudsakligen genom en effektivisering av utbetalningsrutinerna inom räntebidragssystemet. Därigenom undviks att räntebidrag betalas ut med för stora belopp i samband med att räntevillkoren konverteras, varigenom ränte- och kapitalförluster motverkas och kostnader för återkrav undviks. En sådan ordning ligger i linje med vad bostadsutskottet anfört i bet. 1996/97:BoU14.

Hushållseffekter

De sammantagna effekterna av regeringens förslag redovisas i bilaga till avsnitt 6. Där framgår av diagram 1 genomsnittliga bidragsökningar, relativt gällande regelsystem, för hushåll vars bostadsbidrag minskat med mer än 500 kronor per månad genom de bestämmelser om bostadsbidrag som trädde i kraft den 1 januari 1997. De grupperingar som använts överensstämmer med dem som tagits fram i den preliminära fördelningsanalysen av 1997 års regler, dvs. decilgrupper, familjetyp, H-region (boenderegion) och boendeform. Såväl absolut förändring (kronor per månad) som relativ förändring (procent) av bostadsbidraget redovisas.

Av diagrammet framgår att det i första hand är boende utanför Stockholm-, Göteborg- och Malmöregionerna som påverkas positivt av regeringens förslag. Bostadsbidrag till hushåll som bor i Södra mellanbygden, Norra tätbygden och Norra glesbygden höjs i genomsnitt med mer än 20 procent per månad. För boende i eget hem ökar bidragen i genomsnitt med drygt 20 procent per månad och för dem som bor i sk. Övriga boendeformer, bl.a. lantbruksfastigheter och två- och flerfamiljshus, med drygt 40 procent per månad. Bland barnfamiljerna får ensamstående hushåll de största genomsnittliga ökningarna (ensamstående med ett barn drygt 30 procent). Av decilgruppstablan framgår att bostadsbidrag till hushåll med mycket låga inkomster i förhållande till försörjningsbördan samt hushåll som tillhör decilgrupp åtta eller nio ökar mest.

Av den preliminära fördelningsanalysen som redovisats för bostadsutskottet i februari 1997 framgår att det i första hand är hushåll med ensamstående familjeförsörjare vars bostadsbidrag påverkats minst av de nya regler som trädde i kraft den 1 januari 1997. En majoritet av dessa hushåll bor i Stockholm-, Göteborg- och Malmöregionerna samt i större städer. Bland boendeformerna är hyreslägenheter särskilt framträdande. Dessutom konstateras att hushåll med mycket låg inkomst påverkas i mindre utsträckning än bostadsbidragstagare i övriga inkomstlägen.

6.16 Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

A 1. Regionalpolitiska åtgärder

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 1 453 517 000 kronor.

Beslutsgrupper inom EG:s strukturfondsprogram

Inom EG:s olika strukturfondsprogram finns beslutsgrupper som är självständiga myndigheter men som inte har egna personella resurser. Berörda länsstyrelser ansvarar för sekretariatsfunktionen åt beslutsgrupperna. Under förra budgetåret tillfördes länsstyrelserna permanent 10 miljoner kronor för främst beslutsgruppssekretariaten inom ramen för anslaget C 1. Länsstyrelserna m.m. inom utgiftsområde 18. Flera länsstyrelser har påtalat behovet av ytterligare resursförstärkning för sekretariaten. Detta behov styrks också av preliminära resultat av de externa utvärderingar som på övervakningskommittéernas uppdrag genomförs av de pågående programmen.

Riksrevisionsverket (RRV) har på uppdrag av regeringen granskat samordningen av administrationen av strukturfonderna. I de rapporter som överlämnades till regeringen den 20 december 1996 och den 29 januari 1997 föreslår RRV bl.a. att beslutsgrupperna skall försäkra sig om en ändamålsenlig kompetens för handläggning av ärenden. Vidare bedömer RRV att resurserna vid sekretariaten är för knappa för de uppgifter som de förelägs.

Regeringen har beslutat att några länsstyrelser skall ta över de fondförvaltande centrala verkens uppgifter vad gäller vissa Interreg-IIA-program.

Riksdagen har godkänt att medel från anslaget Regionalpolitiska åtgärder även skall kunna användas för vissa utgifter för beslutsgrupper knutna till strukturfondsprogram (prop. 1995/96:201, 1995/96:AU7, rskr. 1995/96:275). Med hänsyn till att det behövs en snabb och säker administration för att Sverige skall kunna tillgodogöra sig återflödet från strukturfonderna för innevarande programperiod till och med år 1999 föreslår regeringen att medel från detta anslag skall kunna användas även för sekretariatsuppgifter till beslutsgrupperna. Detta får dock inte innebära att länsstyrelserna därigenom minskar hittills avsatta resurser för ändamålet. Närmare föreskrifter för medlens användning beslutas av regeringen.

Finansiering av vissa förvaltningskostnader inom NUTEK:s program Regional utjämning och utveckling

Under tidigare budgetår har medel för att täcka vissa av Närings- och teknikutvecklingsverkets (NUTEK) kostnader för administration av bl.a. EG:s struktur-fondprogram anvisats över olika regionalpolitiska anslag. Nu aktuella beräkningar visar att de medel som i samband med riksdagens beslut om 1997 års budgetproposition fördes över till anslaget A 1. Närings- och teknikutvecklingsverket: Förvaltningskostnader är otillräckliga för att NUTEK skall kunna genomföra ålagda uppgifter inom ramen för programmet Regional utjämning och utveckling. Ytterligare 9 000 000 kronor bör tillföras detta program. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att 6 500 000 kronor överförs till anslaget A 1. Närings- och teknikutvecklingsverket: Förvaltningskostnader under utgiftsområde 24. Resterande belopp på 2 500 000 kronor förutsätts omfördelas inom ramen för nuvarande förvaltningsanslag.

A 5. Sysselsättningsbidrag

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 200 000 000 kronor.

Sysselsättningsbidrag kan lämnas till företag i vissa branscher i stödområde 1 och 2 som varaktigt ökar sin sysselsättning. Anslaget disponeras av NUTEK som får bemyndiga länsstyrelse att använda medel för de för anslaget avsedda ändamålen.

I skrivelser den 28 februari och 6 mars 1997 har NUTEK anmält att anslaget bedöms överskridas med 35 miljoner kronor under budgetåret 1997. Orsaken till överskridandet är den förbättrade ekonomiska konjunkturen.

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns vidare uppfört ett ramanslag Regionalpolitiska åtgärder. Regeringen föreslår att anslaget Sysselsättningsbidrag ökas med 35 000 000 kronor och att detta finansieras genom att anslaget Regionalpolitiska åtgärder minskas med samma belopp.

A 6. Transportbidrag

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 303 000 000 kronor.

Riksdagen har av besparingsskäl beslutat att minska bidragsnivåerna i de olika transportbidragsområdena med fem procentenheter fr.o.m. den 1 januari 1997 (prop. 1996/97:1 Utgiftsområde 19, bet 1996/97:AU2, rskr. 1996/97:106).

NUTEK är central förvaltningsmyndighet för verksamheten med transportbidrag. I en skrivelse den 21 februari 1997 har NUTEK redovisat sin bedömning att anslaget kommer att överskridas med ca

81 miljoner kronor budgetåret 1997. Anledningen är dels en volymökning, dels att den av statsmakterna beslutade besparingen får effekt först under andra halvåret 1997, samt kvarstående ansökningar som avser budgetåret 1995/96.

I detta sammanhang bör också nämnas att regeringen nyligen tillsatt en särskild utredare för att kartlägga och analysera förutsättningarna för och effekterna av en utvidgning av transportbidraget. Detta skall enligt direktiven i första hand ske inom ramen för nuvarande anslagsnivå, i andra hand inom ramen för utgiftsområde 19. Regeringen kommer att ta ställning till utredningens förslag senare i år.

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns också uppfört ett ramanslag Regionalpolitiska åtgärder. Regeringen föreslår att anslaget Transportbidrag ökas med 81 000 000 kronor och att detta finansieras genom att anslaget Regionalpolitiska åtgärder minskas med samma belopp.

Sammantaget föreslås under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling en minskning av anslaget Regionalpolitiska åtgärder med 122 500 000 kronor.

6.17 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

A. Miljövård

A 1. Statens naturvårdsverk

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 355 827 000 kronor.

Det nya ersättningssystemet för rovdjursrivna re-nar bygger på principen att ersättning utgår för förekomst och förnyring av rovdjur inom renskötselområdena. Det förutsätter återkommande inventeringar för att fastställa sådan förekomst. När systemet inrättades anvisades inga särskilda medel för sådana inventeringar. Enligt riksdagens önskemål kommer regeringen att inom kort tillsätta en särskild utredning för att utarbeta förslag till en sammanhållen rovdjurspolitik. Frågan om finansiering av inventeringar inom ramen för ersättningssystemet kommer då att utredas.

För innevarande budgetår beräknas inventeringarna kosta ca 5 000 000 kronor. Dessa kostnader föreslås finansieras till hälften genom omprioriteringar inom Statens naturvårdsverks ramanslag. Resterande 2 500 000 kronor föreslås tillföras verkets ramanslag. Finansiering sker genom att från EU retroaktivt medfinansierade medel för startstöd till yngre jordbrukare inom utgiftsområde 23 avseende budgetåret 1995/96 utnyttjas (se avsnitt 6.20 avseende anslaget B 1. Statens jordbruksverk, fjärranalyser).

Regeringen föreslår därför att ytterligare 2 500 000 kronor anvisas under anslaget A 1. Statens naturvårdsverk för kostnader för inventeringarna.

A 4. Investeringar inom miljöområdet

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 217 992 000 kronor.

Sverige kan med stöd av LIFE-förordningen (Rådets förordning (EEG) nr 1973/92 om inrättande av ett finansiellt instrument för miljön - LIFE) få bidrag med 50 procent för naturvårdsprojekt som skall ingå i EU:s ekologiska nätverk Natura 2 000. Bidrag kan beviljas av EG-kommissionen efter ansökan från myndigheter, organisationer eller enskilda. Fördelningen av bidrag sker en gång per år. För Sveriges del bedömer Naturvårdsverket vilka ansökta projekt som är de för naturvärden mest angelägna. Därefter lämnas prioriteringsförslag till kommissionen. Kommissionen är inte bunden att följa Naturvårdsverkets prioriteringar. Det finns inte heller bestämmelser om hur LIFE-medel skall fördelas mellan medlemsländerna.

Regeringen har för budgetåret 1997 antagit att kommissionen vid fördelning av bidrag från LIFE-Nature 1996 skulle fatta beslut om att bevilja Naturvårdsverket bidrag på i storleksordningen 25 miljoner kronor. Utbetalningen av LIFE-bidragen delas dock normalt upp på flera år eftersom de sker i den takt projekten fortskrider. Motsvarande belopp förs upp under inkomsttitel 6911 Övriga bidrag från EG.

Kommissionen beslutade den 19 november 1996 att för LIFE-Nature 1996 bevilja Sverige sammanlagt 4 933 866 ECU. I denna summa ingår dock även bidrag som har beviljats till andra svenska sökande än Naturvårdsverket. Endast 3 367 072 ecu kommer att utbetalas till Naturvårdsverket. Detta motsvarar ungefär 28 600 000 kronor, dvs. en ökning med 3 600 000 kronor. På den svenska statsbudgeten tas anslag upp motsvarande det belopp som Naturvårdsverket erhåller från EG-budgeten. Inkomsterna som tas upp på inkomsttitel ökar med samma belopp.

Investeringsbidrag för omställning i ekologiskt hållbar riktning

Riksdagen beslutade i juli 1996 om ett femårigt program för investeringsbidrag för omställning till hållbar utveckling (prop.1995/96:222, bet. 1995/96:FiU15, rskr. 1995/96:307). Det femåriga programmet för investeringsbidrag syftar till att driva på den tekniska utvecklingen samt att skapa sysselsättning främst genom kretsloppsanpassning

av byggnader och teknisk infrastruktur. Programmet skall omfatta åtgärder med sysselsättningskapande, teknikutvecklande och miljöförbättrande effekt bl.a. inom avfallsområdet, VA-området samt inom byggsektorn. Även inom vissa andra områden kan åtgärder som syftar till en ekologiskt hållbar utveckling komma att ges stöd inom ramen för programmet. Åtgärderna skall inriktas på projekt som är av pilotkaraktär och som annars inte skulle komma till stånd. Förordningen (1996:1378) om statligt investeringsbidrag för en ekologiskt hållbar utveckling har EU-notifierats.

Regeringens förordning i frågan har utgångspunkt i de stödbestämmelser inom EU som stadgar att för bidrag till näringslivet i miljöfrågor får ges högst 30 procent av investeringskostnaden. Med hänvisning till bl.a. vad regeringen anför under avsnitt 6.20 avseende radon i dricksvatten, bör regeringen ha möjlighet att besluta om en högre bidragsprocent för vissa särskilda typer av stödbeslag med beaktande av EU:s regler.

6.18 Utgiftsområde 21 Energi

Allmänt

Regeringen har i prop. 1996/97:84 Ett uthålligt energisystem föreslagit riktlinjer för energipolitiken. Ett nytt energipolitiskt program inrättas för omställningen av energisystemet. Programmet omfattar åtgärder som syftar till att på ett kostnadseffektivt sätt minska användningen av el för uppvärmning, utnyttja det befintliga energisystemet effektivare och öka tillförseln av el och värme från förnybara energikällor.

Bortfallet av elproduktion från Barsebäcksverket skall kompenseras. Därför skall under en femårsperiod investeringbidrag lämnas till utbyggnad av el- och värmeproduktion samt till effektivisering och minskad elanvändning i bostadsektorn.

Det energipolitiska programmet huvudinriktning är en kraftfull långsiktig satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik. Målet är att under de närmaste 10 - 15 åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering. Myndighetsfunktionen inom energiområdet skall tydliggöras och förstärkas. En ny energimyndighet skall inrättas den 1 januari 1998.

Av regeringens förslag i den energipolitiska propositionen följer att medel för energipolitiska åtgärder behöver anvisas på tilläggsbudget för budgetåret 1997. Tre anslag bör inrättas för ändamålet förutsatt

att riksdagen godkänner de i den energipolitiska propositionen föreslagna riktlinjerna.

Ramen för utgiftsområde 21 Energi uppgår för budgetåret 1997 till 474,2 miljoner kronor. Enligt prop. 1995/96:150 kan ramen komma att påverkas av beslut med anledning av den energipolitiska propositionen. De här föreslagna anslagen på tilläggsbudget uppgår sammanlagt till 114 miljoner kronor. Detta innebär att ramen för utgiftsområde 21 bör ökas med 114 miljoner kronor till 588,2 miljoner kronor. Finansieringen sker genom indragning av reservationer på äldre anslag under den tolfte huvudtiteln, genom engångsvisa indragningar av anslagsmedel för vissa anslag under utgiftsområde 21 Energi samt neddragningar av medel från Energiteknikfonden.

Utförningen av de bidrag som regeringen föreslår i det följande bedöms överensstämma med EG:s statsstödsregler.

- A. Omställning och utveckling av energisystemet

A 5. Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i statsbudgeten för innevarande budgetår.

Regeringen har i prop. 1996/97:84 Ett uthålligt energisystem föreslagit riktlinjer för ett fortsatt bidrag till investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraftverk och småskalig vattenkraft.

Ett bidrag bör lämnas med 3 000 kr per installerad kW elproduktionskapacitet för investeringar i kraftvärmeproduktion baserad på biobränslen. Bidraget bör dock uppgå till högst 25 procent av investeringen. Medel bör anvisas med 450 miljoner kronor under en femårsperiod räknat från den 1 juli 1997. För budgetåret 1997 bör 45 miljoner kronor anvisas.

Ett bidrag bör lämnas med 15 procent av investeringen i vindkraftverk med en eleffekt på minst 200 kW. Medel bör anvisas med 300 miljoner kronor under en femårsperiod räknat från den 1 juli 1997. För budgetåret 1997 bör 30 miljoner kronor anvisas. Ett bidrag bör lämnas med 15 procent av investeringen i miljövänliga, småskaliga vattenkraftverk. Medel bör anvisas med 150 miljoner kronor under en femårsperiod räknat från den 1 juli 1997. För budgetåret 1997 bör 5 miljoner kronor anvisas.

För budgetåret 1997 bör 80 000 000 kronor anvisas på ett nytt ramanslag benämnt A 5. Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor på tilläggsbudget för bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor.

A 6. Provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning, m.m.

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i statsbudgeten för innevarande budgetår.

Regeringen har i prop. 1996/97:84 Ett uthålligt energisystem föreslagit att särskilda medel bör anvisas för kunskapsförmedling, provning, märkning och certifiering av energikrävande produkter och system. Under anslaget anvisas 40 miljoner kronor under en femårsperiod räknat från den 1 juli 1997.

För budgetåret 1997 bör 4 000 000 kronor anvisas på ett nytt ramanslag benämnt A 6. Provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning, m.m. på tilläggsbudget för kunskapsförmedling, provning, märkning och certifiering av energikrävande produkter och system.

A 7. Kostnader för bildandet av en ny energimyndighet

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i statsbudgeten för innevarande budgetår.

Regeringen har i prop. 1996/97:84 Ett uthålligt energisystem föreslagit att en ny central energimyndighet skall inrättas.

Inrättandet av den nya myndigheten kommer att vara förenad med vissa kostnader, främst beroende på utökade ansvarsområden föranledda av 1997 års energipolitiska överenskommelse. Vidare kommer kostnader att uppkomma för bl.a. lokaler och personal.

För budgetåret 1997 bör 30 000 000 kronor anvisas på ett nytt ramanslag benämnt A 7. Kostnader för bildandet av en ny energimyndighet på tilläggsbudget för att täcka kostnader i samband med bildandet av den nya energimyndigheten.

6.19 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

- A. Infrastruktur

Gemenskapens finansiella stöd till Transeuropeiska nätverk (TEN)

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i statsbudgeten för innevarande budgetår.

Sveriges medlemskap i EU innebär bl.a. möjlighet för Sverige att ansöka om gemenskapens finansiella stöd för projekt av gemensamt intresse på området för transeuropeiska nät för infrastrukturerna inom transport och telekommunikationer. Finansiellt stöd ges bl.a. till följande svenska projekt; Öresundsförbindelsen, väg- och järnvägsprojekt inom den Nordiska Triangeln som är ett samlingsnamn på transportprojekt mellan de nordiska huvudstäderna samt

till vissa investeringar inom sjöfartens och luftfartens infrastruktur.

Gemenskapens stöd inbetalas på inkomstitel i statsbudgeten. I likhet med övriga utgifter och inkomster på statsbudgeten bör bidrag från EU brutto-redovisas vilket innebär att bidraget inbetalas till statsbudgetens inkomstsida och motsvaras av anslag på statsbudgetens utgiftssida. Regeringen föreslår därför att utgiftsramen för utgiftsområde 22 för budgetåret 1997 höjs med ett belopp motsvarande det förväntade finansiella stödet under 1997, vilket beräknas till ca 200 miljoner kronor. För budgetåret 1997 bör 200 000 000 kronor anvisas på ett nytt ramanslag benämnt Gemenskapens finansiella stöd för Transeuropeiska nätverk. Utgifterna för stöd till de projekt som erhållit finansiellt stöd får inte överstiga vad som inbetalats av Gemenskapen på inkomstitel i statsbudgeten.

Förskottering av medel till infrastrukturinvesteringar

Sedan ett antal år tillbaka har möjlighet funnits att finansiera vissa infrastrukturinvesteringar på andra sätt än genom anslagsmedel. Till exempel kan intressenter såsom kommuner och företag förskottera medel till väginvesteringsobjekt som inte inom rimlig tid kan byggas med traditionell finansiering via anslag på statsbudgeten.

Under 1988 beslutade riksdagen (prop. 1987/88:50 bil. 1, bet. 1987/88:TU20, rskr. 1987/88:297) om bemyndigande för regeringen att medge Vägverket att tidigarelägga byggande av vägar eller broar med lån (förskottering) från kommuner eller företag. I samband därmed angavs att sådan förskottering endast borde vara aktuell i sådana fall när den som förskotter har så stor nytta av vägobjektets tillkomst att någon förräntning på insatt kapital normalt inte erfordras. Åtagandena borde därför i varje särskilt fall godkännas av regeringen.

Under våren 1990 beslutade riksdagen (prop. 1990/91:100 bil. 8, bet. 1990/91:TU26, rskr. 1990/91:326) att regeringen får bemyndiga Vägverket att inom en ram av 20 000 000 kronor besluta om förskotteringar av väginvesteringar. Därvid gäller att förskotteringar som innebär att Vägverkets åtagande överstiger detta belopp, sträcker sig över mer än en planperiod (dvs. objektet återfinns i vägplanen efter kommande revideringstillfälle) eller innehåller index- och/eller räntevillkor och dylikt även fortsättningsvis bör underställas regeringens prövning.

Förskotteringsförfarandet har möjliggjort för kommuner och andra att få till stånd en tidigareläggning av för dem särskilt angelägna vägprojekt. Mängden ärenden visar att det finns ett behov av denna möjlighet. Även andra typer av investeringar i

statlig infrastruktur är i behov av att kunna finansieras på annat sätt än genom anslagsmedel. Därför bör möjlighet till finansiering med förskottering utvidgas till att även omfatta investeringar i statens spåranslagningar.

A 3. Byggande av vägar

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 4 314 313 000 kronor.

Inom Vägverkets ansvarsområde finns ett antal vägobjekt som är mycket angelägna ur trafiksäkerhets och sysselsättningsynpunkt och som är färdiga för byggstart redan under år 1997. Dessa vägprojekt är E18/20 Örebro-Arboga (1 142 miljoner kronor), E4 Stora Åby-Väderstad (470 miljoner kronor), E22 Söderåkra-Hossmo (505 miljoner kronor) samt E4 trafikplats Hallunda (52 miljoner kronor). Enligt budgetlagen gäller som grundprincip att statens infrastrukturinvesteringar skall finansieras med anslag och ej lånefinansieras. Enligt budgetlagen 24§ kan dock riksdagen för en viss myndighet eller för viss anskaffning besluta att finansiering skall ske på annat sätt. Anslagna medel under de kommande åren är inte tillräckliga för att byggstart skall ske redan detta år. Vägverket bör därför få möjlighet att låna erforderliga medel i Riksgäldskontoret för att sedan återbetala lånen inklusive ränta med ordinarie anslag för byggande av vägar. Därmed kan byggproduktionen av vägprojekten göras rationell samtidigt som angelägna åtgärder för sysselsättning och tillväxt snabbt kommer till stånd. Vägverket bör därför medges att ta upp lån i Riksgäldskontoret för att tidigarelägga vägprojekt om 2 169 miljoner kronor samt att belasta anslaget Byggande av vägar med kostnader för räntor och amorteringar avseende dessa lån.

B. Sjö- och luftfart

Utredningsarbete m.m. med anledning av M/S Estonias förlisning

Den 28 september 1994 förliste den under estnisk flagg förda passagerarfärjan M/S Estonia sydväst om finska Utö. Regeringen gav samma dag Statens haverikommission (SHK) i uppdrag att biträda i utredningsarbetet med anledning av förlisningen.

Riksdagen beslutade att ett anslag på 3 940 000 kronor skulle anvisas till Utredningsarbete med anledning av M/S Estonias förlisning på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1995/96 (prop. 1995/96:105, bet. 1995/96:TU15, rskr. 1995/96:205). Utredningsarbetet beräknades då vara slutfört under våren 1996.

Då utredningen pågick under hela 1996 ökade riksdagen genom tilläggsbudget till statsbudgeten för

budgetåret 1995/96 (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:FIU11, rskr. 1996/97:48) det anvisade anslaget med 4 000 000 kronor. Av totalt anslagna 7 940 000 kronor under 1996 förbrukades 5 266 987 kronor. De återstående 2 748 780 kronor är dock inte tillgängliga under 1997.

Såvitt nu kan bedömas kommer utredningen att fortgå även under första halvåret 1997. De tidigare anvisade medlen är nu förbrukade och SHK:s kostnader för det fortsatta arbetet beräknas till 3 500 000 kronor.

De ökade kostnaderna för utredningsarbetet med anledning av M/S Estonias förlisning finansieras genom indragning av 3 500 000 kronor i reservationsmedel inom utgiftsområde 22.

Ersta sjukhus har med anledning av M/S Estonias förlisning ansökt om medel för anhörigarbete. Anhörigarbetet som avses i ansökningen omfattar bl.a. en vidare bearbetning av enkäter som skickats till de anhöriga. Regeringen anser att skäl föreligger att bidra i någon form lämnas till denna bearbetning med högst 1 000 000 kronor.

Kostnaderna med anledning av ansökan från Ersta sjukhus finansieras genom indragning av 1 000 000 kronor i anslagssparande inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

6.20 Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar

B. Jordbruk och trädgårdsnäring

B 1. Statens jordbruksverk

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 183 114 000 kronor.

Fjärranalys

EU har detaljerade regler för hur bidragsansökningarna för de olika stöden skall se ut och ställer hårda krav på att jordbrukarna lämnar korrekta uppgifter. EU ställer dessutom krav på att myndigheterna i medlemsstaterna skall kontrollera bidragsansökningarna. Genomförs inte kontrollerna på ett godtagbart sätt kan staten gå miste om ersättning för utbetalade bidrag och helt eller delvis drabbas av finansiella sanktioner. Ett sätt att kontrollera arealer för vilka bidrag söks är att utnyttja satellitbildstolkning, s.k. fjärranalys.

Vinsterna med att använda fjärranalys bedöms ligga i dess användning som urvalsinstrument för att därigenom kunna koncentrera den fysiska kontrollen till riskobjekt och i de beräknade rationaliseringsvinster som uppkommer genom stordriftsfördelar.

Metoden fungerar särskilt väl för att säkerställa att inte två brukare sökt stöd för samma skifte.

Verksamheten initierades av EG-kommissionen som ett led i att stärka kontrollen. Jordbruksverket har haft det övergripande ansvaret för arbetet.

I Sverige har kontroll med hjälp av fjärranalys bedrivits under budgetåret 1995/96. Resultaten av arbetet har varit positiva. Kostnaderna har till 50 procent finansierats av EU.

Regeringen föreslår att ett engångsbelopp på 4 500 000 kronor tillförs ramanslaget Statens jordbruksverk för att täcka de kostnader verket haft. EU beslutade i december 1996 att även det nationella startstöd till yngre jordbrukare som beviljades före EU-medlemskapet och som fortfarande löper skall erhålla medfinansiering från EG-budgeten. Därmed kommer drygt 20 miljoner kronor att tillföras inkomsttitel på statsbudgeten under innevarande år avseende de nationella startstöd som utbetalades budgetåret 1995/96. Detta tillskott till statskassan föreslås bl.a. finansiera kostnaderna för fjärranalys.

B 12. Kompletterande åtgärder inom jordbruket

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 1 085 000 kronor.

Informationsinsatser m.m.

Från anslaget utbetalas bl. a. den nationella delen av EG:s miljöersättningar inom jordbrukets miljöprogram. Miljöprogrammet genomförs fullt ut från år 1996. Programmet finansieras till 50 procent av EG:s jordbruksfond. Sverige tillämpar, i enlighet med EU:s tillämpningsförfordning, det integrerade kontrollsystemet (IAKS) för administration och kontroll inom programmet. Ansökningarna för programmets tio olika miljöåtgärder prövas för närvarande av länsstyrelserna. Besluten avser en femårsperiod. De miljöåtgärder som erbjuds lantbrukarna i programmet är mycket differentierade och målinriktade. Reglerna för miljöstöden är därför relativt detaljerade och har av många uppfattats som komplicerade.

Miljömål för jordbruket kvantifieras i miljöprogrammet. En god anslutning är därför viktig för att uppfylla målen. En hög anslutning till miljöprogrammet ökar också återflödet från EU-budgeten.

Kontrollen av 1996 års ansökningar har visat att lantbrukarnas kunskap om indelningen av ersättningsberättigad mark och om hur denna skall skötas behöver förbättras. Den mycket korta tid under vilken programmet genomfördes har troligen bidragit till att tillräckligt med information om programmet och dess villkor inte har nått ut till berörda lantbrukare. Bristande kunskap om programmets villkor kan leda till att brukare inte uppfyller kraven. Statens jordbruksverk tillsammans med länsstyrelserna kan med utökade medel för informationsinsatser

m.m. avseende miljöstöden vidta åtgärder för att förbättra situationen.

Regeringen föreslår att ett engångsbelopp på 10 000 000 kronor tillförs ramanslaget Kompletterande åtgärder inom jordbruket för att användas för att täcka kostnader uppkomna för informationsåtgärder m.m. Beloppet har ingen motsvarande EU-finansiering. Finansieringen sker genom att från EU retroaktivt medfinansierade medel för startstöd till yngre jordbrukare avseende budgetåret 1995/96 tas i anspråk (se finansiering av B1. Statens jordbruksverk, fjärranalys ovan).

Höjningen av anslaget D2. Ersättning för viltskador m.m. finansieras med 15 miljoner kronor från detta anslag vilket innebär att anslaget minskas med sammanlagt 5 000 000 kronor.

B 17. Jordbrukets blockdatabas

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i statsbudgeten för innevarande budgetår.

Digital blockdatabas

Det svenska medlemskapet i EU innebär ett åtagande att delta i den gemensamma jordbrukspolitik. Med hänsyn till att det finns en mängd olika stödformer till jordbruket som så långt möjligt lämpligen bör administreras och kontrolleras gemensamt har en enhetlig ram för handläggning av flera typer av stöd införts genom rådets förordning (EEG) nr 3508/92 av den 27 november 1992 om ett integrerat system för administration och kontroll av vissa stödssystem inom gemenskapen. Enligt den förordningen skall varje medlemsstat upprätta ett s.k. integrerat administrations- och kontrollsystem (IAKS). I det integrerade systemet ingår bl.a. särskilda krav på ett system för arealidentifikation som skall utgöra grunden vid handläggning av de arealbaserade stöden. Tillgången till ett sådant system är en förutsättning för att svenska jordbrukare skall kunna få gemenskapens stöd med finansiering från EU:s budget. Det nya systemet för identifiering av brukningsenheternas skiften (prop. 1996/97:48, bet. 1996/97:JoU7, rskr. 1996/97:157) innebär att s.k. block bildas, vilka tilldelas unika identiteter. Blockbildningen skall genomföras med hjälp av digital information som hämtas från den ekonomiska kartan. Med ledning av denna information skall särskilda digitala kartor tas fram. Kartunderlaget kommer att behöva uppdateras årligen. Det integrerade systemet skall vara genomfört vid utgången av år 1997.

Det fastighetsregister som Sverige av hävd använt för identifiering är inte tillräckligt detaljerat för det integrerade systemets behov. Att upprätta det digitala kartmaterialet kommer därför att innebära stora kostnader av engångskaraktär. Kostnaden har beräknats uppgå till ca 100 miljoner kronor. Till detta kommer driftskostnader som beräknas uppgå till drygt 17 miljoner kronor per år. Enligt riksdagens

beslut med anledning av prop. 1996/97:48 skall dessa kostnader finansieras med en kartavgift. Intäkten av denna avgift beräknas bli drygt 27 miljoner kronor per år.

Regeringen föreslår att ett ramanslag på 100 000 000 kronor förs upp på statsbudgeten för att användas för att täcka nödvändiga uppbyggnadskostnader. Finansieringen sker genom att intäkterna från kartavgiften successivt inlevereras till inkomsttitel på statsbudgeten. Investeringskostnaderna beräknas vara helt finansierade år 2019.

C. Fiske

C 2. Strukturstöd till fisket m.m.

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 30 890 000 kronor. Anslaget är framför allt avsett att finansiera stöd till åtgärder som medfinanseras av gemenskapen inom ramen för strukturplanen på fiskets område och gemenskapsinitiativet PESCA. Anslaget används även för äldre stödformer som inte omfattas av gemenskapens medfinansiering. Under budgetåret 1995/96 var anslaget uppfört som förslagsanslag.

Sveriges strukturplan på fiskets område fastställdes av EG-kommissionen först i november 1995 och villkoren för stöd fastställdes i övervakningskommittén i december 1995. Vissa beslutade investeringsstöd under budgetåret 1995/96 kommer inte att betalas ut förrän under budgetåret 1997. Dessa beslutade, men inte utbetalade stöd uppgår till 10,3 miljoner kronor. Medlen avseende dessa beslut kan, med hänsyn till den tidigare anslagsformen, inte föras över till år 1997. För att det ändamål, som riksdagen beslutat om skall kunna tillgodoses föreslår regeringen därför att anslaget höjs med 10 300 000 kronor. Det kommer inte betalas ut mer medel under programperioden än vad som tidigare angivits.

C 3. Från EG-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 80 000 000 kronor. Detta belopp motsvarar EG:s finansiering av strukturstöd till fisket m.m. redovisat under anslag C 2. Under budgetåret 1995/96 var anslaget uppfört som förslagsanslag.

Sveriges strukturplan på fiskets område fastställdes av EG-kommissionen, som nämnts i föregående avsnitt, först i november 1995 och villkoren för stöd fastställdes i övervakningskommittén i december 1995. Vissa beslutade investeringsstöd under budgetåret 1995/96 kommer inte att betalas ut förrän under år 1997. Dessa beslutade, men inte utbetalade stöd uppgår till 74 474 000 kronor. Medlen avseende dessa beslut kan, med hänsyn till den tidigare anslagsformen, inte föras över till budgetåret 1997. För

att det ändamål med anslaget som riksdagen beslutat om skall kunna uppfyllas föreslår regeringen därför att anslaget höjs med 74 474 000 kronor. Finansiering sker genom att staten erhåller motsvarande belopp från EU som inlevereras till inkomsttitel på statsbudgeten. Det kommer inte betalas ut mer medel under programperioden än vad som tidigare angivits.

D. Rennäring

D 2. Ersättning för viltskador m.m.

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 12 500 000 kronor.

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns under ramanslaget B 12. Kompletterande åtgärder inom jordbruket anvisat 15 miljoner kronor avseende den nationella delen för ett nytt delprogram inom ramen för jordbrukets miljöprogram för ersättning till rennärningen för bevarande av rovdjur inom renskötselområdet. Under ramanslaget B 13. Från EG-budgeten finansierade kompletterande åtgärder inom jordbruket har för samma ändamål beräknats 15 miljoner kronor motsvarande EG:s finansiering av detta program.

Avsikten med programmet är att skapa ett bevarandemål för rovdjuren inom renskötselområdet med långsiktigt livskraftiga populationer. Bevarandemålet medför för vissa rovdjursarter att populationen ökar. Detta kan komma att medföra större kostnader för renförluster och merarbete för rennärningen än vad som gällde tidigare. Programmet baseras på den av riksdagen beslutade principen om ersättning efter rovdjursförekomst. Programmet, som avsågs verka från år 1997, uppskattas omfatta totalt 30 miljoner kronor, varav hälften medfinansieras av EG.

Regeringens överläggningar med EG-kommissionen har ännu inte resulterat i ett godkännande av delprogrammet. Regeringen gör den bedömningen att ett godkännande inte kommer att kunna ske inom sådan tid att utbetalning till renägarna kan äga rum under år 1997. Ersättning för rovdjursrivna renar innevarande budgetår måste därför helt lämnas av nationella budgetmedel.

Medel för ersättning för rovdjursrivna renar bör anvisas över ramanslaget D 2. Ersättningar för viltskador m.m. Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 30 000 000 kronor. Anslagen B 12. Kompletterande åtgärder inom jordbruket och B 13. Från EG-budgeten finansierade kompletterande åtgärder inom jordbruket minskas med 15 000 000 kronor vardera. Finansiering sker genom indragning av anslagsmedel.

E. Djurskydd och djurhälsovård

E 5. Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 89 500 000 kronor.

EG-kommissionen har i beslut den 28 november 1996 efter särskild ansökan från Sverige godkänt det svenska bekämpningsprogrammet avseende sjukdomen Enzootisk bovin leukos (EBL). Enligt beslutet är Sverige berättigad bidrag från EU för utgifter för provtagning och ersättning till djurägare som slaktar djur till följd av EBL-smitta. Ersättning lämnas med 50 procent av sådana kostnader som både uppkommit och betalats under år 1997. Det högsta ersättningsbeloppet från EU uppgår till 2 385 000 ecu. Enligt Sveriges ansökan till EG-kommissionen kommer leukosprogrammets totala kostnad under år 1997 att bli ca 48 miljoner kronor, vilket innebär att något mer än 50 procent av programmet måste finansieras nationellt. En slutlig rapport om programmets tekniska genomförande och kostnader skall enligt beslutet lämnas av Sverige senast den 1 juni 1998.

Bidraget från EU lämnas i efterhand. Därför uppkommer ett behov av att temporärt finansiera även den del av programmet som avses att täckas av EU-bidraget.

Regeringen föreslår därför att, utöver den nationella andelen, 20 500 000 kronor (motsvarande 2 385 000 ecu) tillförs ifrågavarande anslag för budgetåret 1997. Finansiering sker genom att staten erhåller motsvarande belopp på inkomsttitel år 1998 när bidraget från EU erhålls och inlevereras till inkomsttitel på statsbudgeten.

E 6. Gränskontrollstationer

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i statsbudgeten för innevarande budgetår.

Mot bakgrund av Sveriges medlemskap i EU pågår för närvarande en anpassning av de svenska gränskontrollstationerna mot tredje land till EG:s bestämmelser. Vid stationerna skall levande djur och animaliska produkter som importerats till gemenskapen kontrolleras. Hur gränskontrollstationerna skall vara utformade och hur kontrollerna skall utföras är strikt reglerade i EG:s regelverk.

Enligt förordningen (1994:1717) om kontroll av livsmedel som importerats från tredje land ansvarar kommunerna för gränskontrollen vid import av livsmedel. Statens livsmedelsverk meddelar bl.a. föreskrifter om hur kontrollen skall genomföras. Vidare skall gränskontrollstationerna godkännas av Livsmedelsverket. Vad gäller införsel av levande djur och djurprodukter har Statens jordbruksverk det övergripande myndighetsansvaret enligt förordningen (1994:1830) om införsel av levande djur m.m.

Enligt rådets beslut 90/424/EEG av den 26 juni 1990 om utgifter inom veterinärområdet kan ett medlemsland under en övergångsperiod få finansiellt stöd för att införa den nya kontrollstrategi som följer av genomförandet av den inre marknaden för levande djur och animaliska produkter.

Sverige ansökte den 24 maj 1996 hos EG-kommissionen om bidrag för uppbyggande av svenska gränskontrollstationer mot tredje land. Ansökan byggde på de ansvariga kommunernas planerade åtgärder och beräknade kostnader för anpassning av gränskontrollstationerna. I kommissionens beslut 96/729/EG av den 29 november 1996 om förteckningen över program för att förbättra systemet med veterinärkontroller vid yttre gränser som berättigar till finansiellt gemenskapsstöd år 1997 anges att det svenska programmet skall vara berättigat till finansiellt gemenskapsstöd år 1997. I kommissionens beslut 97/31/EG av den 17 december 1996 om godkännande av det program för år 1997 som lagts fram av Sverige för förbättring av systemet för veterinärkontroller vid de yttre gränserna och om fastställande av gemenskapens ekonomiska bidragsnivå anges bl.a. att gemenskapens ekonomiska bidrag skall uppgå till 50 procent av Sveriges kostnader för att genomföra programmet, dock högst 1 450 000 ecu. De gränskontrollstationer som omfattas av beslutet är Stockholm, Arlanda, Karlskrona, Ystad, Helsingborg, Göteborg, Landvetter och Wallhamn.

För utbetalning av gemenskapens bidrag till berörda kommuner krävs att ett särskilt anslag anvisas på den svenska statsbudgeten. Regeringen föreslår mot bakgrund härav att ett reservationsanslag tas upp på statsbudgeten med 13 000 000 kronor.

Radon i dricksvatten

Regeringen anser att det är viktigt att fastställa gränsvärden för radon i dricksvatten på grund av den negativa hälsopåverkan som radon har. Statens strålskyddsinstitut har beräknat antalet cancerfall i den svenska befolkningen till följd av radon i dricksvatten till i medeltal 55 per år.

Radongränsvärde i dricksvatten är en fråga för Statens livsmedelsverk, men eftersom detta bedöms ha en väsentlig ekonomisk betydelse och kan medföra väsentligt ökade kostnader för bl.a. vissa kommuner, har frågan underställts regeringens prövning.

Regeringen anser att samma gränsvärde för vatten tjänligt med anmärkning på grund av radonhalten bör gälla vatten från såväl allmänna som enskilda täkter. Detta gränsvärde bör med avseende på radon vara 100 Bq/l vatten. Vid 1000 Bq/l skall vattnet bedömas som otjänligt.

När gränsvärden fastställs kommer innehavare av allmänna dricksvattenanläggningar, i huvudsak kommunala, och sådana vattenanläggningar som

står under tillsyn med stöd av särskilda beslut att bli skyldiga att se till att vattnets radonhalt inte överstiger 100 Bq/l när det når konsumenterna. Ägare av enskilda täkter som inte står under särskild tillsyn kan inte åläggas några åtgärder.

Radonhaltigt vatten ger hälsopåverkan när det dricks och när vattenångor andas in vid duschning eller annan hantering av vatten. Enligt Livsmedelsverket, som utrett radonsituationen när det gäller dricksvatten, måste allt vatten som används i en bostad behandlas i anslutning till fastighetens inkommande vattenledning. För detta krävs särskild utrustning, s.k. radonavskiljare.

De flesta tillverkare av radonavskiljare garanterar 85 - 90 procent reduktion av radonhalten eller att radonhalten inte överstiger 100 Bq/l i behandlat vatten. Kommunerna bör kompenseras för de kostnader för radonavskiljare i de kommunala vattenverken som föranleds av nya gränsvärden. Regeringen föreslår att bidrag ges även till enskilda vattentäkter som står under särskild tillsyn och till övriga enskilda täkter, dock inte till andra täkter än kommunala som betjänar fritidshus.

Bidrag föreslås lämnas kommuner motsvarande hela åtgärds-kostnaden vid radonhalt överstigande 100 Bq/l vatten och till övriga med 50 procent, dock högst 5 000 kronor vid radonhalt överstigande 100 Bq/l vatten för täkter under särskild tillsyn respektive 1000 Bq/l vatten för enskilda täkter. Föreslagna bidrag avser engångskostnader för införskaffande och installation.

Bidragsförslaget som avser allmänna och enskilda vattentäkter innebär ett anslagsbehov om ca 60 miljoner kronor.

Fråga om bidrag bör prövas av länsstyrelserna. Dessutom förutsätts Boverket, i likhet med vad som gäller om bidrag till åtgärder om radon i inomhusluften i egnahem, sköta utbetalning av bidraget och besluta i överklaganden.

Regeringen har för avsikt att besluta om en särskild förordning om bidrag till åtgärder mot radon i dricksvatten. Statens utgifter i anslutning till bidragsgivningen bör betalas från det under fjortonde huvudtiteln för budgetåret 1995/96 uppförda reservationsanslaget Investeringsbidrag för främjande av omställning i ekologiskt hållbar riktning. Beträffande villkoren för anslaget har regeringen under avsnitt 6.17 föreslagit sådana förändringar att stöd enligt ovan skall kunna utbetalas.

6.21 Utgiftsområde 24 Näringsliv

A. Näringspolitik

A 1. Närings- och teknikutvecklingsverket: Förvaltningskostnader

På statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 353 268 000 kronor. Under tidigare budgetår har medel för att täcka Närings- och teknikutvecklingsverkets (NUTEK) kostnader för viss administration av regionalpolitiska företagsstöd, EG:s struktur-fondsprogram och regional projektverksamhet använts över olika regionalpolitiska anslag. I samband med riksdagens beslut om 1997 års budgetproposition överfördes 22 900 000 kronor till utgiftsområde 24 Näringsliv anslaget Närings- och teknikutvecklingsverket: Förvaltningskostnader. Nu aktuella beräkningar visar att de medel som fördes över är otillräckliga för att NUTEK skall kunna genomföra de uppgifter som är ålagda verket inom ramen för programmet Regional utjämning och utveckling.

Mot denna bakgrund bör ytterligare 9 000 000 kronor tillföras NUTEK:s program regional utjämning och utveckling för förvaltningsändamål. Detta bör ske genom att 6 500 000 kronor överförs till utgiftsområde 24 Näringsliv, anslaget A1. Närings- och teknikutvecklingsverket: Förvaltningskostnader från utgiftsområde 19 anslaget A 1. Regionalpolitiska åtgärder. Resterande belopp på 2 500 000 kronor förutsätts omfördelas inom ramen för nuvarande ramanslag.

A 7. Kostnader för omstrukturering av vissa statligt ägda företag, m.m.

Regeringens förslag:

Regeringen bör bemyndigas att motta aktier i bolagiserade industriforskningsinstitut och att bilda ett med Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, KK-stiftelsen, samägt holdingbolag dit dessa aktier överförs. Syftet är bl.a. att holdingbolaget skall ansvara för ägar- och strukturfrågor och för finansieringen av delar av forskningen vid instituten. Statens del av kostnaderna för bildandet av holdingbolaget skall belasta det på statsbudgeten under utgiftsområde 24 Näringspolitik uppförda anslaget A7. Kostnader för omstrukturering av vissa statligt ägda företag, m.m.

Skälen för regeringens förslag: Industriforskningsinstitut är ett samlingsbegrepp för 25 forskningsinstitut som bedriver forskningsverksamhet finansierad av både staten och näringslivet. Inom Närings- och handelsdepartementets ansvarsområde finns 19 in-

dustriforskningsinstitut med Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) som statlig företrädare. Övriga institut finns inom andra departementens ansvarsområden.

Instituten har hittills huvudsakligen bedrivits i stiftelseform där huvudmännen är staten företrädd av berörd myndighet och näringslivet företrädd av en intressentförening för varje institut. Stiftelserna har varit s.k. anslagsstiftelser utan eget stiftelsekapital. Ett fåtal institut har överfört verksamheten från stiftelseform till aktiebolagsform.

Statens roll i den kollektiva finansieringen är att garantera långsiktigheten i verksamheten samt att vara den katalysator som utlöser betalningsviljan hos företagen och gör att även små företag mot en mindre insats kan delta.

Finansieringssystemet för basfinansiering av den kollektiva forskningen fram till årsskiftet 1996/97 baserades på avtal mellan stat och näringsliv i trepartsavtal. Finansiering sker genom att staten betalar 40 procent och näringslivet 60 procent.

År 1994 tillsatte regeringen Kommittén för omstrukturering och förstärkning av industriforsknings-systemet (KOFI) som tillsammans med NUTEK hade i uppdrag att genom förhandlingar med institutens intressenter genomföra en förnyelse av industriforskningsinstitutet (dir. 1994:62 och tilläggsdirektiv dir. 1995:27).

KOFI lämnade den 1 april 1996 en lägesrapport och avslutade sitt arbete den 30 november 1996. Regeringen uppdrog den 21 november 1996 åt NUTEK att överta de arbetsuppgifter som följde av att KOFI avslutat sitt arbete. Därefter har KOFI till regeringen kommit in med en slutrapport.

Efter förslag från kommittén tillämpar NUTEK en ny finansieringsmodell fr.o.m. år 1997. Modellen omfattar tre programblock som benämns A, B och C. Block A, "Kunskaps- och kompetensuppbyggnad", skall enligt modellen finansieras av staten utan krav på direkt motfinansiering. Blocken B och C avser programverksamhet resp. uppdragsverksamhet där industrin har finansieringsansvar.

En ny stiftelse (SFS 1994:1220) trädde i kraft den 1 januari 1996. Den godtar inte bildandet av nya stiftelser som redan från början är beroende av anslag för sin verksamhet. Lagen har inga bestämmelser som berör anslagsstiftelser.

Riksdagen har också beslutat att när staten tillsammans med annan part engagerar sig i verksamhet som är beroende av statligt stöd skall detta ske främst i aktiebolagsform eller genom en ideell förening (prop. 1995/96:61, bet. 1995/96:LU7, rskr. 1995/96:79).

I KOFI:s överläggningar med olika näringslivsrepresentanter framkom tydligt att de flesta efterfrågade möjligheten till ett mer aktivt ägarskap i instituten, något som lättast nås i aktiebolagsform.

En eventuell bolagisering av instituten har aktualiserat frågan om vem som skall äga ett institut. Direk-

tiven till KOFI:s arbete är mycket tydliga i det att näringslivet även framdeles skall vara institutens huvudintressent.

Det statliga ägandet i de till aktiebolag ombildade instituten bör enligt KOFI ligga under Närings- och handelsdepartementet då detta har sektorsansvaret för näringspolitisk motiverad FoU. Det statliga ägandet bör organiseras genom inrättande av ett holdingbolag.

Genom beslut av regeringen den 23 juni 1994 upprättades Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen). Stiftelsen tillfördes ett stiftelsekapital på 3 600 miljoner kronor. Enligt stiftelsens stadgar är ändamålet stöd till kunskaps- och kompetensutveckling mellan å ena sidan näringslivet och å andra sidan universitet, högskolor och forskningsinstitut, finansiering av forskning vid mindre och medelstora högskolor inom särskilda profilområden samt främjande av informationsteknologi. Enligt stiftelsens stadgar skall vidare för medelsanvändning gälla att 10 procent av stiftelsens tillgångar får användas i samband med omstruktureringen av industriforskningsystemet.

I regeringens proposition 1996/97:5 Forskning och samhälle konstateras att industriforskningsystemet är ett viktigt instrument för att främja sysselsättningen genom att stärka företagens konkurrenskraft.

Ett resultat av KOFI:s strukturarbete är att vissa industriforskningsinstitut beslutat att övergå från stiftelseform till aktiebolagsform. Som exempel kan nämnas Ytkemiska institutet (YKI), Institutet för livsmedel och bioteknik (SIK), Institutet för träteknisk forskning (Träteknik) och Institutet för optisk forskning (IOF). Bolagiseringen som ombesörjs av instituten själva befinner sig tidsmässigt i olika skeden. Ytterligare ombildningar av institut från stiftelse till aktiebolag kan väntas.

Regeringen delar KOFI:s uppfattning att de flesta industriforskningsinstituterna bäst drivs i aktiebolagsform. Det är en flexibel associationsform med ett tydligt regelverk som medger ett aktivt ägarskap.

Regeringen anser att näringslivsintressenterna vid en bolagisering bör vara majoritetsägare i det nybildade aktiebolaget.

När institut som nu drivs i stiftelseliknande former omvandlas till aktiebolag har staten när den varit med och byggt upp verksamheten ett rättmätigt krav att bli delägare. Staten bör vid bolagisering ha en ägarandel i det bolagiserade institutet. Storleken på detta ägande skall bygga på den finansiering som tidigare skett genom NUTEK eller andra myndigheter. Regeringen anser att det finns starka skäl för fortsatt engagemang i industriforskningsinstituterna. Industriforskningsinstituterna är en väl fungerande verksamhet som åtnjuter stort stöd från det svenska näringslivet men där statens engagemang är en förutsättning för att det skall fungera. En fortsatt statlig medverkan

vid basfinansieringen av kunskapsutvecklingen är därför nödvändig.

KK-stiftelsen har tillsammans med företrädare för tre svenska institut med IT-inriktning tagit initiativet till ett nytt nationellt institut med uppgift att stärka svensk forskning och utveckling inom IT-området. I det nya Institutet för tillämpad informationsteknologi kommer industriforskningsinstituterna Swedish Institute for Computer Science (SICS), Svenska Institutet för Systemutveckling (SISU) och Institutet för Medieteknik (IMT) att ingå. Institutet kommer att engagera företag och forskare i hela landet. KK-stiftelsen bidrar med 200 miljoner kronor till detta nya institut.

Mellan KK-stiftelsen och de av KOFI framtagna pilotinstituterna IOF, YKI, SIK och Träteknik pågår förhandlingar om medel för deras verksamheter.

Mot bakgrund av bl.a. resultatet av KOFI:s arbete samt den stadgemässiga koppling som finns mellan KK-stiftelsen och industriforskningsinstituterna anser regeringen att det icke privata ägandet i bolagiserade industriforskningsinstitut skall av bl.a. effektivitetsskäl samlas i ett holdingbolag som ägs gemensamt av staten och KK-stiftelsen. I detta holdingbolag kommer sålunda ägandet i såväl redan bolagiserade institut som i kommande bolagiseringar att samlas. Inte bara ägandet i industriforskningsinstitut inom Närings- och handelsdepartementets ansvarsområde skall samlas i holdingbolaget utan också ägandet i industriforskningsinstitut inom andra departements ansvarsområden. Även det nya institutet inom IT-området skall ägas av holdingbolaget. Den andre ägaren i bolagiserade institut är som tidigare nämnts industrins intressentförening. Regeringen anser att KK-stiftelsens möjligheter att bidra med finansiering är till fördel för den fortsatta uppbyggnaden och utvecklingen inom industriforskningsystemet. Med hänsyn till sektoransvaret för den industripolitiska forskningen och utvecklingen bör ägaransvaret för holdingbolaget ligga under Närings- och handelsdepartementet. Staten skall vara majoritetsägare i holdingbolaget.

En preliminär övergripande överenskommelse med denna innebörd har träffats mellan företrädare för KK-stiftelsen och Regeringskansliet. I avvaktan på riksdagsbeslut avses arbete parallellt pågå inom Regeringskansliet för att ta fram erforderliga avtal. Ett avtal avses tecknas där staten och KK-stiftelsen åtar sig att bilda ett holdingbolag med syfte att tydliggöra statens ägarroll och därmed sammanhängande ansvar för strukturfrågor. Avsikten är att holdingbolaget skall fungera från den 1 juli 1997.

Holdingbolaget skall ansvara för ägar- och strukturfrågor när det gäller bolagiserade industriforskningsinstitut som ägs av staten. Holdingbolaget skall även ha "ägaransvaret" för de institut som kommer att fortsätta i stiftelseform. Holdingbolaget skall vidare finansiera A-delen i de forskningsinstitut som i dag finansieras via NUTEK. Slutligen skall holding-

bolaget utse vissa ledamöter i forskningsinstitutens styrelser.

KK-stiftelsen åtar sig att tillskjuta medel till holdingbolaget för finansiering av A-delen åren 1997-1999, att medverka finansiellt vid omstrukturering och att finansiera framtida administrationskostnader i bolaget. Staten skall dock svara för sin del av kostnaderna i samband med bildandet av holdingbolaget. Dessa beräknas uppgå till ca 100 000 kronor och utgörs bl.a. av tillskjutet aktiekapital.

Den preliminära överenskommelsen med KK-stiftelsen gäller till och med utgången av år 1999. Regeringen anser därför det nödvändigt att i god tid före denna tidpunkt på nytt med näringslivet och KK-stiftelsen diskutera framtida ägande i holdingbolaget och i industriforskningsinstitutet och deras finansiering.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att riksdagen bemyndigar regeringen att motta aktier i bolagiserade industriforskningsinstitut samt bemyndigar regeringen att bilda ett med KK-stiftelsen samägt holdingbolag med den inriktning som har angetts. Regeringen föreslår också att statens del av kostnaderna för bildandet av holdingbolaget skall belasta det på statsbudgeten under utgiftsområde 24 Näringsliv uppförda anslaget A 7. Kostnader för omstrukturering av vissa statligt ägda företag, m.m.

Inlösen av revers till SAS Sverige AB

Riksdagen beslutade varen 1993 (prop. 1992/93:59, bet. 1992/93:TU20, rskr. 1992/93:209) om att delta i en omstrukturering av det svenska ägandet i Scandinavian Airlines System (SAS). Denna innebar att det tidigare av staten hälftenägda AB Aerotransport (ABA) blev ett helägt dotterbolag till det börsnoterade Svensk Interkontinental Lufttrafik AB (SILA), och att staten i stället gick in som hälftenägare i SILA genom teckning av aktier i en nyemission i börsbolaget. Som betalning erlade staten i denna omläggning sina tidigare aktier i ABA. Eftersom SILA emellertid vid detta tillfälle hade även andra tillgångar än sina motsvarande aktier i ABA, beslöt staten att därutöver teckna en revers på 119 300 000 kronor, som löper fram till 1 november 1997 med 30 dagars uppsägningstid. Kammarkollegiet fick i ett regeringsbeslut den 25 mars 1993 i uppdrag att utfärda reversen, och att betala årlig ränta från och med år 1994. Kostnaderna för och inlösen av skuldreversen skulle enligt riksdagsbeslutet belasta tolfte huvudtitelns förslagsanslag Kostnader för omstrukturering av vissa statligt ägda företag m.m.

Regeringen har tidigare detta år (prop. 1996/97:126) redogjort för den ytterligare omstrukturering och renodling av ägandet i konsortiet SAS som genomförts under år 1996, och som bl.a. innefattat att SILA bytt namn till SAS Sverige AB. De tre moderbolagen, utöver SAS Sverige även SAS Norge och SAS Danmark, har numera ett aktiekapital som mer direkt ansluter till respektive bolags ägarandel i

SAS-konsortiet. Denna renodling innebar för SAS Sverige AB:s del att en engångsutdelning beslutades vid bolagsstämman 1996, varigenom andra tillgångar i bolaget än de flyganknutna delades ut till ägarerna. För statens del innebar detta en särskild utdelning på 856 miljoner kronor i juni 1996.

Med anledning av regeringens proposition (prop. 1995/96:141) om aktivt ägande av statens företag har riksdagen beslutat (bet. 1995/96:NU26, rskr. 1995/96:302) om ett ändrat ändamål och utformning av anslaget Kostnader för omstrukturering av vissa statligt ägda företag m.m. (numera utgiftsområde 24 anslag A7). Detta anslag är numera ett ramanslag och uppgår för 1997 till 25 miljoner kronor.

Regeringen anser, mot bakgrund bl.a. av den tidigare nämnda extraordinära utdelningen år 1996, att det nu åter bör skapas förutsättningar för staten att lösa lånet den 1 november 1997 när skuldreversen löper ut. Utöver reversbeloppet på 119 300 000 kronor kommer skulden även att omfatta aktuell ränta för det sista året. Sammanlagt kan medelsbehovet beräknas omfatta ca 130 miljoner kronor, som bör belasta ramanslaget A7 Kostnader för omstrukturering av vissa statligt ägda företag m.m. under utgiftsområde 24. Ramen för utgiftsområde 24 för budgetåret 1997 bör således höjas med 130 000 000 kronor.

A 9. Sveriges geologiska undersökning: Geologisk undersökningsverksamhet, m.m.

Redovisning av verksamheten och den ekonomiska situationen

Genom riksdagens beslut (1996/97:NU1, rskr. 1996/97:120) anmodas regeringen att återkomma till riksdagen under varen 1997 med en redovisning av verksamheten och den ekonomiska situationen inom Sveriges geologiska undersökning (SGU). Utgångspunkten måste, enligt beslutet, vara att den marin-geologiska verksamheten skall behållas intakt på nuvarande nivå men också att övrig verksamhet hos SGU skall bibehållas.

SGU är central förvaltningsmyndighet för frågor om landets geologiska beskaffenhet och mineralhantering. Det övergripande målet för SGU:s verksamhet är att undersöka, dokumentera och beskriva Sveriges geologi för att därigenom tillhandahålla geologisk information som behövs särskilt inom områdena miljö och hälsa, fysisk planering och hushållning med naturresurser, naturresursförsörjning, jord- och skogsbruk samt totalförsvaret. SGU är chefsmyndighet för Bergsstaten, en regional förvaltningsmyndighet för frågor om landets mineralhantering.

Myndighetens höga kostnadsläge samt kunskapen om ytterligare besparingar för budgetåret 1997 gjorde att SGU redan under år 1996 genomförde viss omstrukturering av verksamheten.

Inom den geologiska undersökningsverksamheten genomfördes således fältarbeten i väsentligt mindre omfattning än året tidigare. I stort sett all personal med tidsbegränsad anställning avvecklades. Totalt sett minskades SGU:s kostnader med ca 9,5 miljoner kronor under andra halvåret 1996 jämfört med motsvarande period 1995. Å andra sidan ökade intäkterna från uppdrag m.m. under motsvarande tid med 2,3 miljoner kronor. Trots detta förbrukade SGU större delen av det anslagssparande på 11,1 miljoner kronor, som fanns vid budgetårets ingång. Kostnadsutfallet för budgetåret 1996 är dock väsentligt bättre än vad prognoserna hösten 1996 visade. Detta har lett till att SGU under senare delen av 1996 nått en kostnadsnivå motsvarande den gällande anslagsnivån för 1995/96.

Besparingsarbetet har inneburit att kompetensutvecklingen samt volymen av fältarbeten och analyser år 1996 kan bedömas vara för låg för att på längre sikt tillfredsställa de krav som olika användare ställer på geologisk information.

Under år 1997 har SGU hittills vidtagit en rad åtgärder för att långsiktigt anpassa verksamhet och kostnader till den nya anslagsnivån 125 miljoner kronor. Denna anpassning är inriktad mot balansåret 2001. Enligt planering skall SGU vid denna tidpunkt ha återbetalat större delen av den anslagskredit som upparbetas under de närmaste åren samt ha en långsiktigt balanserad undersökningsverksamhet. Här ingår också en ökning av intäkterna från svensk och internationell uppdragsverksamhet till 25 miljoner kronor.

Förhandlingar med de fackliga organisationerna slutfördes i slutet av januari i år. Totalt har 29 personer sagts upp från sina anställningar. Att uppsägningarna har kunnat hållas på denna förhållandevis låga nivå beror på viss naturlig avgång, men framför allt på att de närmaste årens avgångar kommer att ersättas i ytterst begränsad omfattning.

Den maringeologiska undersökningsverksamheten är vid sidan av SGU:s övriga kompetensområden en viktig disciplin. Inom t.ex. miljöområdet är samtliga kompetensområden nödvändiga för att ge ett tillfredsställande beslutsunderlag. I planeringen både långsiktigt och för 1997, ligger maringeologin kvar på i stort sett oförändrad verksamhetsvolym. SGU gör bedömningen att det finns möjligheter att i betydande omfattning finna extern finansiering i enlighet med vad som förordades i budgetpropositionen för år 1997. SGU och Sjöfartsverket har mot bakgrund av ett positivt utredningsresultat fortsatt arbetet med en samordning av den maringeologiska karteringen och sjömätningen fr.o.m. 1998.

Inom Bergsstaten har den ökade prospekteringsverksamheten i landet inneburit en kraftig ökning av ärenden, vilka också omfattar större arealer. Detta har resulterat i långa väntetider hos Bergmästarna. Åtgärder har nu i första hand vidtagits för att mins-

ka väntetiderna. SGU har aviserat förslag rörande Bergsstaten under våren 1997.

SGU har landets största samlade kompetens inom det geologiska området. Användningen av geologisk information och kunskap inom miljöområdet får en alltmer viktig roll. För prospektering och planering av resurser och anläggningar är den geologiska informationens kvalitet och tillgänglighet av stor ekonomisk betydelse. Utvecklingen för SGU ställer emellertid krav på skärpta prioriteringar. I SGU:s långsiktiga planering har särskild vikt lagts vid de kompetensområden som har en påtaglig efterfrågan och där det finns ett starkt beroende mellan SGU:s kompetenser. Detta har bl.a. lett till att den geokemiska undersökningsverksamheten utvärderas särskilt.

Ett samgående mellan myndigheterna SGU och SOL Statens oljelager (SOL) inrättades år 1994 för att senast vid utgången av år 1999 avveckla statens civila beredskapslager av olja för krigssituationer med hänsyn tagen till samhällsekonomi, beredskap och miljö. Försäljningen av olja m.m. kommer i huvudsak att vara klar under år 1998. Arbetet med miljösäkring av bergrumsanläggningarna har visat sig ta väsentligt längre tid än vad som tidigare antagits. När miljösäkringsarbetet slutförts krävs dessutom kontrollprogram under lång tid.

Regeringen gav i november 1996 ett gemensamt uppdrag till SGU och SOL att utreda förutsättningarna för att inordna SOL:s verksamhet i SGU fr.o.m. budgetåret 1998. Uppdraget redovisades till regeringen i början av februari. Rapporten visar att en samordning av verksamheterna ger en effektiv avveckling av oljelagringsanläggningarna under långsiktigt stabila former. Vidare ges förutsättningar för att statliga resurser för efterbehandling utnyttjas rationellt i framtiden. Regeringen uppdrog senare att myndigheterna att lämna ett gemensamt budgetunderlag för budgetåret 1998.

Finansiering av framtida kostnader för efterbehandling av vissa oljeanläggningar

För närvarande finansierar SOL miljöåtgärder samt FoU-projekt för miljösäkringsarbetet med försäljningsinkomster från oljeprodukter och oljelagringsanläggningar. Försäljningsinkomsterna redovisas kontinuerligt på inkomsttitel vilket innebär att medel från försäljning inte kommer att finnas tillgängliga för myndigheten när det blir dags att betala kostnaderna för miljöhanteringen.

SOL har i en skrivelse till regeringen framhållit att det är viktigt att den långsiktiga finansieringen av miljösäkringsarbetet säkras på ett tidigt stadium. Enligt beräkningar kommer resterande försäljning att inbringa cirka 325 miljoner kronor, räknat från den 1 juli 1997. Kostnaderna för den framtida miljösäkringen är i dagsläget svåra att bedöma, men uppskattas till ca 300 miljoner kronor. SOL föreslår att

myndigheten fr.o.m. den 1 juli 1997 bör bemyndigas att sätta in försäljningsinkomsterna, efter avdrag för omkostnader, på ett särskilt räntebärande konto hos Riksgäldskontoret. Medlen skall användas för att täcka kostnaderna för efterbehandlingen enligt föreskrifter av regeringen. När SOL upphör som självständig myndighet bör dragningsrätten på kontot överföras till SGU som ny huvudman för verksamheten.

Regeringens bedömning:

Regeringen gör bedömningen att verksamheten vid SGU inte kräver ytterligare anslagsmedel för innevarande budgetår. Detta förutsätter att uppdragsintäkterna kan hållas på budgeterad nivå. Den maringeologiska verksamheten kan därmed bibehållas på 1996 års nivå.

En sammanslagning av de båda myndigheter SGU och SOL bedöms på kort sikt, då verksamheten domineras av försäljning och miljösäkring av anläggningar, ge samordningsvinster främst på det administrativa området samtidigt som det ställs ökade krav på SGU:s resurser för ekonomiadministration.

Längre fram då verksamheten omfattar efterkontroll av miljösäkrade anläggningar finns samordningsvinster i att SGU har både centrala och regionala resurser för att sköta kontrollprogrammen. SGU kan dessutom förväntas tillgodogöra sig kompetens från efterbehandling av förorenade anläggningar och områden för framtida uppdrag beträffande utredning och styrning m.m. av stora miljösäkringsprojekt.

Regeringen avser att i 1997 års budgetproposition återkomma till riksdagen med förslag rörande mineralpolitiken och SGU. I detta ingår även förslag rörande en sammanslagning av verksamheterna vid SGU och SOL fr.o.m. den 1 januari 1998. För att en sammanslagning skall kunna göras effektiv krävs åtgärder på myndighetsnivå redan under innevarande budgetår, framför allt gällande samordning av redovisning och ekonomiadministrativa system. Det är därför viktigt att få riksdagens godkännande av inriktningen av ett framtida samgående mellan myndigheterna.

E. Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande

Exportkreditnämnden

Exportkreditnämnden (EKN) skall genom utfärdande av garantier främja svensk export. Garantin utgör en försäkring mot vissa förluster i samband med export till och investeringar i utlandet. För att EKN skall kunna fullgöra sina åtaganden har nämnden en obegränsad upplåningsrätt i Riksgäldskontoret.

Avveckling av delar av EKN:s korta garantiverksamhet

EU-kommissionen förbereder för närvarande, på basis av Romfördragets statsstödsregler, införande av regler om avveckling av statligt stöd till exportkreditförsäkring inom det s.k. konkurrensutsatta området. Detta definieras som försäkring av kommersiella risker på privata gäldenärer i de flesta OECD-länder vad gäller riskperioder på upp till två år. Syftet är att förhindra att statsstödd verksamhet konkurrerar på ojämlika villkor med privat försäkringsverksamhet. De delar av EKN:s verksamhet som berörs av eventuella EU-regler på detta område står idag för endast ett par procent av nämndens premieinkomster, även om antalet ärenden är relativt omfattande. Nämnden har vidtagit förberedande åtgärder för att kunna avveckla den verksamhet som EU-reglerna omfattar. Det hör till bilden att Sverige är bland de få EU-länder som fortfarande direkt bedriver denna försäkringsverksamhet i statlig regi.

Regeringen stödjer kommissionens ansträngningar att införa ett regelverk på detta område. När definitivt beslut i ärendet har fattats av kommissionen kommer Sverige att vidta nödvändiga anpassningsåtgärder.

Regeringen är medveten om att möjligheten att erhålla kreditförsäkring i ett övergångsskede kan förändras för ett mindre antal företag, om EKN upphör med den aktuella verksamheten. Regeringen betonar samtidigt att den svenska privata marknaden för denna typ av försäkring utvecklats under senare år och att en rad privata företag erbjuder alternativ till EKN:s garantier. En avveckling av den konkurrensutsatta verksamheten bör ske även om ett införande av EU-regler på området skulle dröja. Regeringen anser därmed att verksamheten inte längre kan anses vara ett statligt åtagande.

Det är regeringens uppfattning att avvecklingen skall genomföras på ett sätt som så långt det är möjligt beaktar exportföretagens intressen. I syfte att uppnå detta har EKN inlett samtal med ett antal företag på den svenska försäkringsmarknaden för att diskutera deras intresse av att överta eller fortsätta med den verksamhet som EKN avvecklar.

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om avveckling av den verksamhet hos Exportkreditnämnden som genom planerade EU-regler definieras som konkurrensutsatt garantiverksamhet med riskperioder på upp till 2 år och om formerna och villkoren för avvecklingen, inkluderande en eventuell försäljning eller överlåtelse av verksamheten. Inkomst av eventuell försäljning skall redovisas i enlighet med budgetlagen.

E 4. AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 16 500 000

kronor. Anslaget disponeras för ersättning till AB Svensk Exportkredit (AB SEK) för att täcka eventuellt underskott utgörande skillnaden mellan intäkter och kostnader, huvudsakligen ränteintäkter och räntekostnader, inom ramen för systemet med statsstödda exportkrediter. De utbetalningar som år 1997 belastar anslaget avser åtaganden som gjorts före 1984 vad gäller vissa förmånliga krediter till utländer. I övrigt statsstödd verksamhet redovisar AB SEK för närvarande ett överskott.

Staten är genom ett avtal med AB SEK den 14 maj 1990 bunden att ersätta AB SEK för kostnader i det statsstödda exportkreditsystemet. AB SEK redovisar resultatet av verksamheten tre gånger per år till regeringen och Kammarkollegiet. Beloppen bokförs hos Kammarkollegiet enligt kassaprinicipen och därmed inte nödvändigtvis på det budgetår de avser vilket var fallet till och med budgetåret 1994/95. Anvisade medel för år 1997 kommer därför inte att vara tillräckliga för att täcka utbetalningarna. Uppskattningsvis kommer ytterligare 3,1 miljoner kronor att behövas. Beloppet påverkas av valutakurser och kan därför avvika från det prognostiserade.

Ytterligare 3 100 000 kronor bör mot bakgrund härav anvisas på detta anslag. Ökningen finansieras genom att anslaget E 3. Exportkreditnämnden minskas med motsvarande belopp.

6.22 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

A. Bidrag och ersättningar till kommuner och landsting

A 1. Generellt statsbidrag till kommuner och landsting

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 62 227 000 000 kronor.

Kommunsektorns finansiella utveckling har varit ogynnsam under en rad av år. Under åren 1992 - 1996 har konsumtionen inom sektorn minskat med drygt 4 procent i fasta priser. Sysselsättningen i kommuner och landsting uppgick år 1996 till ca 1 000 000 personer, vilket är ca 140 000 färre än år 1990. Om inga särskilda åtgärder genomförs kan denna utveckling förväntas fortsätta och förstärkas under de närmaste åren.

Regeringen föreslår därför i denna proposition att kommuner och landsting tillförs 8 000 miljoner kronor fr.o.m. år 1998. För att redan under år 1997 motverka en fortsatt sysselsättningsminskning och samtidigt värna kvaliteten i de kommunala kärnverksamheterna bör, utöver fastställd statsbudget, 4 000 miljoner kronor tillföras kommuner och landsting. Av 1997 års tillskott bör 3 800 miljoner kronor

tillföras det generella statsbidraget, varav 2 660 miljoner kronor till kommunerna och 1 140 miljoner kronor till landstingen. Resterande 200 miljoner kronor bör förstärka anslaget Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting.

Det ökade generella bidraget till landstingen skall fördelas enligt nuvarande regler med ett enhetligt belopp per invånare. Av det ökade generella bidraget till kommunerna skall 1 330 miljoner kronor fördelas enligt nuvarande regler. De resterande 1 330 miljoner kronorna skall fördelas utifrån de olika åldersgrupper som omfattas av grundskola, gymnasieskola och äldreomsorg. I kommunerna är det främst skolan och äldreomsorgen som kommer att få känna av ett ökat tryck de närmaste åren till följd av en ökning av de åldersgrupper som omfattas av dessa verksamheter. Det är också dessa verksamheter som på grund av sin omfattning fått vidkännas besparingar de senaste åren. Regeringen gör bedömningen att det övergångsvis behövs en förstärkning riktad mot just dessa verksamheter. Ett åldersbaserat bidrag kan förbättra förutsättningarna för kommuner med många ungdomar och äldre att bättre kunna uppfylla målen för de aktuella verksamheterna. Utifrån respektive verksamhets relativa vikt mätt som andel av nettokostnaderna bör bidraget fördelas efter antalet invånare i åldersgrupperna 7-15 år, 16-18 år, 65-74 år, 75-84 år samt 85 år och äldre i respektive kommun. Vad som nu sagts föranleder en ändring i lagen (1995:1514) om generellt statsbidrag till kommuner och landsting.

A 2. Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting.

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för detta ändamål uppfört ett reservationsanslag på 400 000 000 kronor.

För att skapa möjligheter att i rekonstruktivt syfte bistå kommuner och landsting som har en särskilt svår ekonomisk situation avsattes år 1996 400 miljoner kronor till ett särskilt anslag.

Även för år 1997 avsattes 400 miljoner kronor till detta ändamål. Utbetalningarna från anslaget har bl.a. avsett insatser i kommuner med en stor andel flyktingar samt stöd till vissa enskilda kommuner (se avsnitt 8). För budgetåret 1997 kvarstår 144 miljoner kronor till regeringens förfogande.

I dagsläget finns det kommuner och landsting som på grund av speciella omständigheter kan hamna i en särskilt svår ekonomisk situation. Regeringen gör därför bedömningen att anslaget Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting bör ökas med 200 000 000 kronor för år 1997.

A 4. Bidrag till Rådet för kommunal redovisning.

Något anslag för detta ändamål finns inte uppfört i statsbudgeten för innevarande år.

Regeringens förslag:

För budgetåret 1997 anvisas ett nytt anslag på 500 000 kronor för bidrag till Rådet för kommunal redovisning.

I propositionen Den kommunala redovisningen (prop. 1996/97:52) föreslås att ett oberoende organ för redovisningsfrågor tillskapas. Inrikesdepartementet har för statens räkning tillsammans med Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet utarbetat förslag till avtal och stadgar för bildande av en ideell förening mellan dessa tre parter. Förslaget innebär att den ideella föreningen skall kunna bildas vid en konstituerande föreningsstämma senast den 1 juli 1997. Den ideella föreningen benämns Rådet för kommunal redovisning.

Huvuduppgiften för rådet är att främja och utveckla god redovisningssed i enlighet med den föreslagna lagen om kommunal redovisning (prop. 1996/97:52).

Parterna skall enligt avtalet stödja föreningens verksamhet ekonomiskt med vardera 500 000 kronor för år 1997 och vardera 700 000 kronor för vart och ett av åren 1998–2001. Beslut om bidragsbeloppen fattas för ett år i taget av respektive part, vilket för statens del måste föregås av riksdagens beslut om anslag.

Finansieringen för år 1997 föreslås ske genom att 500 000 kronor från den ingående reservationen om 401,4 miljoner kronor på anslaget för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting (A2) används för detta ändamål.

6.23 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

A. Sveriges avgift till gemenskapsbudgeten

A 4. Avgift baserad på bruttonationalinkomsten

I statsbudgeten för innevarande år finns för detta ändamål uppfört ett ramanslag på 8 510 000 000 kronor.

Anslaget avser den del av avgiften till EU:s budget som baseras på bruttonationalinkomsten (BNI). Denna del av avgiften anpassas till EU-budgetens beräknade finansieringsbehov sedan övriga avgiftsslag prognostiserats.

Till följd av beslut inom EU beräknas den svenska avgiften baserad på BNI bli 472 miljoner kronor lägre än vad Europeiska kommissionen beräknade i sitt budgetförslag. Regeringen föreslår med anledning av detta att anslaget och ramen för utgiftsområdet minskas med samma belopp. Nytt anslagsbelopp blir därmed 8 038 000 000 kronor

Bilaga

FÖRDELNING AV BOSTADSBIDRAG TILL FÖLJD AV FÖRESLAGNA REGELÄNDRINGAR

DIAGRAM 6.1
Decilgrupp

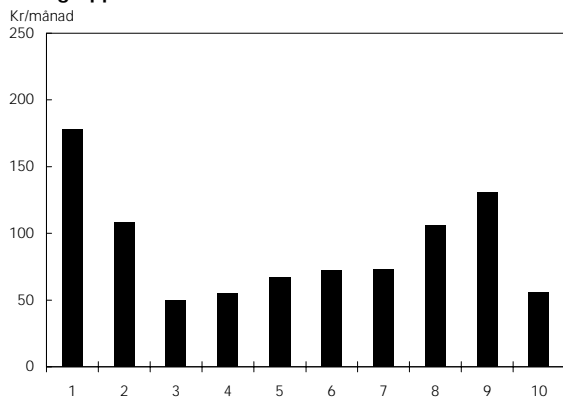

DIAGRAM 6.3
H-region

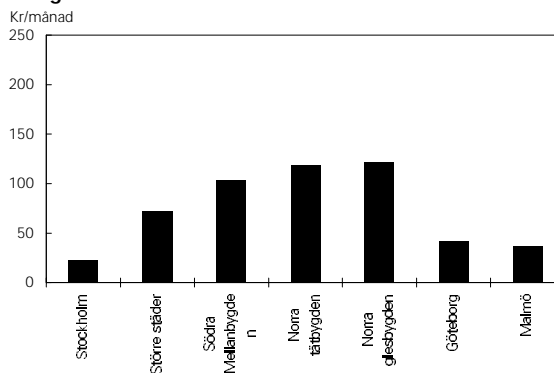

DIAGRAM 6.2
Familjetyp

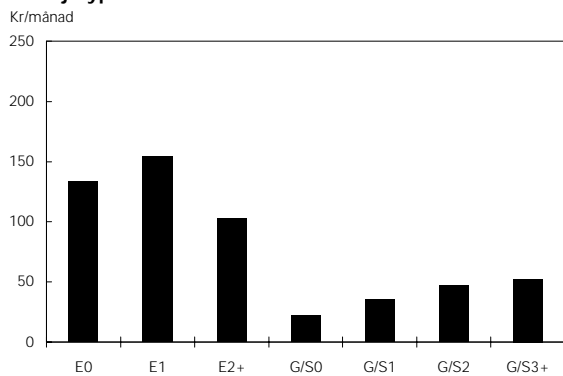

DIAGRAM 6.4
Boendeform

